AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Veremden korkmanıza lüzum yoktur!

Çocuklar ve bilhassa yeni yetişen gençler vereme çok müsaittirler

Eğer bu hallerin herhangi biri ile karşılaşırsanız, hemen doktorunuzu görünüz

Emin olmak için kendinizin ve çocuklarınızın Röntgen muayenesi olmanız gerektir.

Verem hâlâ milyonlarca insan öldürmektedir. Bununla beraber öldürmeyebilir! Çünkü bugün doktorunuz bu hastalığı nasıl önleyeceğini ve nasıl iyi edeceğini bilmektedir. Fakat hastalığın iyi olması için, önceden ve *vakit geçmeden* muayene ile anlaşılması lâzımdır. Vereme yakalanmadan 40 yaşına kadar geldinizse, bu hastalığa artık hiç tutulmamanız kuvvetle muhtemeldir. Fakat bütün dünyada, her yıl veremden 15 - 35 yaşları arasında milyonlarca insan ölmektedir. Unutmayın ki, verem *bulaşıcı* bir hastalıktır. Mikropları hasta insanlardan sağlamlara geçmektedir.

Veremi nasıl mağlûb edebilirsiniz.

Yukarda gösterilen belirtilerini tanıyın. Bilhassa çocuklarda bunları dikkatle kollayınız.

Bulaşmasından sakınınız. Pastörize süt kullanın. Dikkatsizce öksüren ve tükürən kimselerle veremlilerden sakınınız.

Kendinizi bitab düşürmeyiniz! Kâfi derecede ekzersiz yapın ve uyuyun. Çeşitli besleyici gıdalar alın. İşde, oyunda kendinizi fazla yormayın. Her sene Röntgen muayenesi olun.

Göğsünüzün Röntgen muayenesi neden faydalıdır.

1. Başlangıç halindeki verem kendini belli etmez; fakat Röntgen muayenesi ortaya çıkarır.
2. Erken fark edilen veremin tedavisi *mümkündür.*
3. Vaktinde anlamak ve tedbir almak yalnız sizi değil, diğer kimseleri de tehlikeden korur.
4. Geç anlaşılan veremin tedavisi zor olduğu gibi, iyileşmesi de hem uzun sürer hem masraflı olur.
5. Bir Röntgen muayenesi, bulabileceğiniz en ucuz hayat sigortasıdır.

O halde yarından tezi yok, muayene olunuz!

● Squibb adını eczane raflarında olduğu gibi, doktorunuzun yazdığı reçetelerde de görürsünüz. Çünkü Squibb, penicillin, streptomycin vitaminler, anestetikler, hormonlar ile, doktorunuzun hayatınızı kurtarmak ve korumak için yazdığı diğer birçok ilâçları istihsal eden dünyanın en büyük müesseselerinden biridir. 1858 den beri Squibb Araştırma Laboratuarları dünyayı ıztıraptan kurtarmak ve sağlık durumunu yükseltmek maksadı ile ilâçlar bulmakta, ıslâh ve istihsal etmek-

SQUIBB

İLÂÇLARI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. *M. M. arkası* Ardıç *Sok.*
Desen Matbaası — Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

İmtiyaz sahibi :

Metin TOKER

*

Yazı işlerini fiilen idare eden :

Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam :

İzzet ÇETİN

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

ASSOCIATED PRESS — ZÜHTÜ ÖVEN

Klişe :

Cemal YENAR

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	:	6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:	12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 lira

*

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Adnan Saygun

Viyanada senfonisi çalınacak

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Haftalar var ki radyolarımızı dinleyenler veya Zafer gazetesini okuyanlar hayretten hayrete düşüyorlar ve bu hayretleri gün geçtikçe artıyor. Anadolu Ajansının hemen bütün havadis bültenleri «tazim telgrafları» ile başlıyor ve insan gayrı ihtiyari bu telgrafların başında «Ulu şef», «Yüce Şef» ibarelerini arıyor. Bakıyorsunuz, dakikalarca okunan bir telgrafta köylü vatandaşlarımız oldukları bildirilen bazı kimseler kendilerine hükümet tarafından toprak dağıtıldığı için Başvekil Adnan Menderese bağlılıklarını bildiriyorlar. Hem de hangi lisanla? Köylü lisanile mi? Katiyyen. Bir Edebiyat Fakültesi mezunu dilile. Hele bunlardan biri şöyle bitiyordu: «Sayın başvekilimiz, toprak gibi aziz ve ebedi olunuz.. «Haydi, aziz'i anlayalım. Ta, ebedî'si ne oluyor? Yoksa Adnan Menderes, iktidarının daha beşinci yılında insan olmaktan çıkarılıp Tanrı mertebesine mi yükseltildi? Bu neviden hitapların Devlet radyosundan okutulmasına ve ertesi gün Zafer'de sütun sütun neşredilmesine şiddetle aleyhtar olduğumuzu burada ifade etmek isteriz.

Şeflik âdetlerinin memleketimizde ortadan kalktığını ve biç bir *it* bırakmadığını iddia için insanın en aşağı aklından zoru olmak icap eder. Bu âdetler içimizde yaşamaktadır. En küçük fırsatta yeniden ortaya çıkmaması için hiç bir sebep yoktur. Bugün, yaslı başlı kimseler Devleti veya hükümeti idare eden adamların ellerini en ufak bir utanç duymadan yalar gibi öpmektedirler. Bunlara mani olmanın bir tek yolu vardır: Devleti ve Hükümeti idare edenlerin, bu bembeyaz saçlı ve kılıklı köpek adamlara ellerini öptürmemeleri, böyle bir işi zorla yapmaya uğraşanları da haşlayıp yerin dibine sokmalarıdır. Hareket ancak onlardan geldiği takdirde muvaffak olabilir.

Bunun gibi şuradan veya buradan çekilen «bağlılık telgrafları», değil radyolarda okunup partinin resmi gazetesile neşredilmek, masaların üzerinde bile bırakılmazsa ve hiç bir alda uyandırmazsa az zamanda tarihe karışır. Zira bu telgrafların, telgrafı çekenlerin isimleri duyulsun diye ve göze girmek maksadile çekildiğini anlamamak kabil değildir.

*

Nitekim yol açılmış bulunduğundan şimdi «teşekkür telgrafları» hiç bir makbul sebep yokken çekilen «tazim telgrafları» haline gelivermiştir. İşte, bunlardan birinin, Zafer gazetesinden naklen tam metni:

Sayın Adnan Menderes
Başvekil
Ankara

Bugün büyük bir olgunluk havası içinde cereyan eden Malatya Umumi Esnaf Dernekleri Birliği kurulmuş, kongre zatıâlilerinize en derin hürmet ve minnetlerini arzetmeyi ittifakla karar altına almıştır.

En derin saygılarımla arzederim.

Abdullah Caner
Kongre Başkam ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Teşkilâtı Konfederasyon Başkanı Y.

Metin gazeteye bizzat Anadolu Ajansı tarafından verilmiştir. Nereye gidiyoruz, niçin oraya yöneldik, tuttuğumuz yol bir çıkar yol mudur, bütün bu sualleri sormak zamanı gelmiştir. Dünyanın tek, ama tek bir demokratik memleketi gösterilemez ki orada toplantısını yapan şu veya bu cemiyeti, sırf toplantısını yaptığı için hükümet adamlarına böyle telgraf çeksin.

Bu yol, iktidarda bulunanları şaşırtan yoldur. Eğer insan bir defa oraya saparsa ondan sonra yaptığı her işin bir harikulade iş, söylediği her sözün bir harikulade söz olduğuna inanmaya başlar ve bunun sonu gelmez. Daha doğrusu gelir: diktatorya! Demokrat Parti iktidarının, yahut daha iyi ve doğru bir deyimle Başvekil Adnan Menderesin bunu arzu ettiğine inanmak istemiyoruz. Bu, vaktile Demokrat Partiyi Demokrasi istediği için manen veya maddeten destekleyen milyonlarca vatandaş için çok acı bir hayal sükûtu olur. Hem zemin ve zamanın da artık bir diktatörlüğe fazla müsait olmadığı aşikârdır. Bunu da hatırdan çıkarmamak akıllıca bir hareket olur.

«Tazim telgrafları» nın nasıl bir haleti ruhiye içinde kaleme alındığı malûmdur. Bu haleti ruhiyenin değişmediğini, dün neyse bugün de olduğunu hepimiz biliyoruz. Kim kimi aldatmak istiyor? Altında, Halk Partisinin eski bir mebusu veya İdman Cemiyetleri ittifakının başı sıfatile bizzat Adnan Menderes imzası bulunan «tazim telgrafları» mevcuttur. Bugünün Başvekili Adnan Menderes o telgrafların altına imzasını atarken ne derece samimi olduğunu hatırlarsa, şimdi kendi adına gelen telgrafların samimiyeti hakkında da doğru bir hükme varmış olur. Bundan sonra da onların radyolarda okutulmasına veya Zafer'de neşredilmesine cevaz verirse, bizim söyleyecek hiç, ama hiç, bir lâfımız kalmaz. Bizim burada yaptığımız bir dostun ikazından ibarettir.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Bütçe

Bir buketin hikayesi

Başvekil Adnan Menderes :
"— Bunu Feridun beyden beklemezdim, dedi. Dün gelir versigi tahsilâtı ve bütçe dolayısile Maliye Vekilini tebrik etti. Kendisi de pek âlâ bilir ki Bütçe bir bukettir. Eğer hükümetinizin muvaffak politikası olmasaydı ne o tahsilat yapılabilir, ne de bu bütçe hazırlanabilirdi."

Hâdise, Büyük Millet Meclisinin Bütçe Komisyonunda cereyan ediyordu. Bir gün evvel Urfa mebusu Feridun Ergin bütçenin tümü üzerinde etraflı bir konuşma yapmış ve ciddi tenkidlerde bulunmuştu. Kendisine Başvekil Adnan Menderes cevap vermiş, fakat tatmin edememişti. Bunun üzerine Feridun Erginin «bütün gece bütçeyi tetkik fırsatı» nı bulduğunu söyleyerek kendisinin de mesai arkadaşlarile istişare hakkı olduğunu bildirmiş ve izahatına ertesi sabah devam edeceğini haber vermişti. Ertesi sabah Adnan Menderes konuşmasına bütçeyi bir bukete benzeterek başladı.

Bu bile Urfa mebusunun hakikaten dolgun ve özlü bir konuşma yaptığım ortaya koyuyordu.

*

Dr. Feridun Ergin -iktisad doktorudur- sadece mebuslarımızın değil ilim adamlarımızın içinde bile en fazla okuyanlardan ve dünya hâdiselerini en yakından takip edenlerden biridir. Bilhassa ihtisası ile alâkalı mevzuları iyi badiğinde hiç şüphe yoktur. Urfadan Demokrat Parti adayı olarak mebus seçilmeden evvel yaptığı gibi -1950 de seçilmiştir- sonra da Cumhuriyet gazetesine iktisadi makaleler yazmış ve fikirlerinin bir kısmını bu yoldan umumi efkâra duyurmuştur. Buna mukabil Meclis kürsüsüne, muhtelif sebeplerden dolayı pek fazla rağbet göstermemiştir. Yazılarını daima dikkatli ve itinalı şekilde hazırlamıştır. Bilgisini ve ilmini memleket realitelerine intibak ettirebilmiş, fazla kitabî kalmaktan kurtulmuş mudur? Bilinmez. Fakat aksi iddiada bulunanların bunu ispat etmeleri gerekir. Bilinen şudur ki Dr. Feridun Ergin iktisadi vaziyetimizi pembe gözlüklerle görenlerden değildir ve bilhassa yakın istikbal hakkında bazı endişeler beslemektedir. Bütçenin tümü üzerinde yaptığı uzun konuşmada, işte bu endişelerini açıklamıştır. Konuşmasını da yazıları gibi dikkatli ve itinalı şekilde hazırladığından, sözleri bütçe komisyonundaki müzakerelerin en alâka uyandırıcı sözleri olmuştur.

Endişenin sebebi

Urfanın Demokrat mebusu gelir vergisi hasılatından dolayı Maliye Vekilini tebrik etmiş, müteakiben geçen senelere ait iktisadî bilançoyu gözden geçirmiş, soma haricî tediye muvazenesini ele almıştır. Bunda, başlıca iki rakkam görülmektedir: Döviz sarfiyatımız 1.809.000.000 lira, ihracatımız ise 990.000.000 liradır. Açığın 100 milyon lira kadarı «görünmeyen gelir» lerle kapatılmıştır. Fakat 700 küsür milyonu ortadadır. Bu muazzam meblâğı karşılamak üzere Amerikadan 125 milyon liralık yardım görülmüş, altın terhini suretile 520 milyon liralık kısa vaadeli kredi temin edilmiş, İmar Bankası ve Milletlerarası para fonundan bir defaya mahsus olmak üzere borçlar alınmıştır. Böylece bu yıl iş idare olunmuştur.

Menderes bütçe komisyonunda
Esaslı tenkid bir D.P.liden geldi

Dr. Feridun Ergini endişeye düşüren işte budur. Memleketin kalkınmaya muhtaç bulunduğunda şüphe yoktur. Bu kalkınmanın vasıtası elbette ki ithalâttır. Ama ihracatımız o seviyede kaldığı müddetçe önümüzdeki yıllarda açığımızı kapatamayacak hale geleceğiz. Elimizde tercih edilecek altın kalmazsa, kim bize rehin karşılığı kısa vadeli kredi açacaktır? Hiç kimse.. Üstelik Amerikadaki Hoover komisyonu Stassen'in başkanlığındaki Haricî Muameleler Teşkilâtının lağvım istemiştir. Amerikan yardımı da kesilirse ne olacaktır? Nihayet, «bir defaya mahsus borçlar» ödenmedikçe yerlerine yenilerini almak mümkün değildir.

Dr. Feridun Ergin, çareyi ihracatı arttırmakta görmektedir. Bunun yolu da ziraattır. Biz şimdilik ancak ziraî mahsülümüzü satabiliriz. Demek ki hükümet ziraî envestismana ehemmiyet vermelidir. Halbuki yapılan bu mudur? Urfa mebusu «hayır» diyor ve derhal delilini veriyor: 1952 de ithalâtımızm % 13,5 i (220 milyon lira) ziraatimize tahsis edilmektedir, 1954 ün ilk 10 ayında sadece % 6,2 si (69 milyon lira). Dr. Feridun Ergin bu noktaya dikkati çekmektedir.

Bundan başka envestismanda fazla da açılmamalıdır. Zira döviz vaziyetimiz sıkışıktır. İç iştira kuvveti ihracata göre ayarlanmalıdır. Yoksa mal yokken piyasaya bol para çıkarsa fiyatlar ister istemez yükselmektedir. Mal darlığı fiyat yükselmesine yol açmakta, bu ise maliyeti kabartmaktadır. Maliyet kabarınca ihracat güçleşecek, fiyatlarımız dünya piyasasındaki fiyatları aşacaktır.

Halkın sıkıntı çektiği aşikârdır. 1949 dan bu yana millî gelirimiz 8 milyardan 16 milyara çıktığı halde ithalâtımızın ancak % 25 i istihlâk maddesidir. Güdümlü bir iktisadî politika takip edebiliriz. O sahada totaliter temayülümüzü ilân edebiliriz. Mesele yok. Rusya hemen hiç istihlak maddesi ithal etmemektedir. Hem de senelerden beri.. Ama demokrasilerde iktisadi hükümranlık müstehliktedir. Düşünülmeli ki 1952 ve 1953 den kalma ithal malı stoklan bulunduğu halde sıkıntı çekiyoruz. Ta önümüzdeki senelerde ne olacaktır? İthalatımız 1952 den bu yana azalmaktadır. Hem de hissedilir derecede. 1952 de 1.556.000.000 liradır, 1953 de ise 1.491.000.000 lira. 1954 ün ilk on ayında sadece 1.111.000.000 lira.. Demek ki vaziyetimiz sıkışıyor.

Sonra, döviz tahsislerimizin büyük kısmı devlet ihtiyaçlarına aittir. Halbuki sınaî istihsalin dörtte üçü hususî sektörden gelmektedir.

Dr. Feridun Ergin, 1950 den evvelki iktisadî siyasete dönüş alâmetleri

Dr. Feridun Ergin
Mesleği ders vermekti

görmekte ve endişe etmektedir. Yabancı sermayeye daha fazla ehemmiyet verilmesini ve bilhassa sermaye piyasasının teşkilâtlandırılmasını lüzumlu bulmaktadır.

İste, Urfa mebusunun bilhassa iki gazeteye, Zafer'e ve Halkçı'ya yalnış şekilde aksettirilen konuşmasının esasları bunlardı. Feridun Erginin Vaziyeti iyi görmediği aşikârdı. Nitekim Başvekilin cevaplarından sonra Kenan Akmanlar «iki konuşma dinledik» diyecek ve Başvekili işaret ederek «biri nikbin», Feridun Ergini işaret ederek «biri bedbin» mütaleasında bulunacaktı.

Nikbin görüş

Adnan Menderesin cevapları, iktisadîden ziyade siyasî oldu. Başvekil memleketin her şeyden evvel kalkınma. ya muhtaç olduğunu söylüyor ve bu politikanın uygun düştüğüne inanılmasını istiyordu. Hatalar yapılmıştı.. Bizzat kendisinin ifadesine göre 1952 sonunda ve 1953 başındaki bazı yanlışlıklar bugünkü sıkıntıların sebebidir. Başvekil:

«— Bunları söylüyorum» dedi. Zira hatalarımızı itiraftan şeref duyan insanlarız.»

Sonra, iktisadı bir jet uçağına benzetti. İktisadda da hataların, aradan zaman geçince görüldüğünü bildirdi. İthalâtta kıymetten ziyade miktar üzerinde durulmasını tavsiye etti. Biriken borçlarımıza gelince, doğrudan doğruya cevap vermedi. Eşber'in hatırlanması tavsiyesinde bulundu. Zaten Adnan Menderesin izahatı daha ziyade imajlara ve bazı fıkralara dayanıyordu. Üzerinde en ziyade durduğu nokta, istikbale inanılması keyfiyetiydi. Amerikan yardımı bahsinde «Stassen giderse Mtassen gelir, yardımı ondan alırız» dedi.

Başvekilden evvel ve sonra Maliye Vekili Hasan Polatkan da muhtelif mevzularda izahlarda bulunmuştu. Bu görüşmeler sonunda bazı hususlar aydınlandı. Meselâ bir devalüasyon hükümet tarafından asla düşünülmüyordu. Merkez bankasındaki altın mevcudu 127 tondur, bunun 71 tonu merhundur. Bu yıl kömür ithal edilecektir. Şeker fiyatlarına zam yapılmayacaktır. Memurlara ikramiyeleri bu ay sonunda dağıtılacaktır.

Muhalefetin durumu

Muhalefetin Büyük Millet Meclisinne kadar zayıf temsil edildiği Bütçe Komisyonunda bir defa daha ortaya çıktı. Komisyonda C.H.P. den âza olarak Gurup Başkan Vekili Nüvit Yetkin vardı. C. M. F. den ise Osman Bölükbaşı, aza olmadığı halde konuşabiliyordu. Fakat ikisinin de iktisadî ve malî meselelerde hiç, ama hemen hemen hiç bir ihtisası bulunmadığı için yaptıkları kulaktan dolma bir kaç sual sormaktan ibaret kaldı. Bunlar da, doğrusu istenilirse demagojiye müsait, hükümet aleyhinde menfi propagandaya malzeme temin edebilecek cinsten suallerdi. Ne bütçenin esaslı bir tahlili yapıldı, ne Menderes kabinesinin iktisadi politikası ciddi bir tenkide tâbi tutuldu, ne de muhalefet partilerinin bu mevzudaki görüşlerinin ne olduğu açıklandı. Sanki iki parti de iktisadî bakımdan hiç bir fikir sahibi değildi.

O kadar ki Adnan Menderes, konuşmalarından birinin sonunda -zira Başvekil bütçenin tümü üzerindeki müzakereleri yakından takip etti- bu garip duruma dokundu. Nüvit Yetkin, Cumhuriyet Halk Partisinin Bütçenin tümü üzerindeki görüşünü Umumî Heyete bildireceğini söylemişti. Adnan Menderes bu işin niçin komisyonda yapılmadığını sordu. Bütçe iki aylık çalışmadan sonra komisyonda nihai şeklini alacaktı. Eğer Halk Partisinin bir fikri varsa neden zamanında bildirmiyordu? Tavsiye edecek tedbirleri yok muydu?

Başvekilin bu beyanatından ilham alan muteber Türk Sesi gazetesi de bir kaç gün sonra «Muhalefetin takındığı tavırdan şüphe ediliyor» gibi esrarengiz havalı bir başlık altında Bütçe Komisyonunda muhalefet adına bir kaç ehemmiyetsiz sualle iktifa edilmiş olmasını yeni tertiplere atfediyordu.

Halbuki konuşacak, bu fikirleri müdafaa edecek, onların doğruluğunu ispat edebilecek iktisadcı mebus ne Cumhuriyet Halk Partisinin, ne de Cumhuriyetçi Millet Partisinin Meclis gurubunda mevcuttu. Halk Partisinin, fikirlerini Umumî Heyete bildirmek arzusunun hakiki sebebi buydu. Orada hatipler, yazdı metinler i okuyacaklar ve karşılıklı münakaşalara girişmeyeceklerdi. Eğer bu işi Bütçe Komisyonunda yapmaya kalksalardı Adnan Menderes kendilerini derhal perişen ederdi. Başvekil, belki de bu fırsatı bulamadığına üzülüyordu. Böylece Komisyondaki müzakerelerin' iskeletini Dr. Feridun Erginin özlü konuşması teşkil etti ve Adnan Menderes onu tatmine çalıştı. Ama Urfa mebusu tatmin olmadı.

Bütün bunlar olup biterken iktisadî mevzulardaki ihtisası, zekâsı, ikna kabiliyeti, ölçüsü, izanı, bilgisi ve kudreti bilinen bir mebus sakin oturuyor, hiç bir lâfa karışmıyordu. Adeta bundan bir kaç ay evvel attığı yalnış ve tamir edilmez adımın azabını çekiyordu.

Bu adam Server Somuncuoğlu idi.

Hükümet

«Basın tegallübü» ne paydos!

Vatan gazetesi başmuharriri Ahmed Emin Yalmanın yüzü sarardı. Bu, hakikaten fena bir darbeydi. Hem de çok fena. En güvendiği dallar, teker teker kopuyordu ve kendisi muallakta kalmak üzereydi. O gece, saat on bir buçukta bir gazeteciler kafilesine dahil olarak Mısıra hareket edecekti. Gerçi kafilenin başkanı General Ali Fuad Cebesoy idi ama bu gibi hallerde Ahmet Emin Yalman o şahsına mahsus girginliği ile daima kendine hususi bir paye verdirmesini bilir ve bir garip eda takınır. Mısırda da öyle yapacaktı. Üstelik başvekil Cemal Abdülnasırın hatıralarını da gazetesinde neşretmek meharetini göstermişti. Fakat darbe, hele bu anda hakikaten serttі. Zafer gazetesi, başmakale sütununda, hem de «Zafer» imzasile, Ahmet Emin Yalmanın mahiyetini ortaya koyan çok sert ve acı bir yazı neşretmişti. O kadar ki kaç gün sonra, bizzat Falih Rıfkı Atay Dünya'ya yazacağı bir başmakalede bunun «Ahmet Emin Yalmana en affetmez muhaliflerinin söylediklerinden ve yazdıklarından ağır» olduğunu belirtecekti.

Ağır veya hafif, her halde Zafer'in bu sefer yazdığı üstadın oyununu bo-

zuyordu. Ahmet Emin Yalmanın memlekette bir takım kıvılcımların başım beklediği, bunların «siyasi körükçülüğünü yaptığı, neşvünema bulmalarına hizmet ettiği bildiriliyor ve zaman zaman çıktığı seyahatlerden bahsedilerek şöyle deniliyordu:

Nereye gider, niçin gider ve orda hangi sıfattaki insanlarla ve hangi sıfatı haiz olarak konuşur, bunu bilmiyoruz.

Başmakalede daha sonra üstadın oynadığı zararlı rol ortaya konuluyor ve- İstiklâl mücadelemiz esnasında millet Anadoluda kanı ve cam ile savaşırken kendisinin İstanbuldan Amerikan mandası tavsiye ermesi hâdisesine telmihte bulunularak ilâve ediliyordu.

Ahmet Emin Yalman, öteden beri, bu memleketin dışarının himaye ve sahabeti ile düzeleceğine kanidir, Ve bu, her hususta lâzımdır. İlimde, maliyede, iktisatta hülâsa her şeyde, Türkiye kendini dışarının tecrübe ve ihtisasına teslim etmelidir.

Bu bir kanaattir. Her kanaat gibi, biz buna da hürmet etmesini biliriz. Ancak, memleketimizin ötedenberi temayülü ve kanaati bu merkezde değildir. Ve bütün islerinde, dışarının himaye ve sahabeti yerine kendi müstakil varlığının vasıtalarını teşkilâtlandırmayı açıkça tercih etmektedir.

Bu ise, *bir şahsi kanaat değil, bir milletin hüviyet ve seviyesini tayin eden bir cihettir. Acaba Ahmet Emin Yalmanın da buna karsı hürmetkar olması lâzım gelmez mi?*

Evet, üstadın yıllarca evvelki hatası açık şekilde yüzüne vurulmuyordu ama, yazının edası gösteriyordu ki ileri giderse bundan çekinilmeyecektir. İktidar partisinin organı gazetecileri haşlama kampanyasına, kendisini «iktidarı idare eden adam» rolünde gören üstadı da dahil etmişti.

Emir *başvekilden geliyordu*

Ahmet Emin Yalman o gece hareket edecek olmasına rağmen eline kalemi aldı ve hadisenin kendisine göre bir izahını yaptı. En fazla üzüldüğü şey, «iktidarı idare eden adam» rolünün bu suretle güme girmesiydi. Ecnebi dostları ne diyeceklerdi? Halbuki her zaman, başvekil Adnan Menderese yakınlığı kendisi için bir iftihar vesilesi oluyordu. İşte, şimdi, en tesirli tekmeyi iktidarın organından yiyordu.

Üstad iktidarı müdafaa için sarfettiği gayretleri yana yakıla anlattı. Demek istiyordu ki; Bana bunu yapacak mıydınız? Ben ki sizin için ne zahmetlere katlandım... Sonra, yazının tesirini azaltıcı bir kurnazlık düşündü ve bunun Zafer gazetesine tesadüfen girmiş olduğunu iddia etti. Kanaatince Zafer öyle bir cerideydi ki ne başı vardı, ne sonu. Bir keşmekeş içindeydi. Onun için okuyucuları o ağır yazıdan dolayı ne başvekil Adnan Menderese, ne Demokrat Partiye lanet etmeliydiler. Hayır! İhtimal ki onların haberi bile yoktu ve şüphesiz Menderes bunu asla tasvip etmeyecekti.

Oysa ki işaret bizzat Adnan Menderes'ten gelmişti. Yazı, Ahmed Emin Yalman hakkında beslenilen samimi kanaati ifade ediyordu. İktidar üstadı, hakikaten, başmakalede tarif edilen adam olarak biliyor, öyle tanıyordu.

Halkçı, Zafere katılıyor

Zafer'deki makaleyi en ziyade zevk ve lezzetle okuyanlardan biri Nihad Erim oldu. Evvelâ Ahmed Emin Yalman sabık dostu hakkında çok kötü şeyler yazmıştı. Bu, en mühim sebepti. Ondan sonra Nihad Erim, yüz bin liraya mahkûm olmayı pek arzulamıyordu. Affın yolu ise, bilhassa Başvekil Adnan Menderesin şahsına kurdan geçiyordu. Bu, ikinci mühim sebepti. Nihayet Va-

Basından hatıralar

Allah gazeteci olursa

Şinasi N. BERKER

Gece saat onda Kırıkkale'ye indim,.. İlk işim postaneye uğramak oldu... Posta müdürü sinemaya gitmiş... Lojmanın balkonundan ses veren oğluna tenbih ettim:

— Ulus muhabiri gelmiş, dersin... saat onikide Ankara'ya telefon edecekmiş...

Sonra mahfele gittim, savcıyla konuştum,..

Hâdise şuydu: onyedi onsekiz yaslarında Mine adında bir köylü kızı, kendisine sarkıntılık eden yetmişlik bir ihtiyarı gırtlağını keserek öldürmüş...

Jandarma kumandanıyla da görüştükten sonra, hapishaneye gidip Mine ile konuştum, gece vakti şahitleri de bulduk buluşturduk, onları da dinledik. Hâdiseyi dört bası mamur bir hale getirdikten sonra postahaneye geldim... Her taraf zifiri karanlık... Ama klanının zilini çaldım: ses yok... Arka tarafı bir kolaçan edeyim dedim... Helanın penceresinde bir ışık gördüm: tırmandım, tak tak cama vurdum... Pencere açıldı, bir baş uzandı:

— Ne istiyorsun lan?...

— Efendim bendeniz Ulus muhabiri... Postanede kimse yok mu?...

— Var ya görmüyor musun?... Muhabere memuruyum ben!..

— Efendim Ankara'ya telefon edecektim...

— Saat 8,23'te daire kapanır... Yarın gel...

— Gazeteciyim... gazeteme bav ber vereceğim...

Lâfı uzatmadı, helanın penceresini suratıma kapattı... Bu sefer ne olursa olsun dedim, lojmanın zilini çaldım . . . . .Bir, bir daha... Nihayet müdürün oğlu çıktı:

— Oğlum babana söylemedin mi telefon edeceğim?...

— Söyledim... Gün çuvala mı girdi, yarın sabah telefon etsin dedi...

— Gazeteye havadis

Kapıyı kapattı... Ümide beş on dakika daha bekledim... Ses çıkmayınca, bu sefer zile devamlı olarak bastım... Üç beş dakika sonra pencereden yaşlı bir baş uzandı; müdürmüş:

— Bana bak gece yarısı başka eğlenecek yer bulamadın mı?...

— Efendim ellerinizden öperim... gazeteden havadis beklerler... Ulus gazetesi, hükümet gazetesi...

Pencere kapandı... Merdivenlerde bir ayak sesi... İçerden bir ses:

— Büyük kapıya gel...

İşler yolunda diye sevinmiştim... Büyük cam kapıya vardım... Posta müdürü çubuklu picamasiyle, muhabere memuru don gömlek... Onlar içerde ben dışarda...

— Söyle be ne istiyorsun...

— Efendim bir hâdiseyi tahkike geldim... İşim bitti... Gazeteme verecem havadisi...

— Bu saatten sonra olmaz efendim. Hem havadis kimin isine yarar bu saatte...

— Canım efendim... gazete şimdi dizilir basılır...

— Olmaz efendim mevzuatımız müsait değil...

— Sizler gibi olgun adamlar her zaman bize kolaylık gösterirler...

— Olmaz!..

— Ellerinden öperim müdür bey, bizim de geçimimiz bundan... çoluk çocuk sahibiyiz...

— Daha halâ anlamıyor... Olmaz dedik ya!..

— Siz de müslümansınız ben de müslümanım... ocağınıza düştüm...

— Sabahtan akşama kadar uğraş didin, gece yarısı da sen başımıza belâ ol!

— Gazete işi bu efendim... gecesi gündüzü yoktur...

— Olmaz!..

Saate baktım: iki buçuk!..

— Müsaade etteydiniz şimdiye kadar işim bitmişti... Hiç olmazsa bir yıldırım telgraf çekeyim!..

Posta müdürü daha da hırslandı, bindi gibi kabardı:

— Bana bak dedi... Değil Ulus muhabiri, Allah bile gelse bu saatte buradan ne telefon edebilir, ne de telgraf çekebilir!.. Hadi bakalım yallah!...

Zaten canıma tek demişti:

— Ulan, dedim, Allah, bir kere gazeteci değil... Farzedelim ki gazeteci oldu... Evvelâ Ezrail'i gönderir, ikinize de bir kolaylık gösterir, ondan sonra dilediği yere, dilediği gibi telefon da eder, telgraf da çeker!...

Beş dakika sonra havadisi rahat rahat gazeteme yazdırıyordum... Ölüm korkusu!..

tan başmuharririnin siyasi hayatımızda bilhassa son senelerde oynadığı zararlı rol ortadaydı. Ama o, doğrusu istenilirse, üçüncü ve en az mühim sebepti. Fakat üç sebep birleşince Nihad Erim iktidarı öven bir başmakale yazdı. Bunda, Yalmanın hakiki hüviyetini anladığından dolayı -halbuki bu, iktidar tarafından yeni anlaşılmış değildi ki.. Zaferi tebrik ediyordu. Bunun üzerine iktidarın Nihad Erimi Burhan Belge de Halkçı'yı tebrik etti.

Tebrikât devam ediyordu ama, Zafer'in yazılarının sonu gelmedi. Ahmed Emin azarlandıktan bir kaç gün soma, paparayı Doğan Nadi yedi. Cumhuriyette çıkan bir fıkrasından dolayı sarhoşluğu ileri sürülüyordu. Doğrusu istenilirse Doğan Nadinin içkiyi sevdiğini Başvekil Adnan Menderes de, Zafer gazetesinin mesulleri de, Demokrat Partinin erkânı da pek âlâ biliyorlardı. Üstelik Doğan Nadi, ele alman fıkrasından çok daha iğnelilerini yazmıştı ve hiç kimse sesini çıkartmamıştı. Cumhuriyet gazetesinin genç sahibinin iyi niyetinden şüphe edilemezdi. Halbuki işte Zafer, ağabeyi Nadir Nadi'den sonra onu ele alıyordu. Demek ki maksat sadece Ahmed Emine, hüviyetinden dolayı çatmak değildi. Nitekim kısa bir müddet geçince Ali Naci Karacanın Milliyet gazetesine, gene oldukça masum bir fıkradan dolayı var güçle yüklenildi. Anlaşılıyordu ki Zafer, hiç kimseye nefes aldırmayacaktı.

Bu ne demekti?

Tegallüp hikâyesi

Bu şu demekti ki Demokrat Parti, alâkalıların «basın tegallübü» adım verdikleri bir duruma müsaade etmemek kararına varmışdı. İktidarın dostu dahi olsalar gazetecilerin memleket meseleleri üzerinde gelişi güzel kalem oynatmaları karşısında hareketsiz kalınmayacak, onların da kusurları belirtilecek, bu kusurları hem de en şiddetli şekilde yüzlerine vurulacaktı. Karar buydu ve emir yüksek makamdan geliyordu. Ahmed Emin Yalman biraz daha ileri giderse -zavallıcık, bari ileri gitmiş olsaydı.. mandacılığı ortaya atılacaktı. Nadi kardeşler iktidarı övmezlerse Zafer gazetesi Dr. Fahri Kurtuluşun ağzını kullanmaya hazırdı. Derhal Matosyan hikâyesi piyasaya sürülecekti. Milliyet tarafsız edasile tenkid yaparsa Ali Naci Karacanın kombinezonları çıkarılacaktı. Dünya ağzım açar açmaz muvazaa isnadı yapılmıştı. Aynı şekilde bütün gazete veya gazetecilerin «kirli çamaşır» dolabı Zafer gazetesinde açık tutuluyordu. Hayır, bu kimselerin «tegallübüne» müsaade edilmeyecekti. Devleti, gazeteciler değil, Devlet adamları idare ederlerdi. Hiç kimsenin, hükümet işlerinde hak ve söz iddiası caiz olamazdı. Anlaşılıyordu ki Adnan Menderesin Pariste, Numan Menemencioğlunu azarlarken sarfettiği:

«— Siz ne zannediyorsunuz.. Ben memleketi, gazeteci arkadaşlarımla beraber idare ediyorum» sözü artık tarihe karışmıştı.

Demokrat Parti seçimleri kazanmıştı ve 1958 e Allah kerimdi.

Sebep ne?

Adnan Menderes gibi akıllı bir politikacı bu hatayı nasıl yapıyordu? Zira, yazılanları hiç kaale almayıp sadece yazanların kusurlarım göz önünde tutmak bir hataydı. İstanbul matbuatım -eğer şimdikinden de sert kanunlar, kâğıt veya malzeme tahsislerinde tazyikler, ilânları kesmek gibi antidemokratik tedbirler düşünülmüyorsa- Demokrat Partinin aleyhine çevirmekte ne gibi menfaat olabilirdi? Buna niçin lüzum görülmüştü?

İki sebepten. Evvelâ, Menderesin etrafında menfaatleri bunu. icap ettiren bir halka vardı. Ondan sonra Menderes, ne zaman istese matbuatı kendi tarafına çekeceğinden emindi. Basının, 1950 den bu yana hareket tarzının -kötü hareket tarzının- kendi üzerinde bıraktığı his buydu. İcraatım, 1958 e kadar istediği gibi yürütecekti. Buna kimseyi karıştırmak niyetinde değildi. Selâhiyeti, milletten almıştı. Bunun biraz hususi bir demokrasi anlayışı olduğunda şüphe yoktu. Ama, işte hakikat buydu.

Samed Ağaoğlunun kabineye girmesi de basına karşı politikada 1950-52 ölçüsünün yeniden ele alınacağına delil sayılabilirdi. Gerçi Ahmed Emin, Zaferdeki hücumun Ağaoğlundan geldiğini zannetmişti. Ama yanılıyordu. Talimatı, hatta esasları bizzat Başvekil tesbit etmişti. Şahsen münasebetlerini ihtimal ki bozmayacak, fakat araya bir mesafe koyacaktı. Parti olarak ise, Demokrat Parti basının meşhur tegallübüne paydos diyordu...

Dış politika

Biraz ölçü lütfen!.

Gerçi hatip daha sözlerinin başında ne diplomat, ne de gazeteci olarak konuştuğunu ifade etmişti ama nihayet Mısır hükümetinin resmi daveti üzerine memleketi ziyaret eden bir Türk gazeteciler heyetinin riyasetine Türkiye hükümeti tarafından tayin edilmişti. Heyeti bizzat Başvekil Adnan Menderes uğurlamıştı ve bu münasebetle heyetin başındaki zatı hararetle övmüş, gördüğü vazifeleri hatırlatmıştı. İşte şimdi, Kahiredeki maruf Semiramis otelindeki ziyafette konuşan zat bu zattı. Yani emekli general Ali Fuad Cebesoy.

General Ah Fuad Cebesoy nutkunun sonunda şöyle dedi:

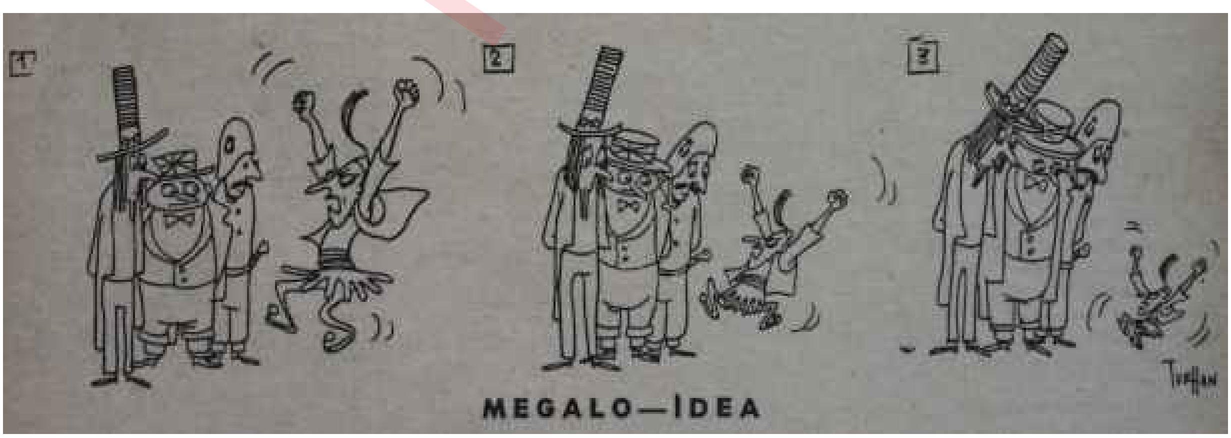
«— Arap ve Mısırlı kam karışmamış Türk kanı yoktur...»

Soma kadehini kaldırıp "kardeş Mısır" için refah ve saadet temenni etti. Bu sözleri aynı akşam Ankara ve istanbul radyoları büyük bir dostluğun delili olarak aynen verdiler. Arap ve Mısırlı kam karışmamış Türk kam bulunmadığına dair Meclisin Allahtan ki en yaşlı azası olan bu emekli paşanın parlak beyanına sanki iştirak ediyorlardı.

Dostluk, dostluk... Siyaset, siyaset... Ama, biraz da ölçü lütfen! Biraz ölçü ve biraz vekar.. Dünyada politikanın, hem de gündelik politikanın üstünde bazı şeyler de mevcuttur. Bunu unutmayalım ve vazifelendirdiğimiz kimselerin melekelerine sahip bulunmalarına dikkat buyur alım..

*

Türkiye Başvekili Adnan Menderes ve Mısır Başvekili Cemal Abdülnasır uzun, dikkatli, sabırlı bir politika sonunda iki memleketi birbirine, yaklaştırmış bulunmaktadırlar. Mısırı ziyaret eden gazeteciler heyeti, bir nevi «iyi niyet heyeti» dir. Onları takiben Mısırlı gazetecilerin Türkiyeyi ziyaretleri ve

Ali Fuad Cebesoy
Kanımızda arap kanı varmış!

nihayet bizzat Menderesin Kahireye gitmesi beklenmektedir. Ziyaret vesilesile iki tarafın resmî çevreleri ve organları samimi beyanat, samimî neşriyat bahsinde birbirlerile yarış halindedir. Anadolu ajansı Mısırın Ankara Büyük Elçisi Ahmed Remzi beyin siyasi olduğu kadar edebî değer taşıyan uzun bir beyanatını aynen vermiş, radyo da bunu bir çeyrek saat. okumuştur. Bunlar, İki millet arasında başlayan yakınlaşmanın tezahürleri savılmaktadır. İhtimal ki Kahire Büyük Elçiliğine tayin edilen ve Başvekil muavini Fatin Rüştü Zorlunun kardeşi bulunan Rıfkı Zorlu da itimatnamesini verdikten sonra -kime? Mısırın Reisicumhuru vazifesinden affedilmiş bulunuyor- ihtimal ki aynı mealde bir beyanat neşrettirecektir.

Bu yakınlaşma gayretlerine sebep Orta Doğuda ancak Mısır ile beraber olduğumuz takdirde bir hakiki emniyet sisteminin kurulabileceğinin anlaşılmış bulunmasıdır. Diğer arap memleketleri Mısır olmadan böyle bir işe girişecek değillerdir. Batıya hakikaten yaklaşmak niyetinde olan ve memleketini bugün içinde bulunduğu «şarklı hal» den çıkarmayı yürekten arzu eden Cemal Abdülnasır da bunun yolunun Türkiye ile dostluktan geçtiğini idrak etmiştir. Amerikan hükümeti yakınlaşma karşısındaki memnuniyetini ve teşvikini izhardan geri kalmamaktadır.

Temenni edilecek şev bu dostluğun çoğu münasebetli ama bazısı maalesef pek münasebetsiz nutuklar safhasından bîr an evvel çıkarılıp gerçek dostluk haline getirilmesinden ibarettir. İşte asıl bu tahakkuk ettiği takdirde Orta Doğu hakikaten, belki de uzun senelerden beri ilk defa olarak istikrara kavuşacaktır.

Çalışma

Grev hakkı isteniliyor

1950 seçimlerinden bir kaç ay evvel, muhalefet milletvekillerinden birisi, Kemal Özçoban B. Millet Meclisi kürsüsünden sert bir nutuk irad ediyordu. Nutuk işçilere, işçilerin en mühim dâvalarına aitti. Özçoban, demokrasi şartlarını gerçekleştirmeğe çalışan bir memlekette işçiye grev hakkının verilmemesi rejim ile asla kabili telif değildir, diyordu. Münakaşa, işçilere ait bir tasarının, Mecliste geç vakit görüşüldüğü sırada çıkmış, birden Özçoban mevzuu «greve» sürüklemiş, Çalışma Bakanı merhum Reşat Şemsettin Sirer'de hazırlıklı olmadığı için kesin cevaplar verememişti. Ancak merhum Sirer, meslek teşekkülleri genişlememiş ve gelişmesi tamamlanmamış bir memlekette işçiye böyle bir hak ve selâhiyet verilmesinin mahzurlar getireceğini, hattâ komünist unsurların faydalanmasına yol açacağını - işçi içinde olmasa dahi - söylemişti.

Bakan hazırlıksız ve bu mevzuda asabi idi. Konuşması etrafında münakaşa ve kulis tefsirleri yapıldı. Zihniyet «faşist» telâkki olundu. İşçinin en tabii, en medenî hakkı yeniliyordu. Bu olamazdı!

Gene bir gün

Sonra, takvimin 30 Aralık 1954'ü gösterdiği bir gün bir işçi delegesi grev mevzuunda, konuşacağını söylediği zaman, Otel, lokanta ve eğlence. İşçileri Sendikasının Ankaradaki toplantı salonunda derin bir sûküt oldu.

İşçi Konfederasyonu ile Çalışma Bakanlığının müştereken tesbit ettiği esaslar dairesinde bir grev kanunu tasarısının hazırlandığı bildirilmişti. Gazeteler bir gün bu haberi, ertesi günü de ayni mevzuda bir tekzibi neşretmişlerdi: Grev kanunu ile ilgili olarak Çalışma Bakanlığında, yazıldığı gibi, hiç bir faaliyet olmamıştı. Esasen Çalışma Bakanlığının, Hükümet adına Meclis'e, Hükümetin tasvibi olmaksızın kanun teklif etmesi mümkün değildi. Kısacası, grev hakkı etrafında hiç bir hazırlık yoktu. Yazılanlar yanlıştı.

Konuşan işçi temsilcisi bazı prensipleri, hukukî yolları bahis mevzuu ediyordu. Demek ki, diyordu, hükümette grev mevzuunda halâ yeni bir anlayış mevcut değildir. Çalışma Bakanlığı zevahiri kurtarmak için, «Bakanlığın hükümet adına Meclis'e teklif götüremiyeceğini» bildirmişti. Halbuki, tasanlar ait oldukları bakanlıkta hazırlanır, Hükümete sunulur, tasvip edildikten sonra, Meclis'e giderdi. Hukuki yol buydu.

İşçiler, haklarında ne kadar kanun çıkarılırsa çıkarılsın, biliyorlardı ki grev bunların hepsinin üstündedir. Belkemiği vazifesini görür, kanunların en geniş şekilleri ile tatbik edilebilmelerini, hattâ işçi aleyhine eksik olan hükümlerinin tâdil olunmasını sağlar. İşçiye ait kanunların tatbiki, işçi menfaat ve hükümlerin kuvvet kazanabilmesi için grev mutlak lâzım geliyorsa, bu hakkı tanınmamaktaki inadı yahut sabır diyelim nereden geliyordu, hangi sebeplere dayanıyordu?

Bugün, bir Reşat Şemsettin Sirer zihniyetinin mevcut olmadığına işçi inandırılmak istenilirken, neden ve niçin grev kanunundan İsrarla kaçınılıyordu?

Halbuki, işçi için hayati derece de ehemmiyeti olan «ücretli hafta tatili», «asgari ücret» ve nihayet «Sendikalar Kanımu»nun yürütülmesi için, böyle nâzım bir kuvvete, bir silâha ihtiyaç vardı. Bu kuvvet, işçinin grev hakkı idi

Bu konuşmalar yapıldığı sırada, muhalefetteyken grev hakkına taraftar olan Demokrat Parti beşinci icraat yılını idrak ediyordu.

İşçiye tatil

Sendika merkezinde toplanılıp işler gözden geçirildiği zaman görüldü ki; «Ücretli hafta tatili» kanunu bir çok yerde tatbik edilmemektedir. Bu kanuna göre, bir işçi haftanın altı günü çalışacak, bir gün izin yapacak ve o çalışmadığı gün için de ücretine «çalışmışcasına» hak kazanacaktı.

Bugün durum neydi?" Bugün, kanun tatbik edilmeden önce 150 lira alan ve tatil yapan işçi, girdikten sonra da 150 lira alıyor, iş veren kendisine hak ettiği ye çalışmadığı günün ücretini ödemiyordu. İşveren, bu durumu mazur gösteren bir sebepte bulmuş, ücretli hafta tatilini verdiği takdirde vergi tahakkukunun fazla olabileceğini ileri sürmüştü. Böyle bir durum yoktu. Kanuna rağmen işçinin sarih bir hakkı çiğneniyordu.

Hayreddin Erkmen
Grev kanununa grev

Eğlence yerleri işçileri

Toplantılarında pek eğlenemediler

Karar verildi: Ücretli hafta tatili kanununa rağmen, tatil yapan işçiye ücret ödemeyen işverenler mahkemeye verilecekti.

Fakat, işçi diyordu ki: Kanunun sarih hükmüne rağmen tatil gününün ücretini alamazsam, ne yaparım? Mahkemeye veririm, ilgili dairelere durumu bildiririm. Ancak, bu hakkın aranması uzun ve yorucu olur; katiyet kespetmiş bir hakkın ikinci defa istihsali cihetine gidiliyor gibi bir hava eser. Halbuki, sarih hükmün tatbik edilebilmesi için, hem de derhal tatbiki için, tek silâh vardır: Grev...

Ücretin asgarisi

İşçiler için 1951 senesinde çıkarılan asgari ücret kanunu ile yeni bazı hükümler vazedilmişti. 1951 tarihli iş kânununun 32 inci maddesi ile «asgari ücreti tayin ve tespit eden bir nizamname» hazırlanmıştı. Meselâ, bu nizamname gereğince bir işçinin her hangi bir iş yerinde alacağı asgarî ücret beş liradır. Bu şekil bir anlaşmaya tâbi olunulmazsa, o takdirde saat başına 85 kuruşluk bir ücret garanti edilmiştir.

Fakat, gene işçilerin sendika başkanları, idare heyeti üyeleri ve diğer bazı azalar toplandıkları zaman gördüler ki, işverenler işçinin bu hakkını tanımamaktadırlar, İş Kanunu bükümlerine göre mukavele yapılması icap ederken, zaman zaman böyle bir usule müracaat etmemektedirler.

Halbuki bu iş mahzurlu idi. Mukavele yapılmayınca, her hangi bir anlaşmazlık vukuunda işçinin elinde hakkını araması için vesika olmıyacaktı. Tabiatiyle, iş veren bundan rahat rahat ve istediği gibi istifade edecek, mahkeme huzurunda işçinin ispat edemediği bir davayı istediği yola götürecek ve dâvayı kazanacaktı.

Kürsüden konuşan en hararetli hatip gene meseleyi getiriyor, getiriyor, bir mühim dâvaya bağlıyordu: «Grev hakkının tanınmış olduğu bir memlekette, asgari ücret dâvasının hâl yolu bu değildir.

Gene söylemek icap eder ki, işçi dâvalarının halli için tek usul, tek yol vardır: Grev!...

Hakikî durum

Buna mukabil, hakiki durum şuydu; Demokrat Partinin, muhalefet yıllarında taraftar göründüğü grev hakkı daha ziyade bir rey avcılığı idi. Doğrusu istenilirse bu hakkı 19 uncu asrın bir icabı olarak kabul eden memleketler bile simdi onu daha az zararlı hale sokmaya çalışırlarken bizim tutup ta bambaşka şartlar altında ortaya çıkan böyle bir hakkı bizim işçimize tanımamız aklın alacağı şey değildir. Grev hakkı işçi ile patron arasında kaldığı müddetçe faydalı bir silâh olabilir. İkincisinin gaddarlığına karşı birincisinin müdafaa vasıtası... Ama o yandan bu yana, bir çok işte patron bizzat Devlet olmuştur. İşçi, aslında bir müdafaa silâhı olan grev hakkını Devlete karşı kullanınca bu bir taarruz silâhı haline gelmektedir. Havagazı veya elektrik işçilerinin, yahut postacıların, yahut nakil vasıtası işçilerinin, yahut liman işçilerinin grevi doğrudan doğruya patronu değil, hakkı mutazarrır etmektedir.

Fakat işçilerin de hakkı yensin mi? Elbette ki hayır. Demokrat, Partinin bu mevzuda, yukardaki esaslar dahilinde, yani ne batı memleketlerindeki grev hakkının zararlarını ne de hudutlandırılmış böyle bir hakkın işçiye sağlayacağı hakikî faydayı gözden uzak tutarak esaslı bir karara varmasının zamanı gelmiştir.

Zira işçiler, tıpkı diğer insanlar gibi ancak bir defa kanar...

...Ve İsmail Aras Celbedildi

Bu sırada bir adam, Ankara'daki Yeni Bar'da kendisini bekleyenden habersiz, bir arkadaşile eğleniyordu. Bu adam, Sendikanın toplantısındaki sözcü ve ikinci başkan İsmail Aras idi. İsmail Aras saat ikide evine döndü. Biraz sonra kapısı çalındı; gelenler, birinci şube memurları idi. Kendisini «müdür bey» görmek istiyordu. İsmail Aras, biraz evvel çıkardığı elbiselerini giydi ve müdüriyete gitti. Bu sırada saat üçe geliyordu. Sendikacı, müdüriyetten tam 11 saat sonra çıkabildi. Bu esnada, ifadesine müracaat edildi.

İki gün evvel Son Havadis gazetesi, sendikalara Londra ve Paris andlaşmalarının aleyhinde Paristeki Kominformdan bültenler geldiğini yazmış ve İsmail Arasın makale olarak verdiği bir yazıyı beyanat şeklinde neşretmişti. Sendikacıdan bu husus soruldu. Sendikalara Paristen mütemadiyen bu yolda mektuplar geliyordu. Sendikacılar da bunları daima Birinci şubeye teslim etmişlerdi. Sonra kendilerine, bunların okunmadan yırtılıp ataması tavsiye olunmuştu. Onlar da öyle yapıyorlardı. Birinci şubede bu son bültenler hakkında malûmat istendi. Sonra İsmail Aras, sendikanın toplantısında grevin işçinin elinde «makas» olduğunu söylemişti. Bu makasın ne ifade ettiği öğrenilmek istendi. Meğer Sendika başkanı vaktile bizzat Reisicumhurdan dinlediği bir hikâyeyi telmih ediyormuş.. İsmail Aras, eğer ne kadar milliyetçi bir insan olduğu öğrenilmek isteniliyor da Hariciyenin, Milli Emniyetin ve birinci şubenin dosyalarının tetkikini istedi. Fakat birinci şube müdürü kendisine karşı hayli «sert» sözler sarfediyordu.

İsmail Aras ertesi gün öğle vakti tahliye edildi. Kapıda kendisini başka bir İsmail bekliyordu. Bu, Emniyet Genel Müdürlüğünün yüksek bir memuruydu. Bir nevi tarziye verdi. Hikâye de kapandı.

İsmail Aras, bir defa daha uykusuz geçirdiği gece ile kalmıştı.

Din

İhtiyatsız hareketler

O gece radyolarımızın dinleyicileri, belki de radyolarımızdan senenin, hatta senelerin en güzel alaturka musikisini dinlediler. Büyük şehirlerimizde ise halk, son derecede zarif, bedii raksları seyretti. Öyle ney üflendi ki eşi görülmemişti. Merasimler tertiplendi, Konyaya hususî surette gidildi. Bilhassa eski zaman kıyafetleri giyildi, eski zaman âdetleri tekrarlandı. Ölümünün 681 inci yıldönümünde büyük Türk mütefekkiri Mevlâna Celâleddini Rumî anılıyordu.

Fakat anılan büyük Türk mütefekkiri Mevlâna Celâleddinî Rumî mi oldu? Her şey gösteriyor ki hayır. Bütün Anadoluda, hususile Konyada, hattâ İstanbul ve Ankara gibi münevver bildiğimiz büyük şehirlerimizin bir çok çevresinde andan Hazreti Mevlâna idi. Hükümetin bu açık hakikati bur İhtimal olarak dahi

Aygün, bir kahvemizi içmez misiniz?

Ankara'nın sevimli Belediye Reisi, bizim de pek sevgili bir dostumuzdur. Kendisinden gelip, bizim bir kahvemizi içmesini huzurunuzda rica ediyoruz. Yalnız bir şartımız var: makam arabasından bizim sokağın basında insin ve sokağı yaya geçsin! Kendisini aramızda görmekten öylesine sevineceğiz ki ...

Matbaa ve idarehanemiz Büyük Millet Meclisinin arkasındaki Ardıc sokaktadır. Burası meşhur Rüzgârlı Sokağa açılan yollardan biridir. Yalnız, Sayın Kemal Aygün bir yalnışlık yapıp şaşırmasın ve Zafer gazetesinin bulunduğu çıkmaza sapmasın. Orası asfalttır. Bizim idarehane ise, onun bir altındaki ve mantıken aynı plâna tâbi olması gereken sokaktadır.

Eğer yolu şaşırır veya arabasını Ardıç sokağın basında bırakırsa, saymayız.. O zaman kahve içemez. Ona göre!

Geldiği takdirde - şimdiden cesaret verme babında - bir ayakkabı boyacısı ve bir pantolon temizleyicisini hazır bulunduracağımızı arzederiz.

görmemiş olması ve 681 gibi yuvarlak dahi olmayan bir yıldönümünü vesile ederek yurtta, mevlevî âyinlerinin yer yer en geniş ölçüde yapılmasına göz yummuş olması karşısında hayret ve üzüntü duymamaya imkân yoktur.

Bir mütefekkiri anmak ile bir tarikatın kurucusunu anmak arasında büyük bir fark olmak lâzımdır. Öyle zannediyoruz ki Mevlâna Celâleddinî Rumî'nin ölüm yıldönümünde laik bir memlekete yakışan meselâ onun Mesnevisi hakkında edebî kıymeti haiz bir eser yayınlanması idi. Meselâ onun edebi şahsiyeti hakında radyolarımızda değerli -ama hakiki tetkik mahsulü- konuşmalar yapılmasıydı. Hayır.., Bunların biç biri gerçekleşmemiştir. Ne gazetelerimizde, ne radyolarımızda, ne tertiplenen toplantılarda bize üstad hakkında bilmediğimiz bir şey öğretilmiş, ne de bir yeni fikir, bir yeni görüş izhar olunmuştur, Buna mukabil, Mevlâna deyince hatıra en evvel mevlevilik gelmiş, ortaya mevlevi kıyafetleri çıkmış, âyinler yapılmış, dönülmüş dönülmüş, eller öpülmüş, niyaza durulmuştur.

Hele Konyada cereyan eden hadiseler, hiç kimsenin yüreğine sevinç vermeyecektir. Mevlânanın ölüm yıldönümünde bu büyük şehrimiz adeta üstü acık bir dergâh haline getirilmiştir. Bir tekke veya bir türbe, veya bir dergâh... Yollarda kıyafet kanunu ayaklar altına alınmış, Mevlânanın türbesi bir bayram verine dönmüştür. Yer yer umumî âyinler tertiplenmiş, mevlevilik tek kelime ile canlandırılmıştır. Avnı şeylerin, bilhassa Devlet Radyosunda üflenen neylerin ahengine uyularak bütün Anadoluda tekrarlandığı gelen haberlerden acık surette anlaşılmaktadır. Bunların, inkılâplarımızı tehdit eden haller olduğunu unutmamamız ve Atatürkün kapadığı bir takım kapıları henüz açmamamız gerekmektedir.

Bu gibi törenlerin hem iç hem de dış turizm bakımından büyük faydalarını inkâr etmek hiç kimsenin aklından geçmez. Fakat o faydalar, doğan ve doğacak zararların yanında hiç mesabesindedir. Biz henüz hele demokrasiden beri bu gibi hovardalıkları göze alacak durumda değiliz. İngilterede bir törende 15 inci asır kıyafetleri giyilebilir. Fransada Napolyon veya 14 üncü Louis anılabilir. Ama oralarda hiç kimse ne 15 inci arsa dönülmesini ister, ne de imparatorluk veya krallık peşinde koşar. Bizde ise durum başkadır. Mevlevi dergâhlarını veya Bektaşi tekkelerini bugün açınız ne birileri ne ötekileri adam alır.. Kalabalıkta halk birbirini ezer. Bu hakikati gözden çıkarmakta ve bir mütefekkirin hem de 681 inci ölüm yıldönümü vesilesiyle memleket çapında bir tarikat âyinine müsaade edilmesinde bir mana yoktu.

Tâ ki iktidarın demokrasi telâkkisi ve geniş laisizm anlayışı buralara kadar varmış bulunsun...

Dön baba dönelim!

Ama nereye dönüyoruz

Mevleviler faaliyette

Bu kılıkları da nereden bulduk yarabbi?

Başında akisler

İşte, ihtimal ki bütün bunlar düşünülerek basında da âyinlerin akabinde bir cereyan başgösterdi. Buna, belki ilk defa olarak iktidarın organı Zafer de katışıyor ve yapılanların, bir muayyen hududu aştığını yazıyordu. Başka gazetelerde, bilhassa Cumhuriyette bu hususta ciddi ihtarlar çıktı. Zaten Cumhuriyet, Atatürk inkılâplarının daima hararetli bir müdafii olmuştur ve başmakale sütunundan en küçük haberine kadar hâdiseleri bu zaviyeden görmeye gayret etmiştir.

Aksülamel yalnız basında olmadı. Gençlik ve aydın umumi efkâr da yapılanı beğenmemişti. Gazetelere bu yolda telefonlar yağıyor, hükümetin dikkat nazarının çekilmesi isteniliyordu. İrtica, fırsattan istifade ederek başını kaldırmak ve 1952'de uğradığı ağır mağlûbiyetin acısını çıkarmak niyetindeydi.

İrticaın bu acıyı çıkarması, milletin acıya garkolması demektir.

Maliye

Zirai gelirler vergisi

Çeşitli sebepler: Yaz aylarında Maliye Bakanlığında vergi sistemimizi İslaha bir komisyonun tavzif edilmiş bulunması, Cumhurbaşkanı Sayın Bayarın yıllık nutuklarında ekonomik kalkınmamızın halka bazı fedakârlıklar tahmil etmesinin tabiiliğinden bahsetmesi ve son günlerde yeni bütçenin gider ve gelirlerinin hiç olmazsa kaba taslak halkın bilgisine arzedilmesi ve bu arada bazı ilim adamlarımızın bazı gazete ve dergilerde Ziraî gelirlerin vergilendirilmesi lehinde yazılar yazmış olması, «zirai gelirlerin vergilendirilmesini» mali sahada yeniden günümüzün meselesi haline getirmiştir. Vergilendirilmelidir diyenler başlıca şu noktalara istinad etmektedirler. Gelir vergisi kanunumuz hazırlandığı zamanlarda hakim fikir ziraî gelirlerin de vergilendirilmesi idi. Fakat o zaman gelir vergisinin külliyen her nevi gelire tatbikinden sakınıldı. Önce tatbiki nisbeten daha kolay bir sahada denenmek istendi. Gelir Vergisi kanunumuzun kabul olunduğu 1949 da yürürlüğe girdiği 1959 -1951 mali yılından bu vakte kadar geçen zaman bize gösterdiki mükellefe en iyi uyan vergi gelir vergisidir. İçinde bulunduğumuz malî yılda gelir vergisi tahminleri 109 milyonluk bu fazlalıkla gerçekleşecektir. Öyle ise mükellefe bu derece uyan ve hazineye o nisbette çok gelir sağlıyan gelir vergisini niçin ziraî gelirlere de uygulamıyalım? Kaldı ki Adam Smith'ten beri riayet edilegelmekte olan bazı vergi prensipleri - Vergide adalet ve vergide umumiyet kaideleri - zirai gelir sahibi vatandaşların vergilendirilmelerini âmirdir. Bunların vergilendirmeleri için bazı hukuki sebepler de ileri sürülebilir. Anayasamız vergiyi devlet giderleri için vatandaşın iktidarı nisbetinde iştirakidir diye tarif etmektedir. Keza anayasamızın 69 uncu maddesi kanun karşısında vatandaşların eşitliğinden bahsetmektedir. Bir yandan Maliye ilminin asırlardır tatbik edilen kaideleri diğer yandan hukuki mevzuat milli gelirin % 60 ına yakın bir kısmını teşkil eden zirai sektörün vergilendirilmesini emrederken ziraî gelirlerin vergilendirilmemeği ilk bakışta sebebi anlaşılmaz bir mesele gibi görünmektedir. Fakat dâva o kadar basit değildir. Zira gelir vergisi mükellefe sadece malî külfet yüklemez, manevî külfetler de tahmil eder. Saniyen gelirin hesaplanması ziraî sahada diğer sahalardan daha güçtür hele safî gelirin hesaplanması imkânsız gibidir. Çünkü iktisadi faaliyetlerin ziraatle ilgili olanı tabiatın sinesinde cereyan eder. İnsan emeği, sermaye tabiatla kucak kucağadırlar. Böyle bir faaliyet sahasında ise, sermayeye, tabiata düşen hisseleri takdir etmek cidden tahmini çok güç ve müşkül bir meseledir. Kaldı ki ziraî sektörün büyük bir kısmı gelir vergisi uygulansa bile gelir vergisinin asgarî geçim haddi altında kalacaktır. Geriye kalan mükellefler ise, zirai gelirlerin vergiye tabi tutulması dolayısiyle hazinenin yapacağı masrafı karşılayacak mıdır, salisen acaba son dört beş sene zarfındaki ziraî istihsalin artmasında vergiden muafiyetin teşvik edici rolü olmamış mıdır? Eğer olmuşsa ve oluyorsa yüzyıllar boyunca ihmal edilmiş, hayat seviyesi düşük, gelir seviyesi alçak ve ekserisi köylü olan vatandaşlarımızın himayesi en az vergilendirilmeleri kadar makûl ve o nisbette de adil değilmidir? Keza bir de meseleyi malî gaye bakımından ele almak icabetmez mi? Yani böyle bir vergi ziraî sahaya tatbik edilse mükelleflerin bu vergiye karşı, gösterecekleri tepki nedir? Bir vergi kaçakçılığıyla karşılaşmayacak mıyız? Eğer geçmişin tecrübelerinden ders almak icabederse rahmetli Saraçoğlu zamanında birkaç sene müddetle köylüden alınan aynî vergiye göre buğday istihsalimizin yılda 1942-1943 senelerinde 2 milyon tona düşmüş olduğuna hükmetmek gerekir. Eğer elde edilen neticenin doğruluğunu kabul etmek icabetse Türkiye'de kıtlıktan insanların ölmüş olmaları gerekirdi.

Köylü ve tütünü
Artık vergisi de olacak

Meselenin bu derece çetrefil olmasına mukabil ziraî kalkınma neticesi Adana civarında, Ege Bölgesinde ziraatle uğraşan vatandaşlar arasında öyleleri vardır ki bunların yıllık gelirleri yüzbinleri aşmakta ve bunlarda toplanan satınalma güçleri doğrudan doğruya talip olacak piyasada tecelli ettiğinden emtia fiatlarının yükselmesini intaç etmekte yani enflâsyonu körüklemektedir. Halbuki aylık geliri 200 bin olan bir memur senede iki maaş tutarı bir meblağı hazineye vergi olarak ödemektedir.

Biz, doğrusunu söylemek lâzım gelirse, bir yandan devlete varidat temin etmek, öte yandan da hayli mali iktidara sahip olmuş olan Zürra vatandaşlarımızın aklı başında her insan gibi defter tutmağa alışmalarını sağlamak üzere halen yürürlükte olan gelir vergimizin hükümlerine tabi tutulmalarını bundan evvelki bir yazımızda da savunduk. Ama mali iktidarın hududu nerede başlıyacaktır? Ziraatle uğraşan vatandaşlarımız, ziraî kredi bolluğu ve traktör modası dolayısiyle borçlanmış durumdadırlar. Mükellefin şahsi durumunu da nazarı itibara alan gelir vergimiz her halde bu hususları da göz önünde tutar ve orta halli Türk çiftçisinin geçim seviyesine bazı amortisman payları da ilâve etmek suretiyle uzlaştırıcı bir şekilde meseleyi halleder. Aksi halde içinde bulunduğumuz hal en gayrıadil olan haldir. Buna er veya geç birgün son vermek icabedecektir. Fakat o zaman da bugünkü müşkül bulduğumuz noktalar tekrar müşkül görünmekte devam edecektir. Fransızlar kuzey Afrikaya yerleştikleri vakit bir Fransız kumandam Fransız birliklerini teftişe gelmiş orada ağaç namına hiçbirşey gö-

rememiş ve derhal yanındakilere ağaç yetiştirmelerini emretmiş cevaben yetişmiyor paşam etrafımız çöldür demişler. O da olsun, siz, dikiniz yarın daha geç olacaktır diye mukabelede bulunmuş.

Eğer biz de bir gün zirai gelirlerin mutlaka vergilendirileceğine inanıyorsak yıllar yılı münakaşası edilen bu meseleyi hiç olmazsa üst kademelerden •başlamak üzere tatbike koyulalım. Başlangıçta beklediğimiz veya beklemediğimiz güçlüklerle karşılaşabiliriz amma her başlangıcın güç olduğu her halde hepimizce malûmdur.

Avusturya

İktisadi durum

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı yeni bir broşür neşretmiştir. Bu broşürde Avusturya ve İsviçrenin ekonomik durumlarına temas edilmektedir; gene mezkûr broşüre göre Avusturya ile İsviçre arasındaki yakınlık sadece coğrafi bir komşuluktan ibarettir. Hakikatte iktisadi bakımdan her iki memleket arasında büyük farklar vardır. Zira Avusturya Avrupa İktisadî İşbirliğine dahil olan memleketler arasında hayat seviyesi en düşük olanıdır. İsviçre ise müreffeh olup iktisadî endişeye mahal bırakmıyacak bir şekilde artmaktadır.

1952 - 1953 seneleri Avusturya'da enflâsyona karşı mücadele seneleri olmuştur. Bu mücadeleyle ilgili faaliyetler tediye blânçosu açığını kapamak ve enflâsyon dolayısiyle dışarıya olan sermaye kaçışını önlemek etrafında toplanmıştır. 1953 senesi Mayıs ayında kısmi bir devalüasyon yapılmış ve mübadeleler liberasyona tabi tutulmuştur. Beklenilen neticeler büyük ölçüde tahakuk etmiştir. Zira iktisadî hayat 1953 senesi sonunda yeniden canlanma «reprise» safhasına girmiş ve bu canlılık 1954 te de devam etmiştir. 1954 senesinin ikinci üç ayı zarfında snaî istihsal geçen seneye nazaran % 15 bir artış göstermiştir. Mezkûr artış işin müsmiriyetini «productürte» artırmak suretiyle temin edilmiştir. Mesken inşatı sahasındaki faaliyetler de geçen sene zarfında hayli ilerlemişti. Ücret ve maaşlara yapılan ilâveler sonunda dahili istihlâki arttırmak mümkün olmuştur. 1953 te çok düşük bir seviyeye inmiş olan sabit sermaye yatırımları 1954 te evvelâ kamu ekonomisi sonra hususî ekonomide yeniden artmağa başlamıştır. Hususî ekonomideki sabit sermaye yatırımları bu memlekette bir sermaye piyasasının teşekkülünü zarurî kılmaktadır. İktisadî hayatın inkişafının bazı emarelerini dış iktisadî münasebetlerde de görmek mümkündür; filhakika İhracatta % 6 bir artış husule gelmiştir, İthalât ise bir yandan iktisadî kalkınma diğer yandan dış mübadelelerin liberasyona tabi tutulması dolayısiyle % 10 bir artma kaydetmiştir. 1953 te aktifle kapanan tediye bilançosu durumunu 1954 senesinin birinci altı ayı zarfında da muhafaza edebilmiştir. Mübadeleler ister dolar sahasiyle olsun ister E.P.U. memleketleriyle olsun Avusturya için memnuniyte vericidir. Avrupa İktisadi İşbirliği teşkilâtının Avusturyayla ilgili tetkiki şu cümleyle sona ermektedir: «Daha liberal bir ticaret politikası yolu üzerinde atılacak adımlar Avusturyaya rekabetin bütün nimetlerini temin edecektir.

Birleşmiş Milletler

Milletlerarası malî bir şirket kuruluyor

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Ekonomik ve Sosyal Konseyin bağlı Ekonomik komisyon milletlerarası mali bir şirket kurulması hususunda muvafakatini izhar etmiştir. Bu tasarı dokuz memleket tarafından teklif edilmiştir. Bunlar arasında Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Brezilya vardır. Tasarı Sovyet blokuna mensup beş devlet istisna edilecek olursa ittifakla kabul edilmiştir. Yeni olacak meydana getirilecek teşkilât az inkişaf etmiş memleketlerin inkişafina ve dünya iktisadiyatının istikrarına yardım edecektir. Bunun için Dünya Bankasına Birleşmiş Milletler Teşkilâtında izhar edilmiş olan noktai nazarları ve Mevcut mali müesseseleri göz önünde tutarak bir statü hazırlaması rica edilmiştir. Ekonomik Komisyon aynı zamanda Ekonomik ve Sosyal Konseyden Genel Kurulun gelecek toplantısında bir rapor sunmasını talep etmektedir.

Bu hususta müzakereler cereyan ederken birçok delegeler söz alarak kurulacak Milletlerarası Mali Şirketin Dünya Bankasına bağlanmasını istemişlerdir.

Delegelerin bu münasebetle izhar etmiş oldukları kanaatler kanaatimizce isabetlidir. Çünkü Dünya Bankası, Milletlerin iktisadî kalkınmaları ve Dünya Ekonomisinin harp ekonomisinden sulh ekonomisine geçişini sağlamak üzere kurulmuş, milletlerarası iktisadî ve mali bir müessesedir. Dünya Bankasından ayrı olarak kurulacak mali müessese de aynı gayeleri kendisine gaye ittihaz edinmiş bulunuyor. Onun için bu iki müessesenin elbirliğiyle çalışmaları ancak gayenin ulaşılmasını kolaylaştırır.

Dünya Bankası mevcutken acaba neden başka bir müesseseye gidilmek lüzumu hissedilmiştir? Bu sualin cevabı kanaatimizce Dünya Bankası ile iktisaden geri kalmış memleketlerin münasebetlerinin son zamanlarda bazı sebepler dola* yısiyle tatminkâr olmayışıdır. Maksat iktisaden geri kalmış memleketlere yardım ve devamlı olarak bunları muvazene halinde tutmak olduğuna göre bu gayelere götürecek vasıtaların adının değişmesinin ehemmiyeti yoktur. Kaldı ki Milletlerarası Malî Şirketin Dünya Bankasına bağlanması da kararlaştırılmış vaziyettedir. Kimbilir belki şişi ve kebabı yakmamak lüzumu hissedilmiştir.

Fransa

Köy mesken kredisi

İmar Bakanı Maurice Lemane Vosges'da iskân bölgelerini ziyaret etmiştir. Bu ziyaret esnasında bakan yeni bir köy mesken tasarısının tetkik edilmekte olduğunu söylemiştir. Gene bakana göre hükümet bu sahada büyük bir gayret sarfedecektir. İnşaat için verilen normal kredilerden maada gayrimenkul kredisiyle köy meskenlerinin tamiri ve ıslahı temin edilecektir. Bu kredilerin hududu 1 milyon frank'a baliğ olabilecek ve % 1 faizle borç otuz senede ödenecektir. Bu mesut haberi verdikten sonra imar bakanı üç sene zarfında imar işinin tamamen sona ereceğini bildirmiştir.

Mesken dâvası yanlış bir anlayışla bizde sadece büyük şehirlere has bir dâva imiş gibi ele alınmaktadır. Vakıa geçenlerde Ziraat Bankası köylüye 60 milyon liralık mesken kredisi açmağa karar vermiştir. Ama itiraf etmek lâzım gelir ki bu krediyle köylünün mesken davası halledilemez. Zira 60 milyonu. 40 bin köye taksim edecek olursanız bulacağınız rakam köy başına 1500 liradır.

Mesken dâvası yalnız sosyal bir dâva değildir, aynı zamanda iktisadî bir dâvadır. Çünkü rahat bir yerde oturmıyan bu insan daimî bir üzüntü içindedir. Sıhhati bozuktur, bozuk değilse bile bozulacaktır. Onun neşesi ancak başım sokacak rahat bir baş sokuntuşundadır. Onun için mesken dâvamıza sadece sosyal yönden bakmasak iktisadî sebepler bu dâvanın daha rasyonel bir tarzda ele alınmasını icabettirmektedir. Unutmıyalım ki iktisadî meseleler yalandan hem de pek yakından vatandaşın sıhhati, psikolojisiyle ilgilidir. Gece rahat uyku uyuyamamış bir insandan nasıl ertesi günü randımanlı bir çalışma bekliyebilirsiniz? Mektepten çıktıktan sonra sözde evine dönen bir talebeden şayet o talebenin ailesinin oturduğu, yattığı, misafir kabul ettiği odaların hepsinin adedi bire baliğ oluyorsa nasıl verimli bir netice bekliyebilirsiniz? İktisadi hayat biraz canlanıp da yüzümüz güler gibi olunca meselelerin alanda yatan sosyal ve manevi yönleri unutur gibi olduk. Şayet unutmasaydık 1954 senesinin bu günlerinde mesken kiraları serbest mi bırakılsın yoksa bıra-

kılmasın mı mevzuu üzerinde hiç münakaşalara girişir miydik? Fakat atalarımız «yanlış hesap Bağdattan geri döner» demişlerdir. Elbette biz meseleleri anlamamakta ısrar etsek de onlar bize kendilerini zorla tanıtacaklardır.

İsviçre

Memnuniyet verici durum:

İsviçrenin Avrupa İktisadi İşbirliği teşkilâtının teşvikine pek ihtiyacı yoktur. O teşkilâtın örnek bir memleketidir. Çünkü 1952 den beri mübadelelerinin % 91.4 ü liberasyona tabidir. Tahdide tabi tutulmuş olan saha sadece gıda ve tarım sahasıdır. Mezkûr sahalarda liberasyon % 62 nisbetindedir...

İsviçrenin iktisadi durumu bir kelimeyle memnuniyet vericidir: İktisadi inkişaf gün geçtikçe kuvvetlenmekte, millî gelir ve istihlâk gün geçtikçe artmakta, malî piyasa gün geçtikçe gelişmekte ve E. P. U. memleketleriyle olan mübadeleler gün geçtikçe inkişaf etmektedir. İşte İsviçredeki refahın başlıca emareleri bunlardır.

İsviçre bakımından kayda değer önemli tek hâdise 1954 Temmuzunda Amerika Birleşik Devletlerine ithal edilecek saatlere % 50 nisbetinde fazla gümrük resmî konmuş olmasıdır. Bu kararın isviçre bakımından haiz olduğu değeri belirtmek için Amerikan saat ithalinin bilûmum İsviçre saat ihracatının 2/3 ü ve mecmu İsviçre ihracatının % 8 i olduğunu söylemek kâfidir. Avrupa İktisadî İşbirliği teşkilâtı da durumu idrak etmiş oka gerek ki isviçre hakkındaki tetkikini söyle belirtmektedir: «korkulur ki Amerikan karan İsviçrenin ticaret bilançosu üzerinde kötü neticeler husule getirsin ve 1964 -1955 senesinde saat sanayi üzerinde ve dolar bölgesi ticareti üzerinde kötü tepkileri olsun».

Memleketimiz bakımından bu iki memlekete ait Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının yaptırmış olduğu tetkikten iki nokta kayda değer ehemmiyet taşımaktadır. Bunlardan birincisi de, ikincisi de Avusturyayla ilgilidir. Avusturya millî istihsalini işin prodüktivitesini artırmak suretiyle artırabilmiştir. Maalesef biz işi değerlendirmekte pek mahir değiliz. Geçenlerde bakanlıklararası bir prodüktivite komitesi kurulup sevk ve idare işi seminer çalışmalarına başlanıldığını öğrendiğimiz vakit çok memnun olmuştuk. İnşallah bu başlangıç senesindeki çalışmalar diğer senelerdeki daha verimli çalışmaların başlangıcı olur. Tetkikten çıkardığımız ikinci mühim yön Avusturya'nın E.P.U. memleketleriyle mübadesinin memnuniyet verici bir tarzda devam etmesidir. Bizim kendi bakımımızdan asıl ıstırap çektiğimiz E. P. U. memleketlerinin dışına doğru koyma temayülümüzdür. Bu durum şüphe yok ki bir neticedir. Fakat neticeler kendiliklerinden husule gelmezler. Onun için sebepler üzerine eğilip düşünmeliyiz. Çünkü «zararın neresinden dönülürse kârdır». Aksi hâlde iki taraflı ticaretin milli ekonomimize yükleyeceği külfetler ekonomik kalkınmamızı baltalayacak mahiyettedir.

FEN

Başvekil ve Atom Komisyonu
Menderesi dikkate şayan buldular

Atom

Eisenhower'in barış atomları

Geçen hafta Birleşik Amerika kongresi atom komisyonu üyelerinden bir heyet memleketimizi ziyaret etti. Heyette senatör J. Bricker'in başkanlığında dört kongre üyesi ile atom enerjisi komisyonu üyesi ve başkan Eisenhower'in şahsi temsilcisi büyük elçi Patterson bulunuyordu. Amerikalı delegeler Ankara ve İstanbul'da birer gün kaldılar. Hükümetle ve üniversitelerle temas ettiler. Eisenhower'in barış atomları plânı bu suretle gerçekleşme yolunda biraz daha ilerledi.

Bu plân ilk defa bir sene önce ortaya atılmıştı. 8 Aralık 1953 de başkan Eisenhower atom enerjisini insanlığın hizmetinde kullanmak maksadıyla milletlerarası bir teşkilât kurulmasını teklif etmişti. Teklifin arkasında ileri Amerikan ilim ve tekniğinin sadece tahrip maksatları için kullanılmadığını dünyaya ispat etme arzusu seziliyordu. Gerçekten bilhassa yeni geliştirilen hidrojen bombalarının korkunç tahrip kudreti, Avrupa ve Asya milletleri arasında Amerikan teknolojisinden insanlığın faydadan çok zarar göreceği hissini uyandırmıştı. Hidrojen Silâhlarının her ne pahasına olursa olsun yasak edilmesi lehinde İngiltere ve Fransada kuvvetli cereyanlar belirmişti. Diğer taraftan atom silâhlarının kontrolü ve atom enerjisinden barışçı maksatlarla istifade hususlarında milletlerarası bir anlaşmaya varılması için Amerika ve Rusya arasında 1946 dan beri sürüp giden müzakereler bir türlü netice vermemişti. Ruslar her şeyden önce atom silâhlarının yapılmasının yasak edilmesini ve mevcut stokların imhasını istemişler; Amerikalılar ise milletlerarası bir kontrol mekanizması kurulmadan yasak etmenin manâsı olmadığım ileri sürmüşler ve tartışma, «önce kontrol mu, yoksa yasak mı» çıkmasında takılmış kalmıştı. En sonunda silâhları yasak etme meselesini enerjiden faydalanma işinden ayırmak, bu iki meseleyi ayrı ayrı incelemek çaresi hatıra geldi. Atom silâhlarının menedilmesi genel olarak silâhsızlanma konusu içinde düşünülebilir ve öte taraftan atom enerjisini insanlığın yararına kullanmak üzere sırf barışçı maksatlarla bir milletlerarası teşkilât kurulabilirdi. İşte Eisenhower'in barış atomları plânı böyle ortaya çıktı.

Başlangıçta Rusya plâna muhalefet etti, eski itirazlarını tekrarladı. Fakat bu sefer Amerika durmadı ve Rusya'sız teşkilâtı kurmaya girişti. Ya atom fiziğinde ileri, yahut ta atom enerjisi için gerekli ham maddeye sahip olan devletlerden yedisiyle müzakerelere başladı. Bunlar İngiltere, Fransa, Kanada, Avusturalya, Belçika, Güney Afrika ve Portekiz'dir. İş bu safhada iken New-York da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu toplandı. Müzakerelere orada devam} edildiği esnada birden Sovyet delegesi sürpriz yaptı, «İlk önce atom silâhları yasak edilmelidir» şartını geri aldı. Böylelikle esas engel ortadan kalkmış, mesele prensip bakımından hallolmuştu. Üç Aralıkta Genel Kurul esası Eisenhower'den gelen teklifi oybirliğiyle kabul etti. Bu karara göre atom enerjisinden barışçı maksatlarla faydalanmak üzere milletlerarası bir teşkilâtın derhal kurulmasına geçilecektir. Diğer taraftan genel sekreter Dag Hammarskjold Birleşmiş Milletlere dahil bütün devletleri gelecek Ağustosta toplanacak bir teknik konferansa çağıracak, bu konferansta atom enerjisinin sanayide, tıpta ve biyo-

lojideki tatbikatı bilhassa milletlerarası işbirliğine ihtiyaç gösteren cephesi balonundan incelenecektir. Kurulacak teşkilâtın Birleşmiş Milletlere ne şekilde bağlanacağı meselesinde bir karara varılamadı. Sovyetler teşkilâtının Güvenlik Konseyi idaresine verilmesini istediler. Bu ise veto hakkım işe karıştıracaktı, kabul edilmedi. Sonunda teşkilâtın Birleşmiş Milletler çerçevesi içindeki yeri somadan tespit edilir, dendi ve öylece bırakıldı. Genel Kurulda Sovyet delegesi, karar lehinde oy verirken, atom enerjisi konusunda milletlerarası işbirliğini tasvip ettiği için müspet oy kullandığım, fakat teklif edilen programın bütün maddelerini kabul etmediğini söyledi. Dolayısıyla kurulacak teşkilâta Rusyanın iştirak etmiyeceği henüz şüphelidir. Amerika ile öteki ilgili devletler arasında yapılan müzakereler sonunda teşkilâtın alacağı şekle göre bir karar vereceği anlaşılıyor. Şimdilik muhakkak görünen şudur: Gelecek sene Cenevrede toplanması düşünülen teknik konferansa Sovyetler de iştirak edeceklerdir.

Barış atomları plânına dünya karşısında asıl itibar kazandıran şey, Amerika ile İngilterenin bir miktar «bölünebilir madde»yi kurulacak teşkilât emrine vereceklerini ilân etmeleri oldu. Bölünebilir madde, hem atom bombasının patlayıcı kısmını, hem de atom pir linin (reaktörünün) esas yakıt maddesini teşkil eder. Bu, uranyum-235 veya plütonyum olabilir. Amerikalılar teşkilât emrine 100 kilogram (220 libre), İngilizler ise 20 kilogram (44 libre) verecekler. Amerikan yardımının 235 izotopu bakımından zenginleştirilmiş uranyumdan ibaret olacağı, ama bunun bomba yapmıya elverecek kadar saf olmıyacağı belirtiliyor. Fakat atom enerjisi verecek atom reaktörleri bu madde ile yapılabilir. Amerikan atom enerjisi komisyonu başkanı Amiral L. Strauss bu hususta önemli bir açıklama yaptı. Bu demece göre, 100 kilo bölünebilir madde 15 tane yüksek kabiliyette araştırma reaktörünü beslemiye yetecektir. Strauss, örnek olarak atom enerjisi komisyonunun Argonne laboratuarında yeni kurduğu CP-5 reaktörünü gösterdi. Bu, bilhassa muhtelif maddeleri nötronlarla bombardıman etmek üzere inşa edilmiş bir araştırma reaktörüdür. Radyasyon gücü itibariyle dünyada ikinci geliyor. Filden çıkan nötron demeti, kanser tedavisinde kullanılan radyoaktif kobalt'dan etleri uzun zaman saklıyabilmek için sterilize etmiye yarıyan maddelere kadar çok çeşitli radyoaktif maddeler imaline hizmet ediyor. Strauss'a göre böyle bir reaktör aşağı yukarı 2 milyon dolara mal olur. Fakat reaktörden bir senede elde edilebilen radyoaktif kobalt 30 milyon dolarlık radyuma bedeldir. İşte Amerikan hükûmetinin vereceği uranyum-235 le bu çeşit 15 reaktör çalıştırılabilir. Aletin sarfettiği yakıt miktarı da nisbeten az dır. Beş sene durmadan çalışan böyle bir reaktördeki uranyum-235 in ancak üçte biri sarfolmuş olacaktır. Reaktörlerden beklenen hizmetlerin cinsine göre işletme için gereken bölünebilir maddenin miktarı ve saflık derecesi de başka olur. Meselâ gücü 10 kilowat olan küçük bir araştırma reaktörü için bir kilodan az uranyum-235 yeterse de 100,000 kilowatlık büyük bir enerji reaktörü için 18 kiloya ihtiyaç vardır. Bu sebeple Amiral Strauss, Amerika ve İngilterenin verdikleri bölünebilir maddelerin toplamıyla (120 kilo) 120 tane alçak güçlü reaktör işletilebileceğini sözlerine ilâve etmiştir. Görülüyor ki Birleşmiş Milletlerin elinde şimdiden bütün milletleri atom enerjisi çalışmalarına iştirak ettirecek kadar ham madde vardır. Geriye kalan sadece organizasyonun tamamlanmalı işidir.

Bir komisyon kurmalıyız

İşte geçen hafta memleketimizde üç gün geçiren Amerikan heyetinin ziyareti bu teşkilâtın hazırlık çalışmalarının bir parçası idi. Heyet, Avustralya ve Yeni Zelandadan başlıyarak 10 kadar Asya memleketine uğradıktan sonra bize gelmişti. Sizden sonra da başka bîr kaç Avrupa devletine uğrayacaktı. Delegeler, gazetelere verdikleri demeçlerde ziyaret maksatlarını açıkça bildirdiler: Kurulacak teşkilâta katılmaya Türkiyeyi davet etmek ve bu teşkilâta tahsis edebileceğimiz ham madde kaynakları ile teknik elemanlarımız olup olmadığını öğrenmek. Bu maksatla başta Başbakan olmak üzere hükümet adamlarımızla ve üniversitelerimizdeki ilgili fizik profesörleriyle görüştüler. Ayrılırken temaslarından çok memnun görünüyorlardı. Senatör Bricker «Türkiyenin barışı hedef tutan atom programına katılması için kapı ardına kadar açıktır. Katılacağını da ümit ediyorum» dedi. Türkiyeye ne kadar bölünebilir madde verileceği sorusuna, «bu, ileride Türkiyenin isteğine göre milletlerarası teşkilâtla kararlaştırılacaktır» cevabı verildi. Büyük elçi Patterson, Türkiyede atom konusunda çalışan ilim adamları gördüğünü, fakat bunların sayılarının az olduğunu, çok sayıda atom fizikçi ve teknisyeni yetişmesi için bir çok yeni elemanın Amerikadaki enstitülere gönderilmesini düşündüklerini söyledi. Türkiyede atom enerjisi için ham madde bulunup bulunmadığından bahsedilmedi. Sebebi her halde daha kimsenin bunu bilmemesi olmamalı. M. T. A. Enstitüsünün geçen ay yayınladığı senelik raporda memleketimizde radyoaktif madenler aranması için hazırlıkların tamamlanmak üzere olduğu bildiriliyordu. Bir iki ay içinde geniş bir arama yapılamıyacağına göre ham madde durumumuz henüz belli değil demektir.

Milletlerarası atom teşkilâtının Türkiyenin de iştirakiyle bir an önce kurulmasını dileriz. Memleketimizde yeni enerji kaynaklarına duyulan ihtiyaç gün geçtikçe artıyor. Bu şartlar altında atom enerjisinin imkânlarından istifadeyi ciddi olarak düşünme zamanı gelmiştir. Hükümetin önümüze çıkan bu fırsattan azamî şekilde faydalanmıya çalışacağına güveniyoruz. Şüphesiz bu uzun vadeli bir programdır. Amerikan yardımıyla dahi sekiz, on sene geçmeden memleketimizde bir atom reaktörünün faaliyete başlaması beklenemez. Reaktör ise atomdan enerji elde etme yolunda ancak ilk merhaledir, son değil. Her şeyden önce reaktör tekniğini bir len elemanları yetiştirmek gerekir ki bu da zaman ister. Fakat plânlama çalışmalarına şimdiden başlanabilir. Memleketimizde atomdan enerji elde edilmesiyle ilgili muhtelif hazırlıkları ve çalışmaları koordine edecek bir atom enerjisi komisyonunun kurulması ilk adım olarak düşünülebilir. Sonra, meselâ uranyum arama işine hız verilebilir. Amerikan heyetinin ziyareti bu çeşit mülâhazaları ön plâna çıkardığı için çok faydalı olmuştur.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Yunanistan

Mareşal Papagos
Elini verdi, kolunu alamadı

Bir millet azdı

Sir Robert, asil bir İngilizin soğukkanlılığına ne derece sahip bulunursa bulunsun vali konağına döndüğünde sapsarıydı. İdare etmekle mükellef olduğu bir halkın ortasında hem de en kâba ve en çirkin şekilde tahkir edilmiş, kovulmuştu. Üstelik hakaret, kendisinden ziyade temsil etmekle şereflerin en büyüğünü duyduğu kraliçeye ve İngiltereyeydi. Sir Robert Armitage, Kıbrıs valisidir.

Birleşmiş Milletlerde Yunan tezi reddedildikten sonra bütün Yunanistanda ve Kıbrısta nümayişler oluyordu. Gerçi Sir Robert adada gerekli emniyet tedbirlerini almıştı ama gene de komünistler ve onların kışkırttığı Rumlar orada burada gürültü, patırdı çıkarıyorlardı. Onun için, son derece ihtiyatlı davranmak gerekiyordu. O gece Lefkoşadaki Royal sinemasında bir Rus trupu Hamlet'i temsil edecekti. Vali de davetliler arasında bulunuyordu. Sir Robert gidip gitmemek hususunda uzun müddet düşünmüştü. Heyecan içinde bulunan bir takım kimselerin bir hâdise çıkartmasından endişe ediyordu. Buna mukabil gitmese, «korktu» diyeceklerdi ve otoritesi sarsılacaktı. Nihayet, davete icabet kararma vardı. Fakat nahoş bir halin vuku bulacağından ela emindi.

Sinema, daha erken saatlerden itibaren dolmuştu ve kalabalığın büyük kısmını hususî maksatla gelmiş azgın rumlar teşkil ediyordu. Davetliler de yavaş yavaş yerlerini alıyorlardı.

Birden büyük bir gürültü koptu. Halk birini heyecanla alkışlıyordu. Gelen, Yunan başkonsolosu idi. Başkonsolos hususî surette davet edilmişti ve doğrusu istenilirse hazırlananlardan tamamile habersiz değildi. Birleşmiş Milletlerdeki Yunan delegesi Kiru, eğer Yunan tezi reddedilirse Kıbrısta vakim karışıklıkların çıkacağı yolunda bir tehdit ileri sürmüştü. Yunan başkonsolu bu tehdidin tahakkukundan dolayı elbette ki sevinecekti. Orkestra yunan marşına başladı. Marsı herkes ayakta dinliyordu. Bu sırada salondan «Enosis.. Enosis..» sesleri yükseliyordu. Yunan başkonsolosu gene alkışlar ve kuvvetli tezahürat arasında yerini aldı.

Sir Robert en son geldi. Fakat azgın Rumlar onu bekliyorlardı. Orkestra «Allah Kraliçeyi korusun» marşına daha başlarken ıslık sesleri işitildi. Yunanlılar valiyi ve marşı yuhalıyorlardı. Sir Robert'in sapsarı kesildiği görüldü. Fakat hiç aldırmadı ve marşı dimdik dinledi. Bu sırada taşkınlık son haddini bulmuştu ve halk yeniden «Enosis.. Enosis..» diye bağırıyordu. Pek çok kimse valinin kulağı dibinde Kraliçeye ve İngiltereye en galiz şekilde küfürler yağdırıyorlar, «Kahrolsun İngilizler! Kahrolsun İngiliz vali! Biz başımıza Yunanlı vali istiyoruz! Yaşasın Yunanistan.. Enosis.. Enosis..» diye naralar atıyorlardı. Fakat tezahürat burada bitmedi. Biraz sonra doğrudan doğruya Sür Robert'e tecavüz başladı. Ayağa kalkan bir gurup «Defol.. Seni aramızda istemiyoruz.. Çık git bu salondan» diye bağırıyordu.

Polis vaziyete müdahale etti ve en ziyade gürültü çıkaranlardan üç kişiyi tevkif etti. Fakat taşkınlık dinmedi. Halk valiye hitaben «Defol!» diye haykırmakta devam ediyordu. Sir Robert Armitage salonda daha fazla kalamayacağını anladı ve yuha sesleri arasında sinemayı terketti.

Ertesi gün polis, gene Lefkoşada nümayişe kalkan azgın rumların üzerine göz yaşartıcı bombalar atıyor ve kurşun sıkmak, zorunda kalıyordu. Emri, bizzat vali Sir Robert Armitage vermişti.

Yunanistan yerinden oynuyor

Nümayişler yalnız Kıbrısta olmuyordu. Yunanistanın her yerinde çapulcu alayları Amerika, İngiltere ve Türkiye aleyhinde tezahürat yapıyor, bayraklar yırtıyor, camlar kırıyordu. Emniyet kuvvetleri ekseriya pasif kalıyorlar ve bu hal çapulcuların cüretini arttırıyordu. Nitekim Selanik bu nümayişlerden vahim birine sahne oldu ve Türkiye başkonsolosluğu ile Atatürk'ün doğduğu ev tecavüze uğradı. İşin acı olan tarafı gerek valinin, gerekse emniyet müdürünün çapulculara karşı koymak istemeyişleri idi. Aynı anda, başta Atina olmak üzere diğer şehirlerde de işsiz güçsüz takımından bir sürü kimse ellerinde levhalar taşıyarak sokaklarda dolaşıyor, Amerika, İngiltere veya Türkiye elçiliklerinin önüne gidip bağlıyorlardı. Hükümet hakikaten müşkül vaziyetteydi ve ne yapacağını bilmiyordu. Kıbrıs meselesini uzun müddetten beri öylesine körüklemişti ki şimdi nümayişleri önlemeye yüzü kalmamıştı. Halbuki iş gittikçe çığırından çıkıyordu ve Mareşal Papagos vaziyete hâkim olmak için zecri tedbirlerin alınmasına lüzum olduğunu anlamıştı. Nitekim evvelâ Selanik valisini ve polis müdürünü bir telgrafla azletti. Ondan sonra Amerika büyük elçisi Cavendish Cannon ile Türkiye Büyük elçisi Settar İksel'i makamına davet etti ve kendilerine yunan hükümeti adına resmen tarziye verdi. Bununla da kalmadı, Selanik hâdiseleri gibi hâdiselerin bir daha tekerrür etmemesi için bütün tedbirlerin alınacağını bildirdi. Hakikaten bu sırada Selâniğin yeni polis müdürü nümayişin tahrikçilerini tevkif ediyor ve her türlü toplantıyı şiddet kullanarak dağıtacağını haber veriyordu. Selanik Üniversitesi de dersleri iki gün müddetle tatil etmişti. Polis müdürüne göre «anarşist unsurlar millî Kıbrıs meselesini istismar ederek gençliğe bu gibi taşkınlıklara» sürüklemişlerdi. Fakat bundan böyle emniyet kuvvetleri hiç bir müsamaha göstermeyeceklerdi. Ayrıca Yunan başvekâletinden yayınlanan bir tebliğde de başvekil Mareşal Papagosun taşkınlıkları takbih ettiği bildiriliyordu. Hakikaten sür'atle zecri tedbirler alındı.

Papaz Makarios
Sönen bir balon

Bazı Yunanlılar azdılar
Yola çabuk gelirler

Komünistlerin rolü

Komünistler ise meseleye bir ayaklanma manzarası, vermek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bilhassa Kıbrıs dâvasının alemdarlığını ele aldıklarından beri kuvvetlenmişler, hattâ belediye seçimlerini kazanmışlardı. Atina dahil bîr çok büyük şehirde mahallî idareyi ellerinde tuttuklarından nümayişleri hazırlamaları daha kolay oluyordu. Hakikaten komünist belediye reisleri Amerika, ingiltere ve Türkiye aleyhindeki nümayişleri bizzat hazırlıyorlardı. Başvekâlet bu gibilerine de işten el çektirileceğini açıkladı. Buna rağmen toplantılar kesilmedi.

Bu sırada Yunan basını da inanılmaz bir hafiflikle komünistlerin âleti oluyor ve müttefiklerinin aleyhinde edepsizce yazılar neşrettiği gibi halkın heyecanını da durmadan tahrik ediyordu. Hareketlerin basında daha ziyade Üniversite gençliği bulunduğundan hükûmet üniversiteyi muvakkaten kapadı.

Kıbrısta ise durum daha da vahimdi. Komünist Rumlar Türk ve İngiliz dükkânlarını yağmaya başlamışlardı. Bu suretle hakikaten çapulculuk maksadile hareket ettiklerini bir defa daha göstermiş oluyorlardı. Vali Sir Robert Armitage askerî kuvvetlere hazırol emrini vermekte tereddüt etmedi ve Türk ile İngiliz ailelerine sokağa çıkmamalarını tavsiye etti. Halen adada bir örfi idare havası esmektedir. Nümayişcilerin maksadının. Birleşmiş Mîlletlerde Yunan tezinin reddi üzerine Kıbrısta karışıklık çıkacağı yolundaki tehditlerin doğruluğunu ispat etmek ve bir tazyik yapmaktan başka şey değildir. Fakat adadaki İngiliz kuvvetleri bu çapulculara kolaylıkla hâkim olmuşlardır.

Yugoslavya da şikâyetçi

Kıbrıs meselesinden dolayı Yunanistanın üç esaslı müttefiki Amerika, İngiltere ve Türkiye şikâyetlerim bildirirken ve bunlara karşı Mareşal Papagos özür dilerken Atinadaki Yugoslav Büyük Elçiliği de Yunan hükümetinin bir hususta dikkat nazarım çekiyordu. Yunan gazeteleri ve bilhassa hükümet taraftan basın son zamanlarda Yugoslav Makedonyası hakkında tatsız neşriyata başlamıştı. Neşriyat, Yugoslav Makedonyasından ikinci bir Kıbrıs meselesinin çıkarılmak istendiği manâsını taşıyordu ve Yunanlılar bu arazinin Yunanistana verilmesi lüzumunu açıkça ortaya atıyorlardı. Neşriyat o hale gelmişti ki Yugoslav Büyük Elçiliği, müttefikinin dikkat nazarını çekmek lüzumunu hissetmişti. Zira gazetecilerin, hükümetin tesiriyle olmasa bile müzaheretile bu şekilde yazılar yazdıkları anlaşılıyordu.

Yunanistan, bir türlü kabına sığmak bilmemektedir ve hâlâ fütuhata emeller, gütmektedir. Başına gelen bunca felâket, müttefikimizi ıslah etmemiştir. Aynı gülünç emellerle Anadoluya yolladıkları ordular İzmirde denize döküldükten sonra akıllarını başlarına alsalar ya... Hayır. Mütemadiyen seslerini yükseltirler, şımardıkça şımarırlar.

Aradaki bir Balkan ittifakı bulunuyor. Bu ittifak Doğu Akdenizde kuvvetli bir emniyet unsurudur. Yunanlılar evvelâ Kıbrıs meselesiyle bu sistemi iğnelemişlerdir. Şimdi de Yugoslavyaya ait bir takım topraklarda hak iddia ederek sistemi yeni baştan zayıf düşürecek manevralara girişmektedirler. Öyle görünüyor ki komşularımızı idare edenler kendilerini umumî efkâra öylesine kaptırmaktadırlar ki en sonda kızıllar tarafından tahrik edilen bu efkârın oyuncağı haline gelmektedirler.

Yugoslavyanın böyle bir teşebbüse lüzum görmüş olması da Yunanistanı şimdiden ikinci bir Kıbrıs belâsına düşmekten kurtarmak gayesine atfedilebilir. Bari dostlarımız bu sefer ayaklarını denk alabilseler.

Batı Avrupa

Atom bombası ve veto

Belçika Hariciye Vekili Spaak son derece heyecanlıydı. Avrupa'nın en meşhur ve en muteber devlet adamları arasında yer alan bu şişman, gözlüklü, babayani tavırlı adam konuşmalarında daima heyecanlıdır ve sözleri arasına bazı parlak cümleler sokmayı sever. Fakat bahsettiği mevzu, hakikaten alâka uyandırıcı bir mevzu idi ve bütün insanlık âleminin istikbali bahis mevzuu bulunuyordu.

Atlantik Paktı teşkilâtının Bakanlar Konseyinde atom silâhının tetiğinin askerlerin değil, sivillerin elinde bulunması kararma varılmıştı. Yani Rusya tecavüz ettiği takdirde Batılıların atom silâhım kullanıp kullanmayacakları hususunda selâhiyet Bakanlar Konseyinde olacaktı. Bakanlar Konseyinde ise, her devlete veto hakkı tanınmıştı. Meselâ Islanda veya Lüksemburg delegesi atom silâhının kullanılmamasını istedi mi, atom silâhı kullanılmayacaktı. Zira Konseyin bir tek azası aleyhte rey verse, teklif kabul edilmiyordu. İşte Belçika Hariciye Vekili bu tehlikeyi belirtmek için söz almıştı.

Atom harbinin kontrolünü sivillere vermek iyiydi. Buna hiç kimsenin itira-

Spaak
Vetoyu istemedi

zı olamazdı. Zira atom, başka silâhlara benzemezdi ve harp dahi çıksa atomun kullanılması sadece askeri olmaktan uzak bir takım neticeler tevlid edebilirdi. Ancak, bir tecavüze uğranıldığı takdirde, hele bu tecavüzü durdurmanın çaresi atoma müracaat ise sivillerin toplanıp karar vermeleri güç olmayacak mıydı? Üstelik Sovyetler yıkıcı ve topyekûn bir taarruza geçerlerse Amerikayı aynı şekilde mukabeleden kim alakoyabilirdi? Spaak, işte Amerikaya böyle bir hakkın tanınmasının daha uygun bir hareket olacağı tezini savunuyor ve:

«— Düşününüz, diyordu, günün birinde bir mütecaviz bize atom silâhlarile yüklenirse her hangi birimizin aynı cinsten silâhları kullanmamak hususundaki vetosu ne manâ ifade edebilir?»

Spaak'ın teklifi kabul edilmedi. Fakat Konsey azalarının kendi aralarında yaptıkları toplantıda atom silâhının kullanılmasına cevaz verdikleri aşikârdı. Sadece, hiç kimseyi ürkütmemek için açık bir beyanda bulunulmuyordu. Nitekim toplantının sonunda neşredilen tebliğde de tafsilâta girişilmedi ve sadece yeni bir müdafaa şeklinin tasvip edildiği bildirildi. Bu müdafaa şekli, elbette ki atom silâhlarının istimali prensibine dayanıyordu. Zaten Hariciye Vekillerinden evvel toplanan Genel Kurmay Başkanları Konseye bu hususu açıkça teklif etmişlerdi. SHAPE'de hazırlanan plânlarda da atom silâhlarına birinci derecede rol verildiği biç kimsenin meçhulü değildi. Hattâ NATO kumandanları bir çok fırsatta bunu açıklamaktan çekinmemişlerdi. Gerçi hep, atom silâhı kullanmanın askeri olduğu kadar siyasî bir mesele teşkil ettiğini sözlerine ilâve etmişlerdi ama, gene de plânların buna dayandığım belirtmişlerdi.

NATO Konseyinin Pariste biten son toplantısı artık bu mevzuda hiç bir şüpheye ver bırakmamaktadır. Eğer Sovyetler batılılara tecavüze yeltenirlerse sayıca üstün kuvvetlerine atom silâhile mukabele edilecek ve bu suretle baskın tehlikesi berteraf edildikten sonra müttefikler geride lâyıkı veçhile zaman kazanıp harekete geçeceklerdir. Tabiî bu, atom mevzuunda Amerikalıların üstünlüğü devam ettikçe batılılar için bir avantaj olacaktır. Rusların elinde de atom silâhının mevcut bulunduğu malûmdur, fakat bu işte onlar Amerikalılar kadar ileri değildir.

Batılıların tecavüze uğradıkları takdirde atomdan faydalanmaya karar vermeleri karşısında Rusların bir maceraya atılmadan hayli düşünecekleri muhakkaktır.

Son perde

... Ve hatip, sözlerini bitirir bitirmez bayıldı.

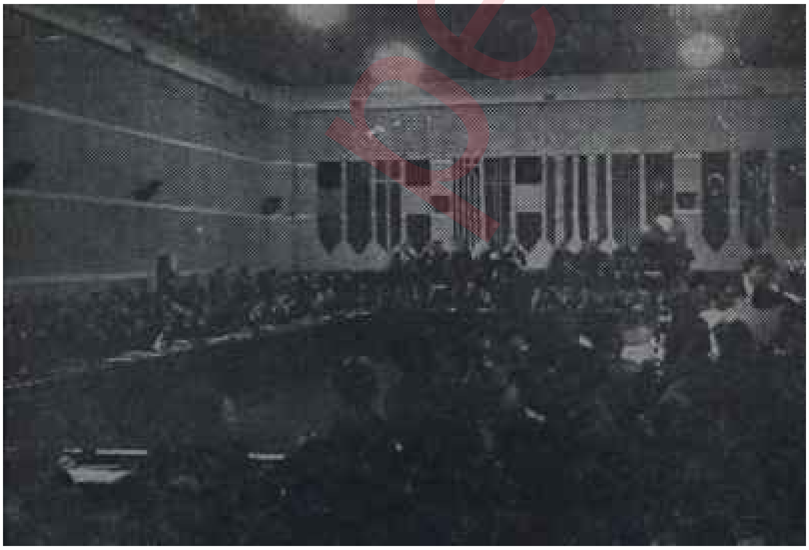
Hâdise İtalyan parlâmentosunda cereyan ediyordu ve bahis mevzuu zat Nenni'nin komünist temayüllü sosyalist partisine mensup bir mebustu. Zavallı, Parlâmentonun tasdikine sunulan ve Almanya'nın silâhlanmasına dair olan Londra ve Paris andlaşmalarının aleyhinde o kadar heyecanlı ve öylesine uzun bir nutuk irad etmişti ki sözlerini tamamlar tamamlamaz, oracığa yığılmıştı.

Kendisinden evvel söz alanlar hep andlaşmaların lehinde konuşmuşlardı. Zaten İtalyan parlâmentosunun bunları tasdik etmemesi bahis mevzuu bile değildi. Aslına bakılırsa hiç bir parlâmentodan yana korku yoktu. Bir teki müstesna: Fransız Parlâmentosu.

Almanya bakımından Saar işi müşkülât çıkarmıştı. Hakikaten Almanya, Saar mevzuunda fedakârlık yapmıştı ve aslen Alman olduğunda hiç şüphe bulunmayan bu toprağın istikbalini tehlikeye atmıştı. Bu yüzden de Adenauer, bütün Almanya'da çok şiddetli şekilde tenkid edilmişti, hattâ başında bulunduğu koalisyonda çatlaklar husule gelmişti. Almanya'da, eğer işin doğrusu istenilirse, öyle İngilteredeki veya Fransadaki gibi bir umumî efkâr yoktur ve halk, çok mühim meselelerin haricinde şiddetli reaksiyonlar göstermez. Halbuki Saar işinde başvekilin aleyhinde bir umumi efkâr belirmişti. Hakikaten Almanlar bu arazi parçasına son derece bağlıydılar. Bundan başka, koalisyonun milliyetçi partileri, yani liberaller ve mülteciler de aleyhte bir tavır takınmışlardı. Londra ve Paris andlaşmalarının tasdikine taraftardılar. Zira bu andlaşmalarla Almanya hükümranlığına kavuşuyor ve NATO'ya dahil oluyordu. Gerçi gençlik silâhlanmanın aleyhindeydi ama. o bile o kadar vahim sayılmayabilirdi. Fakat, iki andlaşmayla beraber hazırlanan ve Saar'a dair olan protokolün ayrı tutulması isteniliyordu. Halbuki buna imkân yoktu. Fransa, Londra ve Paris andlaşmalarının altına imzasını basmak için mutlaka Saar meselesinin nisbeten kendi istediğine uygun şekilde hallini şart koşmuştu. Hakikaten Almanya'da beliren temayül üzerine Fransa başvekili kendi vatandaşlarım teskin etmek lüzumunu hissetti: hayır, Saar anlaşması, öteki andlaşmalardan ayrılamazdı. Hepsi bir bütün teşkil ediyordu.

Dr. Adenauer
Muhalifleri artıyor

Atlantik konseyi toplantıda
Atomun tetiği politikacılarda

Fransız Meclisinde

Haftanın başında bütün gözler Fransız Meclisine çevrilmişti. Eğer orada da bir aksilik çıkmazsa pek uzun zamandan beri devam eden «Almanya'nın silâhlanması» meselesinin son perdesi de tamamlanacak ve batılılar büyük bir adım atmış olacaklardı. Zira o takdirde Almanya hür milletler camiasına katıla-

Mendes - France Mecliste
Harbi orada kabul etti

cak ve Rusya'ya karşı kurulan cephe çok sağlam bir âza kazanacaktı. Gerçi hazırlanacak 12 tümen Alman askeri müvazeneyi bir hamlede demokrasilerin lehine çeviremeyecekti ama o 12 tümen ve atom silâhı harp ihtimalini biraz daha uzaklaştıracaktı ki batılıların istedikleri de bundan başka bir şey değildi.

Fransız Meclisinde ise muhtelif temayüller mevcuttu ve bunların bir kısmı umumî efkârda mevcut temayüllere uyuyordu. Komünistler Alman silahlanmasının elbette ki aleyhindeydiler. Bazı milliyetçi Fransızlar da, Alman komşularının kuvvetlendiği zaman nasıl tehlikeli hal aldığım yakinen bildiklerinden endişe duymamazlık edemiyorlar ve Rusya'nın uzak, Almanya'nı» ise pek yakın olduğu noktasında duruyorlardı. Buna mukabil, Mecliste Mendes-France'ı destekleyen bir ekseriyetin mevcudiyeti ümid veriyordu. Başvekil, bu andlaşmaların takdiki bahsinde hükûmetinin varlığını ortaya atmıştı. Eğer andlaşmalar reddedilirse istifasını verecekti. Halbuki Mendes-France hükümetinin, belki de İkinci Dünya Harbinin sonundan beri gelip geçmiş hükümetler içinde en kuvvetlisi ve halk tarafından en ziyade tutulanı olduğunda şüphe yoktur. Mebuslar buna rağmen Almanya'nın silâhlanmasını kabul etmeyecek ve hükümeti devirecekler midir?

Bu sualin cevabı şu günlerde belli olacaktır. Her halde bilinen bütün Fransanın ve bütün dünyanın gözünün Fransız Meclisinde bulunduğudur.

Fransız Meclisi müzakere halinde

Bu ve Paris andlaşmaları Fransız parlâmentosunda çok hararetli müzakerelere vesile olmaktadır. Başvekil Mendes-France bu müzakereleri Hindi-Çini bütçesi hakkında güven oyu isteyip aldıktan sonra başlatmak maharetini göstermiştir. Hakikaten güven oyunu büyük bir farkla temin eden Mendes-France'nin bahis mevzuu andlaşmaların tastikini de temin edeceği tahmin olunmaktadır. Konuşan hatipden hiç biri Alman silahlanmasının memnuniyet verici bir şey olduğunu belirtmemekle beraber ekserisi bunun bir zaruret sayılması gerektiğini hatırlatıyorlardı. Yalnız, eski-başvekillerden bir kısmının yeni başvekil aleyhinde cephe aldıkları görüldü.

Şimdiden söylenebilecek olan şudur: Anlaşmaların tastiki ihtimali vaktiyle Avrupa Savunma camiası anlaşmasının tastiki ihtimalinden çok daha kuvvetlidir.

Rusların gayretleri

Bu sırada, merkezî Paris'te bulunan Kominform Londra ve Paris andlaşmaları aleyhinde sadece Fransız değil, bütün dünya işçilerini kışkırtmakla meşguldü. Dünyanın hemen her tarafındaki işçi sendikalarına mektuplar gönderiliyor ve bu mektuplarda Almanya'nın silahlandırılması aleyhinde nümayişler tertiplenmesi isteniliyordu. Bu neviden mektuplar Türkiyedeki sendikalara da gönderilmiştir ve tabii çöp sepetlerine atılmıştır. Fakat başka memleketlerde bu tahriklere kapılacak işçilerin bulunduğuna da şüphe yoktur. Komünist propagandası bir tek noktada teksif edilmiştir: Londra ve Paris andlaşmalarının tasdikine mâni olmak. Bunun için hiç bir gayret esirgenmemektedir. Bazen doğrudan doğruya Rus Hükümeti harekete geçmektedir. Meselâ Fransaya bir nota vermiştir. Bu notada, eğer Fransız Meclisi Paris ve Londra andlaşmalarını tasdik ederse 1944'de imzalanan Fransa-Sovyet Rusya Dostluk Paktının bozulacağı bildirilmektedir. Bazen komünist temayüllü organlar harekete geçmektedir. Meselâ türlü isimler altında çalışan teşekküller hep birden kesif bir propagandaya girişmişlerdir. Bu teşekküllerin bir kısmı işçilere, bir kısmı kadınlara, bir kısmı münevverlere, bir kısmı gençlere, hattâ bazıları çocuklara hitap etmektedir ve Alman tehlikesini öne sürerek sulhperver maksatlar maskesi altında sabotaj yapmaktadırlar. Bazen peyk devletler harekete geçmektedir. Nitekim Çekoslavakyada, Polonyada, Doğu Almanya'da mütemadiyen nümayişler tertip edilmekte, hükümetin başında bulunan komünist liderler milletlerine Alman silahlanmasının tehlikesini anlatmaktadırlar. Tabii bu faaliyetin en ziyade geniş olduğu yer bizzat Fransadır. Şimdi Pariste, komünist afişlerden geçilmemektedir. Her yerde, Alman silâhlanmasından bahseden ve umacı resimleri ihtiva eden ilânlar insanın karşısına çıkmaktadır. Komünist basın da, başta meşhur Humanite gazetesi, var kuvvetile feryat etmektedir.

Bütün bu gayretler dahi, andlaşmaların tasdikinin batılılar için ne kadar faydalı olacağını ispat etmektedir.

Amerika

Tarafsızlara ihtar

Başkan Eisenhower, kararını son dakikada vermişti. Noel münasebetile bir mesaj yayınlayacaktı. Bu, yerleşmiş bir âdetti. Amerika reisicumhurları bu mesajlarında dünyanın siyasi durumundan bahsederler. Eisenhower de aynı, mealde bir nutuk hazırlamıştı. Fakat son dakikada bir ilâve yapmayı uygun buldu. Tarafsızlardan bahsedecekti.

Tarafsızlar, son zamanlarda kendilerini hissettirmeye başlamışlardı. Devlet olarak bunların başında, tabii Hindistan geliyordu. Başvekil Nehru, tarafsızlık politikasının belli başlı şampiyonu idi. Bundan başka, Fransa'da ve diğer bazı Avrupa memleketlerinde bir tarafsızlık cereyanı baş göstermişti ve kuvvetle ilerliyordu. Parisin en ciddi gazetesi Le Monde, bu politikanın alemdarlığını yapıyordu. Tarafsızların gayesi Amerika ile Rusya arasında bir müvazene unsuru olmak ve bu suretle sulh için çalışmaktı. İçlerinden büyük bir kısmının hakikaten samimî olduklarında hiç kimsenin zerrece şüphesi yoktu. Bunlar Amerika'yı da Rusya kadar tehlikeli buluyor ve dünyanın ne Rus, ne de Amerikan mandası altına girmemek için ortada kalması lüzumuna inanıyorlardı. Başkan Eisenhower, Noel mesajında işte bunların gözünü açmanın lâzım geldiğine karar vermişti. Nitekim, mesajına bir parça ilâve etti. Bu parçada şöyle diyordu:

«—Öyle ciddi bir durumda bulunuyoruz ve iki dünya sistemi, yani totalitarizm ile Hürriyet arasındaki ihtilâf öyle hayatidir ki bitaraflık iddialarının faydası hakkında şüpheye düşmemek imkânsızdır».

Başkan, hiç bir isim söylemiyordu. Hattâ hiç kimsenin alınmaması için Birleşik Amerika'nın bitaraflar tarafından alınacak kararlara hürmet göstereceğini de ilâve ediyordu, ama gene de sözleri ihtar manâsını taşıyordu.

Başkan Eisenhower
Noeliniz mübarek olsun

Eisenhower Noel mesajına bu ilâveyi yapmaya niçin lüzum görmüştü? En kuvvetli ihtimal, Londra ve Paris andlaşmalarının tasdikine mâni olmak için Rusya'nın tarafsızları harekete geçirmiş olmasıdır.

Pakistan

Nehruyu davet

Pakistan hükümeti, Hindistan başvekili Nehruyu davet etmiştir!

Bu haberin bütün dünyada geniş bir alâkayla karşılanmış olmasını anlamamak imkansızdır. Seneler var ki iki komşu devlet, hattâ iç içe yaşayan iki devlet birbirlerile kanlı bıçaklıdırlar. Buna sebep, meşhur Keşmir ihtilâfıdır. Şimdi, yıllardır sürüp giden ve zaman zaman vahim hal alan bu anlaşmazlığın bir uyuşma ile halli için Pakistan teşebbüsü eline almış ve Nehruyu davet etmiştir. Hindistan başvekili de -ki zamanımızın en ziyade alâka uyandıran bir kaç devlet adamından biri olduğunda zerrece şüphe yoktur - bu daveti kabul etmiştir. Nehru ve Pakistanlı meslekdaşı Muhammed Ali, resmi bir programa dayanmayan ziyaret esnasında, kendi aralarında Keşmir meselesini görüşecekler ve bir müsbet netice elde etmeye çalışacaklardır. Muvaffak olup olmayacakları şüpheli olmakla beraber, teşebbüsün bir iyi niyet mahsulü bulunduğunu kabul etmek lâzımdır.

Keşmir meselesi Hind yarımadasının garip bir şekilde parçalanması üzerine meydana gelmiştir ve doğrusu istenilirse halli için her şeyden fazla iyi niyete ihtiyaç vardır. Zira gerek Hindistan, gerek Pakistan dâvalarında kısmen haklıdırlar. Meselede rol oynayan faktörlerden biri stratejiktir, fakat bir diğeri dinidir.

Nehru
Tarafsız siyasi

KİTAPLAR

ÇOK KARILILIK VE ÖRTÜNME

(Taaddüdü zevcat ve tesettür)

Yazan: *Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu. İstanbul 1954 Dizer B. 14 S. 25 Kuruş. Millî Tesanüt Birliği Yayınları: 5*

Bu küçük kitap, Prof. Velidedeoğlu'nun 20.1.1954 günü Türk Devrim Ocakları adına verdiği konferansın metnidir. Yazar, 1942 yılında Elâzığ'da tertip edilen Üniversite Haftasında evlenme ve hukuki sonuçları üzerinde konuştuğunu, konuşmadan soma Prof. Cemil Bilsel'in, «çok karılılık müessesesinin inkılâp Türkiyesinde artık cerhedilmeğe bile değmez olduğunu» söylemiş olduğunu hatırlatıyor ve diyor ki: O zamandan beri 12 yıl geçti. Cumhuriyetimizin 30. uncu yıldönümünü geçenlerde kutladık. Böyle olduğu halde, Türk Devrim ocaklarının, bu mevzuda konuşulması ihtiyacını duyması, inkılâp yolunda daha ne kadar çalışmamız gerektiğini gösteriyor.»

Millî Tesanüt Birliğinin bugüne kadar yayımladığı eserleri hatırlamak faydalı olur: 1. Y. K. Karaosmanoğlu; Atatürk'ün gerçek siması; 2. R. Kaynar: Ahmet Cevdet Paşa dini nasıl anlıyordu?; 3. N. Çetin: Namaz süreleri ve âyetleri; 4. Lâiklik 1. (İlk üç eser küçük birer broşür, dördüncüsü bir kitaptır.)

ÇANKAYA GAZİNİN HİZMETİNDE

Yazan : *Bahçe mimarı Mevlût Baysal. İstanbul 1954 Ercan M. 128. S. resimli. 2 lira*

10 Kasım 1954 günlerinin Atatürk hazinesine kazandırdığı hâtıralardan biri daha.. Bahçe mimarı M. Baysal, kitabını, Türk çocukları için yazdığını söylüyor. Kitabı şu bölümlere ayırmış: Niçin yazdım?; Ankara'da; Ankara'ya niçin ve nasıl çağırılmıştım?; İstanbul'a girerken ve İstanbul'da; Gazi'nin huzurunda; Tepenin üstünde; İstanbul'dan gelen çiçekleri ayaz kaptı; İsmet İnönü bana gıpta ediyor; Gazi'nin ağaç muhabbeti; Hisli ve misafirperver Mehmetçik; Paşa plânsız iş istemiyor; «Gazi Paşanın gıyabımda beni takdiri»; Bir tesadüf; Bir mangal hikâyesi; Gazideki harikulade seziş kudreti; Bir hâdise; Ayrılık; Devri teslim muamelesi; Yazar, bize Atatürk hakkında bir kitap daha vadederek sözünü bitiriyor.

ATATÜRK VE MİLLÎ TESANÜT

Yazan: *Ruşen Eşref Ünaydın. İstanbul 1954 Anıl M. 88 S. 1 resim. 100 kuruş. Millî Tesanüt Birliği Yayını No.7*

Ruşen Eşrefin bu 10 Kasım'da çıkan üçüncü eseri. Bu kitabı da hâtıralarla Atatürk'ün şahsı ve eseri üzerinde incelemeler örgütü.. Yarının Atatürk biyografyacısı, ediplerimizin, üslûp kaygısı ile zenginleştirilmiş bu çeşit eserlerinden pek çok malzeme çıkaracaktır. Her 10 Kasım'da çoğalan eserler, Atatürk'ün bilinmezliğini, damla damla da olsa, gideriyor.

ORMANCININ EL KİTABI

Hazırlayan: Orman Genel Müdürlüğü Müşavir Avukatı Mehmet Akif Eranıl. Ankara 1954 Desen M. 232 S. 10 lira

Ormanla ilgili hemen bütün mevzuatı içinde toplıyan bu kitap hem ormancıların, hem de ilgili vatandaşların işine yarıyacaktır. Kitabın içindekiler: 3116 saydı Orman Kanunu; Orman Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bazı maddeler eklenmesine dair (5653) kanun; 4785 sayılı ormanların Devletleştirilmesine dair kanun; 5658 sayılı 4785 saydı kanuna ek kanun; 4767 saydı Orman Koruma Kuruluşunun kaldırılması hakkında kanun; 4920 sayılı Devlet Orman İşletmelerinin bazı vergilerden muaf tutulması hakkında kanun; 5677 sayılı bazı suç ve cezaları affi hakkında kanun; 6385 saydı Orman Suç ve Cezalarının Affi hakkında kanun; tatbikata ait Temyiz Mahkemesi, Devlet. Şûrası kararları, ilgili tamimler, izahlar, alâkalı kanunlar, Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları; içtihat birleştirme kararlan; talimatnameler. Kitabın sonunda kanunlara ait bir arama cedveli ile kitaba ait bir başka arama cedveli vardır. Kitap; Ankara'da Posta Kutusu-121 den, İstanbul'da ise Ankara Caddesinde Üniversite ve Cihan Kitabevlerinden aranabi-

KADIN

Mayolar uzuyor
Plajlarda artık bunları mı göreceğiz?

Moda

Bikiniye elveda mı?

Amerika'nın bir ucundan diğer ucuna kadar bütün moda desinatörleri, bir zamanlar açılabildikleri kadar açılmış olan Amerikan kadınlarının 1955 yılı yazında, iyice örtüneceklerini bildirmiştir.

40 senedenberi mayolar küçüle küçüle daha fazla küçülemez hale gelmiştir. Zaten moda çemberi de 360 derecelik bir devir yapmaktadır. Hanımların mayoları da ninelerimiz devrindeki haline dönecek, yani dizlerden aşağı uzayacaktır.

VOGUE, geçen hafta şöyle demiştir: «Mayolar da Paris'in en son sokak elbiselerindeki hatları takip etmektedir; bütün vücuda sımsıkı yapışan bu uzun mayoların yaka kısmı ya tamamen açık olacak veya omuzdan geniş askılı kombinezonlara benziyecektir. Moda yaratıcılarının, giyim eşyalarında en ideal hatlara erişildikten sonra, sırf iş çıkartmak için yine ilk basamağa dönmeleri cidden acı.

Tarih gibi moda da tekerrürden ibaretmiş, galiba bu yaz, ninelerimizin resim albümlerinde görüp te güldüğümüz kıyafetleri plajlarda görmeğe başlıyacağız. Vücudu güzel olmıyanlar sakın sevinmesin! Zira bu sımsıkı mayolar güzelliği daha güzel, çirkinliği daha çirkin gösterecek.

İki parçalı plaj kostümlerinin de modası geçmiştir. Bugün plajların şık müdavimleri, elbiseler kadar süslü püslü hazırlanmış geniş çizgili ince, payet hattâ vizon ile süslenmiş mayolar giyecek.

Ya iş bu kadarla kalsa, iyi. Plajlarda 1 veya 2 plaj kıyafeti olan kadınlar parmakla sayılacak. Meşhur Jantzen mayolarının desinatörü Louella Ballrina şöyle demektedir: «Bir kadının yüzmek için koyu renkle vücuduna göre yapılmış bir mayosu, kumda giymek için neşeli renklerden yapılmış bir mayosu, cam istediği zaman giymek için cicili bicili bir mayosu ve sıcak havalar için de koton mayosu ve buna uyacak bir etekliği olmalıdır.»

Bu moda tutunur da yayılır mı, bilinmez. Orasına rüfailer karışır.

Binlerce Havva

Farzedin ki Havva anamız yeryüzüne inmiş ve giyinmek, hem de şık bir kadın olmak istiyor. Hiçbir elbisesi olmadığına göre bir hayli işi var değil mi? Fakat siz, Havva olmadığınıza göre, neden her mevsim başında: "Eyvah çıplağım, sırtıma giyecek birşeyim yok" dersiniz. Neden geçen seneden hiçbir giyeceğiniz kalmamıştır. Halbuki dikkat ediniz, şu beğendiğiniz X hanım, hiç te avuç dolusu para sarfetmemekte, buna mukabil her mevsim başında telâşsız bir sesle meselâ: «Bu sene bir siyah etekliğe, bir spor elbiseye, bir de spor ayakkabıya ihtiyacım var» diyerek bütün eksiklerini hesaplıyabilmektedir. Halbuki bir diğerinin, tıpkı Havva anamız gibi, herşeyi eksiktir, hangi boşluğu dolduracağını bilemez. Her mevsim başı, çıplak olduğumuz hissine kapılmamak için, herşeyden önce muvazeneli bir gardrop hazırlamayı öğrenmeliyiz.

Muvazeneli bir gardrop üç kısma ayrılır:

1) Esası teşkil eden elzem şeyler.
2) Pratik ve hoş şeyler.
3) Aksesuvarlar.

Esası teşkil eden şeyler:

1) Manto. Kolayca solmıyan, çabuk bıkmıyacağınız herşeyinizle uyabilecek bir renk seçiniz. Desenli, kareli orijinal kumaşlardan sakınınız. Hem çabuk nazarı dikkati celbeder ve herşeyle de uymaz. Bol mantolar, tayyörler ve caketlerle de giyilebilir. Eğer pratik bir mantonuz yoksa, sakın, belinize iyice oturmuş bir redingot yaptırmayınız. Tek manto olarak pratik olmaz.

2) Empermeabl. Bunu isterseniz güzel ve dayanıldı bir empermeabl kumaştan yapınız. İsterseniz, ince, hafif, ucuz bir naylonu tercih ediniz. Bütçenize göre ikisi de işinizi görür.

3) Ayakkabılar. Dayanması için en aşağı 3 çift birden elzemdir. Ayakkabı değiştirilerek giyildiği takdirde, ömrü yüzde 20 artar. Fakat ayakkabılara iyi bakmak, akşamları kalıba koymak, boyalarını ihmal etmemek lâzımdır. Topuklar bozulmağa yüz tutar tutmaz yaptırınız ve gündelik spor ayakkabılarınıza demir koymaktan çekinmeyiniz.

4) Bir siyah yünlü döpiyes. Düz, dar, çabuk demode olmıyacak bir biçim seçiniz. Tayyör ve elbise yerine gece ve gündüz giyebilirsiniz.

5) Bâr kadife veya ipekli döpiyes. Dansa gitmek adetiniz ise, bunu üç piyes olarak yaptırınız: etek, çıplak bir üst, bir de caket.

6) İki eteklik. Bir tanesi düz, kir belli etmiyecek bir kumaştan, meselâ "tweed" den yapılmalı. Diğeri siyah pilili bir etek, veya kesikli olarak daha süslü bir şekilde tercih edilmeli.

7) 3 tane yıkanabilir bluz.

8) 3 tane yünlü sveter. Bir yünlü caket. Sveterlerin biri muhakkak siyah olmalı. Bir diğeri de caketle ayni renkte tercih edilmeli.

9) Çamaşır. İyi cins alırsanız daha pahalı fakat daha kârlıdır. Çünkü daha çok dayanır. Naylon çamaşırların iyi kaliteli olanları, hem daha fazla dayanır, hem çabuk kurur, hem ütü istemez.

3 kombinezon, bir tanesi siyah olmalıdır.

1 korse, alırken ölçülerinize uymasına dikkat ediniz.

3 sütyen, bir tanesi siyah olmalıdır.

6 kilot, 2 tanesi siyah olmalıdır.

1 iç etekliği, altı fistolu veya dantelli.

2 veya 3 gecelik.

1 lizöz.

5 çift çorap, üç çifti ayni renkte ince, iki çifti ayni renkte daha kalın.

6 mendil, bir tanesi kırmızı olsun. Öbürlerine dudaklarınızı silmeyiniz.

Pratik ve hoş şevler.

1) Bol, spor bir caket. Pratik renkler şunlardır: krem, bej, kirli sarı, gri, konyak rengi çok açık kahve rengi.

2) Bir robdöşambr. Bunda renk ve kumaş itibarile her türlü fantezi yapabilirsiniz, desenli, iç açıcı, bilhassa size

Bir sade elbise

Fiyatı da makûl

yakışacak renk seçiniz. Çizgili kadifeler her mevsim giyilebilir.

3) Eğer şişman değilseniz, bir pantalon veya «blue jeans), üzerine de bol bir ressam bluzu, evde, bahçede, sayfiyede size hoş bir hal verecektir.

4) Siyah veya beyaz bir şal.

Aksesuvarlar.

1) Deri bir çanta ve uygun eldivenler. Eldivenlerinizi yıkanan kumaşlardan seçerseniz daha rahat edersiniz.

2) Süet bir çanta ve uygun eldivenler. Süet çabuk bozulur.. Bu takım az ve itinalı kullanılmalıdır.

3) Birkaç tane kemer.

4) Bir eşarp. Yünlü ve üç köşe olursa icabında başınıza da örtebilirsiniz.

5) Bir bere.

6) Bir küçük şapka.

7) Sizi süsliyecek teferruatlar: inci bir kolye, spor ve fantazi bir iki çift küpe, iğneler, boynunuza koyabileceğiniz küçük eşarplar.

Bu gardroba yaz için iki üç poplin entari, bir tane daha ağır kumaştan döpiyes, bir beyaz çanta ve beyaz ayakkabı ilâve edecek olursanız daimi her yerde iyi giyinmiş olabilirsiniz. Ve unutmayın ki bu gardrop her sene ilâve edeceğiniz şeylerle çok zenginleşecektir.

Sergi

Türk Elişleri

Geçen hafta Türk - Amerikan Derneğinin lokalinde her zamankinden daha fazla bir faaliyet göze çarpıyordu. İçeri girenlerin yüzünde bir sabırsıklık, çıkanlarınkinde ise aşikâr bir memnuniyet okunuyordu.

Dış kapının üzerindeki ilân tahtasında Türk Eliflerini Tanıtma Derneğinin sergisinin açık olduğu saatler yazıyordu.

Kapıdan girer girmez, antrede ilk karşılaşılan şey zarif mutfak perdeleri idi. Neden yapılmış biliyor musunuz? Amerikan mamulü naylon filân zannetmeyin. Halis, muhlis Rize bezi. Mutfak perdesi deyince aklınıza adi bir kumaş gelmesin. İçerideki salonun bir köşesinde ayni kumaştan yapılmış erkek pijamaları ve mutfak önlükleri var.

Serginin teşhir edildiği odaya girince 7 - 8 tane şık ve zarif hanımla karşılıyorsunuz. Sorduğunuz suallere büyük bir alâka ve nezaketle cevap veriyorlar.

Türk Elişlerini Tanıtma Derneği dışarıda çalışmıyan ev hanımları tarafından açılmış. Teşkilâtı da bir başkan ve İdare Heyetinden müteşekkil. Bir de üyeleri var. Üye aidatı 30 - 120 lira arası. Şimdiye kadar bütçelerini banka ve hususi müesseselerden aldıkları teberrularla idame ettirmişler. Yani maddî bakımdan pek parlak bir durumları yok. Bu dernekte çalışan hanımlar, isim yapmak veya gösteriş merakında değiller. Bütün gayeleri Türk Elişlerini modernize edip, daha pratik bir hale getirerek satış yerleri açmak ve Türk eserlerini Turistlere tanıtmak. Yakında açılacak lokallerinde devamlı satış yapmayı ümid ediyorlar. Bilâhare, Yeşilköy hava meydanında da bir dükkân açmak tasavvurundalar. İnşallah ecnebileri celbederler. Zira son derece nefis eserlerle açılmış olan bu sergide, -sergi Türk - Amerikan Derneği lokalinde açılmış olduğu halde- Amerikalılara çok cüz'i miktarda satış yapılmış.

Serginin esasını, yukarıda belirtildiği gibi, modernize edilmiş Türk işleri teşkil ediyor. Bakır işleri derhal göze çarpıyor. Fakat bu demeğin geçen sene açmış olduğu sergideki kadar bol değil. Bunu da izah ediyorlar. Bakırı okside etmek için piyasada ilâç olmadığından daha çok bakır işi hazırlamaya muvaffak olamamışlar. Fakat bu yokluk, onlara yeni bir fikir vermiş. Motifli, nikelâjlı bakır tepsiler hazırlamışlar.

Kilimler salonun dört köşesine yerleştirilmiş. Bunların arasında bilhassa Kayserinin Çağşah kilimleri ye nebati boya ile boyanmış cicim denilen antika kilimler dikkati çekiyor.

Tepsür adı ile maruf olan tahta tabakların içine boya ile kilim motifleri yapılmış. Ayni motifleri Türk sazı üzerinde büyük bir orijinallikle kullanan Öz Somer cidden tebrike şayan...

Konya kaşıkları da bir hayli terâkki safhası geçirmiş. Örnek verilen motiflerle hazırlanan bu kaşıklar, standart Konya kaşıklarından farklı.. Sofralarımızda her çeşidini kullandığımız salata çatal ve kaşığı şeklinde yapılmış.

Ya Amasra'nın tahta işleri. İnsani bakmaya kıyamıyor. Tipik gemici fenerleri boy boy göze çarpıyor. Hele tahta tuzluklar el değmemiş gibi.

Şömineye göz atınca, bir sıra çorap asılı olduğu ve yerde de yün süveterler bulunduğunu görüyorsunuz. Aralarında bir benzerlik var. Renk renk yün çorapları kullanmak bugün imkânsız olduğu için onlardan mülhem motiflerle modern süveterler hazırlamışlar. Meğer bu Sivas çoraplarınım bir de hikâyesi varmış. Çizgi ve renklerine göre giyinen evli, bekâr veya dul olduğunu gösterirmiş.

Bir köşede Kütahya vazoları var. Aralarında cam göbeği maviden yapılmış teneke biçiminde olan biri dikkâti çekiyor. Bu tipi, bilhassa, mutfakta tuz, şeker, kahve vesaire koymak için boy boy hazırlamışlar. Fakat hanımlarımız Amerikan eskilerine rağbet ettikleri içini geçen sergide tutunmadığı anlaşıldığından ancak bir tane teşhir ediyorlar.

Ya şöminenin yanındaki Çanakkale testilerinin zarafeti. Üstelik suyu da pek soğuk tutarmış. Şöminenin üzerinde göze. çarpan güzel şeylerden bir kısmı, Mediha Akarsa'nın hazırladığı kabartma tabak ve vazolar. Bilindiği veçhile, Mediha Akarsa Pariste de bir sergi açmış ve büyük bir muvaffakiyet kazanmıştı.

Orta masada zarif gümüş ziynet eşyalar bulunuyor. Bu gümüşler Gaziantep, Sivas ve Diyarbakır'dan toplan-

Elişleri sergisinden köşe

Hanımlarımız faaliyette

mış. Sivas'ın gümüş nalınları gayet dekoratif duruyor.

Salonun en göze çarpan yerine hamam fayansları üzerine yapılmış resimler ve tahta plâklar ile tabaklar üzerine yapılmış minyatürler yerleştirilmiş. Uzun zamandanberi memleketimizde ilk defa minyatür üzerinde çalışan Hamiye Çolakoğlu bu eserlerinde parlak bir istikbal vaadediyor. Henüz Olgunlaşma Enstitüsünden mezun olan bu genç kızımız, tahsilini Avrupa'da ikmal edecek olursa, büyük bir şöhret olacağına hiç şüphe yok. Bilhassa modern renk ve motiflerle hazırladığı fon üzerine anıt kabir desenleri yaptığı tabak vazoları birer şaheser. Nasrettin Hocalı tabakı hiç te yabana atılacak gibi değil.

Vitrinlerin üzerinde Eti Müzesindeki figürler model ittihaz etmiş olan biblolar var, bir kısmı zaman darlığından boyanamamış.

Serginin en güzel eserleri arasında Olgunlaşma Enstitüsünün hazırladığı nakış işleri var. Olgunlaşma Enstitüsünün müdüresi bayan Refia Övüç himmetli elini seve seve Derneğin yardımına uzatmış.

Bu serginin hazırlanmasına yardım edenlere memleket namına teşekkür etmeği bir borç bilir, gelecekteki çalışmalarında muvaffakiyetler dileriz.

G. G.

Sosyal hayat

Sıkılan erkek

Akşam altı sularında bir çok evlerde hemen hemen aynı hâdise ceryan eder.

İşinden yorgun argın evine dönen erkek, daha kapıdan adımını atarken, şapkasını, paltosunu çıkarıp rahat bir nefes almıya vakit bulamadan, günün şikâyet bilançosu ile karşılaşır.

«Hınzır yumurcak bu gün beni öldürdü. Senin en sevdiğin vazoyu kırdı. Zorla yedirdiğim yemeği sırf edepsizliğinden ortalığa püskürttü. Şuna bir cezasını ver de görsün gününü. Hele şu melun hizmetçi... İzin günü olmadığı halde, köylümden haber alacağım diye bir saatlik izin aldı. Gideli altı saat oldu. Hâlâ dönmedi. Bütün işler üzerime kaldı. Kapıcıyı nefesim kesilinceye kadar çağırdım. Zaten o lanet adam hiç yerinde oturur mu? Fara canlısı... bir kaç apartımana birden bakıyor. Ama aybaşı gelince parasını istemeği pekâlâ biliyor. Şuna bir haddini bildir, Allah aşkına. Ölsem daha iyi. Bu ne dolmaz çiledir... İş bir yandan bir de şu muzır oğlun... Dünyayı görecek halim mi kaldı benim? Erkek doğmalıymışım. Sabah kalk, her şey önünde, tertemiz giyin, çık hava al. Daire de bir masa başında üç beş kâğıtla vakit geçir...»

Bütün bu lâflar, bir lâhzada, nefes almadan, sanki radyodan heyecanlı bir futbol maçı naklediliyormuş gibi üstüste söylenir.

Güler yüzlü karısını görmek için evine koşarak gelen erkeğin bütün keyfi kaçar. Kimse ona hoş geldin, nasılsın iyi misin diye hatır sormaz. Nasıl sorsunlar, evdekiler kendi hallerinden memnun değiller ki.

O pek anlayışlı zannettiği karısı, akşam bir arada geçirdikleri üç beş saati, her günkü sıkıntılarını tekrar tekrar anlatarak zehir eder. Buna mukabil kendisi de işinden ufak bir şikâyette bulunacak olsa lâkırdısını ağzına tıkar. «Haydi canım sen de, keşke ben senin yerinde olsam, sanki dairede çalışıyorsun da çok para mı kazanıyorsun?»

Halbuki her erkek işinden yorgun ve bizar döner. Bir günlük mesai esnasında iş çoksa bunalmıştır; az ise, işsiz, cezalı gibi dört duvar arasında oturmak mecburiyeti onu yormuştur. Ya mesai arkadaşları... Kimisi onu kıskanır, ayağım kaydırmak için manevra çevirmektedir. Tetikte olması lâzım. Kimisi mantıksızlığı, münasebetsizliği yüzünden sinirini oynatmıştır. Bazen bıçak kemiğe dayanır, istifasını verivermek ister. İster ama, karısı ile çocukları... Onlara kim bakacak?... Çaresiz bu hakareti de sineye çekip oturur. Oturur ama hırsı içinde kalmıştır. Hele serbest çalışıyorsa, mesuliyet hissinin baskısı altındadır. En ufak bir dikkatsizlik, ihmal büyük zararlara sebebiyet verir.

Kısacası, şu, bu veya diğer sebebten yorulmuştur, sinirleri gergindir. Yegâne tesellisi, kendisine bütün günün kuru hayatım unutturacak sıcak yuvası, karısı ve çocuklarıdır.

Karıcığı, geçirebileceği sıkıntıları birazcık olsun tasavvur edip, onu oyalamak, dinlendirmek için gayret göstersе... Hiç olmazsa, ev içindeki günlük sıkıntılarını ballandıra ballandıra anlatıp büsbütün asabını bozmasa...

Filim ve Hayat

Geçen hafta Ankarada gösterilen, «Geri dön, Küçük Sheba», isimli filmi seyreden erkeklerin neler düşündüğünü kestirmek biraz zor, fakat kadınların bu filmi seyrederken sinirlendikleri, aynı zamanda büyük bir ders aldıkları da muhakkak... Sinemadan çıkarken kadınların, hele kocalarının yanında yürüyen kadınların gayet ger-

gin bir halleri vardı. Bazıları işi şakaya boğarak, «Bu filmi yalnız seyretmeliymiş,» diyorlardı.

Filmin kahramanı olan kadın o kadar tabii oynuyordu ki, bir müddetten beri evli olan kadınların kendilerini onun yerine koymamaları imkânsızdı.

Vakıa bu kadının hayatında bir çok hususiyetler vardır. O, kocasının seviyesinden aşağı, sallapati ve pasaklı, çok konuşan, iyi kalpli bir kadındır. Vaktile alkolik olan kocası bir senedir içkiyi terketmiştir, fakat kadın, büyük bir hüsnüniyetle de olsa gevezeliği yüzünden, sık sık ona maziyi hatırlatmaktadır. Zaten izdivaçları bir gençlik hatası üzerine kurulmuş, doğacak olan çocukları da ölmüştür. Bu zamansız izdivaç yüzünden, kadın ailesi tarafından terkedilmiş ve erkek, doktor olacağı halde, tahsilini yarım bırakmıştır. Kocasının bu izdivaç yüzünden, bir hiç olduğunu ve bunun neticesinde kendisini alkole verdiğini hisseden kadın, tam bir manevi yalnızlık içinde, bedbaht ve huzursuzdur. Ölen çocuğu ve vaktile sahip olup kaybettiği bir köpeğin hayali, kocası ile seviştiği zamanların hatırası, ıstırabı arasında sığındığı birer cankurtarandır. Bazen de işi deliliğe vurup danseder, fakat ne çirkin hareketlerle!.. İşte bu hareketler, kadının derbederliği, pasaklılığı, filimdeki faciaları yaratan hakiki sebebleri ikinci plânda bırakarak, ön plâna geçmiştir... Filim kahramanı kadının diğer kadınlarla müşterek olabilecek tarafları da bunlardır. Onun sinirlenerek seyrettiğimiz jestlerini, hepimiz, evimizde rahatça yapmıyor muyuz? Hangi kadın kocasının yanında çoraplarını çıkarmak için iğilip kalkmaz? O anda yegâne düşüncemiz çorabımızın yırtılmaması değil midir? Hangi kadın, meselâ geç «yattığı geceler, rimellerini çıkarmağı ihmal etmez? Meselâ, karnı kaşınınca bu işi gizli yapmağı düşünür? Vakıa, evli erkekler de, evde kendilerini ihmal eder, pijama ile traşlı dolaşır, bir takım göze batan hareketlerden sakınmazlar. Fakat onlar için bu, nisbeten, daha az zararlıdır. Çünkü kadın daha çabuk yaşlanır, cinsi cazibesini daha çabuk kaybeder, onda aranılan başlıca meziyetler haricî görünüşü ile çok alâkalıdır. Evet, seneler geçtikçe karı koca kaynaşır, fakat en tehlikeli şey, kadının kocasının yanında, bütün kadınlığını unutarak kendini rahat hareketlere terketmesidir. İşte filmin bize verdiği ders. Çünkü oradaki kadın sarkık entarile, pejmürde «robe de chambre» ile seke seke evde dolaştıkça, kocasının aynı evde pansiyoner olarak kalan genç kıza kapılması bize kaçınılmaz imkânsız bir mecburiyet gibi gelmektedir. Kadının kendine çeki düzen vermesile hayatının başka türlü olabilmek ihtimali çoktur. Aynı hatalı izdivacı yapan bir çok erkekler vardır. Hepsinin hayatı böyle facia mı olmuştur? Kendisini, yanlış harekete sevkeden kadın, aynı cazibeyi muhafaza ettikçe, erkekler yaptıkları hatayı daha az görürler... Bu da onların husüsiyeti!..

TIB

Kanser

Şimiyolerapi

Daha birkaç yıl önceye 'kadar kanser tedavisi sadece cerrahi yollardan ve radyoterapötik usullerle yapılmakta idi. Bir müddettenberi başı şimik ve andokrinolojik maddeler hayvanlarda ve insanlarda denenmektedir. Fakat habis urların teşekkül mekanizması ve sebebi henüz meçhul olduğundan kesin bir tedavi bugün de kabil olamamaktadır. Esasen kötü huylu urların hepsi birbirine benzemez, bazıları çabuk bazıları geç ürer. Çabuk gelişenler daha tehlikelidir. Bazıları dokuları eriten (histoliz yapan) maddeler salarlar. Bu yüzden de bulundukları yerlerde savunma reaksiyonları uyandırırlar, sarılırlar, gelişemeden kalırlar. Bunları cerrahî yollarla Çıkarmak veya (in situ) oldukları yerde elektrokoağülasyonla, radyoterapi ile tahrip etmek mümkündür. Tabiatları icabı çabuk yayılmağa, çabuk gelişmeye, uzak yerlere gitmeye, Evliya Çelebi gibi büyük seyahatler yapmağa hevesli bazı habis tümörler ise eğer zamanında farkına varılmazlarsa damarlara da geçerek vücudun her taraf ma ulaşırlar ve tedavi edilemezler. Keza tümörler o bölgede bulunan lenfa bezelerine erişdikleri zaman da tedavi imkânları azalır. Bütün vücuda yayıldığı zaman (tümör jeneralize olmuşdur) deriz. Bu; tümör genişlemiş, gelişmiş, kan damarlarına geçmiş, bu yoldan vücudun uzak bölgelerine ulaşmış, oralarda da yeni yeni tümörler teşekkül etmiş demektir. Bu yeni tümörlere metastaz diyoruz. Metastazlar hastalığın son dönemlerinde teşekkül ettikleri gibi daha başlangıçta, tümör henüz pek küçükken, daha farkına bile varılmazken de ortaya çıkabilirler. Aksi gibi ur henüz küçükken, vücudun derinliklerinde örtülü ve gizli bir halde bulunurken, bunları ortaya çıkaracak herhangi biyolojik bir test de yoktur. Böyle bir testin bulunabilmesi için bir çok araştırmalar yapılmaktadır. Henüz hiç biri vücudun gizli bir yerindeki bir kötü tümörü ele verecek durumda değildir. Bütün bu sebeblerden, yani hem eldeki tedavi vasıtalarının tam manasile tesirli olmamasından hem de kanserin erken teşhisine yarayacak özel testlerin bulunmamasından ötürü, bu gün kötü tümörlerin tümünün ancak yüzde 20 si tedavi edilebilmektedir. Yapılacak propagandalarla erken teşhis ve tedaviyi sağlayarak bu nisbeti biraz daha arttırmak mümkündür. Fakat yine kanser tedavisi kökünden halledilmiş olmaz. En büyük ümid, vücudda, bulunduğu yerde, yalnız ve spesifik olarak kanser hücrelerini seçecek ve tahrib edecek yeni bir ilâcın veya tedavi medunun keşfindedir. Kanser tedavisindeki amaçlarımızı şöyle özetleyebiliriz:

1) Hücrelerin neoplazma yaptığı tahmin edilen bir parçasına, bir maddesine veya hücrenin bir yerindeki neoplazma yapıcı bir olaya tesir etmek.

«Ben» deyip geçmeyin

Dr. Esad EĞİLMEZ

Derimizin şurasında, burasında «ben» dediğimiz bir takım siyah benekler vardır. Bayanların yanaklarındaki benler üzerine yazılmış mısraları toplasak bütün bu dergiyi doldurabiliriz :

Kıldı zülfün tek perişan halimi hâlin senin
Bir gün ey biderd sormazsın nedir halin senin?

burada ikinci (faal) kelimesinin (ben) demek olduğunu söylemeğe bilmem ihtiyaç var mı? Bu benler ileri yaşlara kadar bayanlara güzellik verirler. Şairlere ilham kaynağı olurlar, erkeklere de zararları dokunmaz. Ama bir de bakarsınız günün birinde birdenbire kansere dönüverirler. Hele tahrişlere, sürtünmelere uğrayan kısımlarda iseler bu kötülüğe dönüş daha kolay olur. Kadınlarda sutiyenlerin bağları hizasında, sırtta; erkeklerde askıların tahrişine uğrayan bölgelerde; omuzlarda bu şekilde deri kanserleri çok görülür. Şu halde bunların daha çocuklukta çıkarılmaları iyi bir ihtiyat tedbiri olacaktır. Bu işi çiçek aşısı yapar gibi sistematik olarak yapmak Uzundur. Eğer daha küçük yaşta bu benler çıkarılmamışlarsa hiç olmazsa onları tahrişden, kaşımakdan, yırtmakdan çekinmelidir.

Bazan bir kanser beklenmedik bir şoka maruz kalan bölgelerde belirir. Meselâ göğsünü bir yere şiddetle çarpan bir bayanın bir müddet sonra memesinde bir sertlik hissetmesi mümkündür. Doktora müracaat ettiği zaman yapılan dikkatli bir muayenede bunun kanser olduğu meydana çıkacaktır. Böyle bir bayan hemen gerekli klinik ve laboratuvar muayenelerine tâbi tutulacak, koltuk altında, köprücük kemiği alt ve üstünde ve vücudunun her tarafında bezeler aranacak, bütün kemiklere röntgen tedkiki yapılacak, ciğerlerin filimi çekilecek, bel kemiği gözden geçirilecek, buralarda bir atlama bulunup bulunmadığına iyice kanaat getirdikten sonra memesine ameliyat yapılacak ve bu kısım tamamen çıkarılacaktır. Hastahaneyi terk ederken bu bayanın müşahade kâğıdına (tam şifa) diye yazılamaz. (Kaydı ihtiyatla şifa) demek lâzımdır. Eğer beş yıl içinde bu hastada hiç bir kanser belirtisi görülmezse ancak o zaman hasta tamamen şifaya ulaşmış ve kurtulmuş addedilecektir. Fakat kansere yakalanmış hastalar bu kadar kolaylıkla ve zamanında işin farkına vararak hekime baş vurmazlar. Çok zaman kanserin başladığından ve ilerlediğinden hastanın kendisi, hattâ hekim haberdar olamaz. Bunun için de hastaların yüzde 70 i hekime çok geç gelir. Hastalık ilerlemiş, şifa ümidi azalmıştır. Napoleon; Sainte-Helene'de kansere yakalandığı ve açık belirtiler gösterdiği faalde, o tarihde hastalık iyi bilinmediğinden, herkes hekimlerle beraber, biçarenin hastalığını diplomatik bir temaruz sayıyor ve İmparatorun, Avrupa'ya gidebilmek için yalan uydurduğunu farz ediyordu. 100 yıl sonra da büyük bir cerrah «kanser için yazılanlar ve bilinenler ancak bir kart vizit doldu racak kadardır» diyordu. Bir çok başka hastalıkların teşhisine yarayacak alarm işaretleri ve karakteristik belirtileri bulunduğu halde kanserde böyle devirlerinde tümörün sinirler üzerine baskısile ortaya çıkar. Benlerin kansere dönüşünü ve memede beliren bir tümörü erken yakalamağa imkân vardır. Fakat vücudun daha derin yerlerinde, miğdede, barsaklarda, karaciğerde, akciğerlerde, beyinde, kalın barsaklarda, kemiklerde, prostatda ortaya çıkacak kanserleri erkenden fark etmek biraz zordur. Kadınlarda seks organlarındaki kanserlerin de teşhisi nisbeten kolaydır. Aybaşı dışında görülecek kanamalara, aybaşının kesilmemesine, uzun sürmesine dikkat etmek ve derhal hekime baş vurmak lâzımdır. Bazı aileler lüzumsuz bir utanç hissile bu arızalarını ihmal ederler. Bu ihmal tedavi için en lüzumlu zamanın kaçırılmasına yol açar.

Yaşlı bir erkekte idrar zorluğu varsa derhal prostat muayenesi yapmak lâzımdır. Tine yaslı kimselerde hazım bozuklukları da dikkatle üzerinde durulması gereken belirtilerdir. Bu hazım bozukluğu bir meme kanserinden, bir karaciğer kanserinden, bir barsak ve rektum kanserinden İleri gelebilir. Yutma zorluğu varsa bu da yutma borusundaki bir kanserin belirtisi olabilir. Hele böyle hazım bozuklukları gösteren yaşlı kimse gıda almasına, beslenmesine rağmen gittikçe zayıflıyor, kilo kaybediyor, iştahdan kesiliyor, edere ve yağlı yemeklere karşı tiksinti duyuyorsa, miğdesi bulanıyor ve kusuyorsa kanser daha İsrarla üzerinde durulacak bir ihtimaldir. Bu yaşlı hasta boğazında bir acı ve yanma hissi tarif ediyorsa sesi de kısılmışsa bir hançere kanseri şüphesi vardır.

Şu halde:

1) Kapanmayan yaralarda,

2) Sebepsiz başlayan; deride, dudaklarda, dilde, memelerde görülen şişlikler ve tümörler karşısında,

2) Neoplazma hücresinin fonksiyonel ve şimik karakterlerini muhafaza eden, yani kanserleşmemiş, normal kısımlarını zehirlemek.

3) Hücrelerin bölünme ve üreme kabiliyetine, yani mitoz dediğimiz olaya zarar vermek. Neoplazma hücrelerinde bu bölünme faaliyeti sonsuz derecede artmıştır.

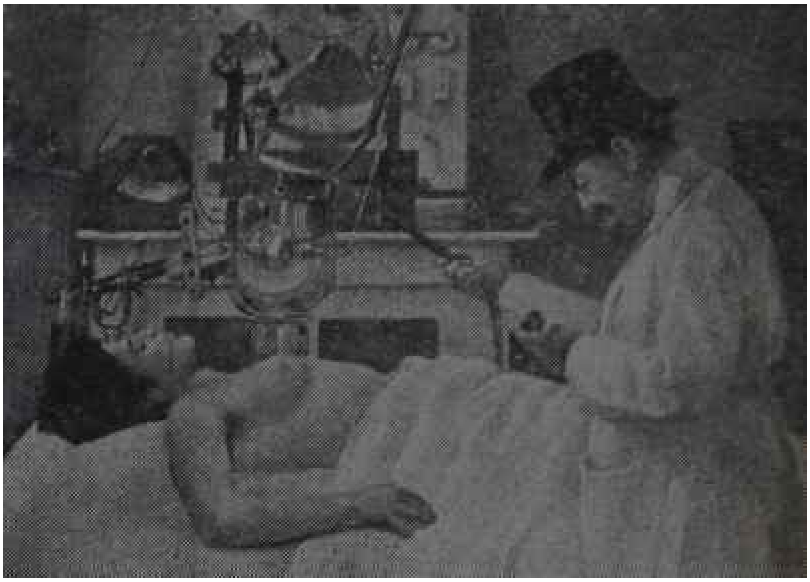
4) Dokuların savunma yeteneğine müessir olmak. Bazı vakalarda kanserin çeperindeki normal dokularda kansere karşı bir savunma ve boğuşma isteği uyandığı sanılmaktadır.

5) Kanser dokusunun bitişiğinde ve çevresindeki hücrelere tesir etmek. Bazı normal dokuların gelişmesi için özel maddeler lâzımdır (meselâ östrojenlar).

6) Tümörün damarlanmasına tesir etmek: Neoplazma gelişmek için fazla kana muhtaçdır. O halde fazla kan gitmesini kösteklemek suretile neoplazmanın ilerlemesine engel olmak mümkündür.

7) Metastazların gelişmesini önlemek.

8) Yerleştikleri vücuda bazı kanser tiplerinin yaptıkları genel bozuklukları önlemek için o kimseyi kuvvetlendirmek.

Kanserin ilk tedavi usulü

O yandan bu yana ne terakki...

Tedavi

Bu isteklere uygun olarak hazırlanmış olan tedavi çarelerini gözden geçirelim. Şunu peşin olarak açıklamak lâzımdır: Şimik maddelerin hiç biri kanseri kökünden sağıtamaz. Ancak bunların makul bir şekilde kullanılması veya evvelce mevcud tedavi vasıtalarına (cerrahî ve radyoterapi) eklenmesi yalnız başına yapılan klasik tedavilerden daha faydalıdır.

Eski ve yeni usulleri bir arada şöyle sıralayabiliriz:

1) Tümörün çıkarılmasına dayanan tedaviler (cerrahi olanlar, elektrokoagülasyon v. s.)

2) Tahrib tedavileri. Bu gurubda antikanserö şimik ilâçlar vardır;

a) Hücre zehirleri (nitrojenli hardal gazı yani yperite, üretan, radyoaktif fosfor, sentetik tiyo-üre türevleri v. s.). Bu maddelerin antikanserö tesirleri normal hücre bölünmesine nazaran kanser hücrelerinin bölünmesinin (mitoz) toksik maddelere karşı daha hassas olmasına dayanmaktadır.

b) Metabolizma antagonistleri. Bunların arasında da folik ve kanser hücrelerinin bölünmesini köstekledikleri yani mitoz prosesini durdurdukları düşünülmektedir. Üretan, Yperitin azotlu türevleri, aromatik diaminler ve asid folik antagonistleri bu arada sayılabilir. Üretan daha çok süreğen miyeloid lösemide (bir kan hastalığı) yararlıdır. Ypert'in azotlu türevleri, yine kötü urlar gurubundan Hodgkin hastalığı dediğimiz bir hastalıkta ve bunun (X) ışınına hassas olmıyanlarında kullanılmaktadır. Yine bazı lenfosarkom cinslerinde ve süreken miyeloid lösemide faydalıdır. Diamidine'ler ve bilhassa stübamidine ve pentamidine, (myelome multiple) dediğimiz bir hastalığa iyi gelmektedirler. Genel durum düzelmekte, kemiklerdeki ağrılar geçmektedir. Asid folik antagonistlerinden bir çoğu kötü tümörleri tedavi etmek amacile klinikde kullanılmaktadır. Bunlardan bilhassa aminoterine erişkinlerin lösemilerinde faydalıdır. Fakat daha çok çocukların akut lösemilerinde kullanılmakta ve iyilik sağlamaktadır.

4) Hormon tedavileri. Kötü urların tedavisi için en çok seks hormonları ve bunların çentetik olanları kullanılmaktadır. Erkeklerde praostat kanserlerin kemiklerde yaptıkları metastazlarda kadın seks hormonları (östrojenler) bazan bir kaç yıl süren duraklamalar sağlamaktadırlar. Yaşlı kadınların meme kanserlerinde de faydaları vardır. Fakat eğer kadınlarda meme kanseri genç yaşlarda ve aybaşı kesiminden evyel ortaya çıkmışsa hastalığı büsbütün kötü bir duruma koyar. Erkek seks hormonları (Androjenler) kadınlarda meme kanserlerinin ameliyatla tedavisi imkânsız olan şekillerine iyi gelmektedir. Haftada 300 miligram veya daha fazla yapmak lâzımdır. Burada da iyilik, bu kanserlerim kemiklerde yaptıkları metastazlarda daha aşikârdır.

5) Kötü urların tedavisi için ortaya sürülen antibiyotik maddelerden bu derginin ilk sayılarında ve bu sütunlarda bir kaç defa söz açmıştık. Bu konuya tekrar dönmek istemiyoruz.

6) Lederle firması tarafından lösemide kullanılmak üzere hazırlanan yeni bü ilâçdan da bahsetmek lâzımdır. Adı: Trietihylene melamine olan bu madde henüz yurdumuza girmemiştir. Bununda tesiri öbür şimiyoterapi vasıtaları gibi paliyatif olmakdan ileriye geçmemektedir.

7) Cortisone ve A. C. T. H. ya gelince, bunlarda bazı tümörlere tahrib edici bir tesir yapmaktadırlar. Bir yandan da bünyenin reaksiyonlarını değiştirmek suretile müessir olmaktadırlar.

8) 6 mercaptopurine adı verilen antilösemik yeni bir ilâçdan daha bahsedilmektedir. Bu ilâcın tedavi denemeleri New York'da kanser üzerinde çalışan bir müessesede henüz yapılmaktadır. Bunun da hücrenin bölünme ve gelişme işinde rol alan nükleoprotein biyosentezine tesir ettiği düşünülmektedir. Bu tesir normal hücrelere değil tercihan tümör hücrelerine vâki olmakta hücre bölünmesi durmakta, blokaja uğramaktadır. Bu ilâç Burroughs wellcome firması tarafından hazırlanmaktadır. 50 miligramlık komprimeleri vardır. Firma adı Purineethol'dır Günde dört komprime verilmektedir.

3) Benler siyiller, rengini değiştiriyor ve büyüyorlarsa,

4) Devamlı bir öksürük varsa,

6) Hazım bozuklukları uzuyor, iştah kesiliyorsa, yutma zorluğu, bulantı, kusmalar, barsak hareketlerinde bozulduklar, kabızlar, ishaller varsa ve bütün bunlar sebebile hasta eriyor, zayıflıyor, soluyor, kansızlaşıyorsa,

7) Vücudun herhangi bir yerinde mutad olmayan devamlı bir kanama varsa, kraşede veya kusmakla gelen maddelerde kan mevcutsa, jenital organlardan kan geliyorsa, abdestte kan varsa,

İlk iş olarak kanserden şüphelenmek ve zamanında hekime başvurarak tedavi imkânları aramak lâzımdır.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Son zamanlarda otomobil ve tren kazalarına imrenmişcesine İngiliz hava kuvvetlerine mensup iki tepkili uçak da havada çarpışmışlardır. Bunlardan bir tanesi Hambile yakınında bir batağlığa düşmüş, pilot hemen ölmüştür. İkincisi ise hasara uğramış vaziyette üssüne yaklaşmakta iken parçalanmış fakat pilotu paraşütle atlamağa muvaffak olmuştur.

(New-York Times)

*

Frankfurt civarında Kahl şehrinde oturmakta olan Margaret Gill isminde 60 yaşında bir kadın gazetelerden birinde yanlışlıkla kendi ölüm haberinin çıktığını görünce çok sinirlenmiş ve bir kalp krizi neticesinde o gece ölmüştür.

(A.P.)

*

Manilla'da garip bir hâdise olmuştur. Eliorso Esteron isminde 25 yaşındaki Bir şahsa yuttuğu küçük bir balığı, zoka ve oltayı midesinden çıkarmak: için ameliyat yapılmıştır. Balıkçının balığı ne münasebetle yuttuğu bir türlü anlaşılmamıştır. (A.P.)

*

Alman ilim adamları radyo aktivite derecesini ölçen basit bir optik aleti geliştirmişlerdir. Maliyeti 4 dolardan az olduğu söylenilen alet, seri halinde imal edilip Alman Sivil Müdafaa Teşkilâtına dağıtılacaktır. Alete «Atom Gözü» adı verilmiştir. (Reuter)

*

İspanya'da dört yaşında bir çocuk hastahaneye kaldırılarak mide ameliyatı yapılmıştır. Bebeğin midesinden 4 saç tokası bir nylon bağ, bir kemer tokası çıkarılmıştır. (New-York Times)

*

İtalyanın Milano şehrinde bir ilk mektepte Elanora Lola isimli küçük bir kız çocuğu imtihan esnasında fazla heyecanlanarak dolma kaleminin kapağını yutmuştur. Çocuğun nefes borusuna kaçan kapağı çıkarmak için yapılan ameliyatla operatör iki saat uğraşmıştır.

(New-York Times)

Kanada kolejlerinden birinde kız talebeler yatakhane penceresinin önünde, bir ağaçta çırılçıplak bir erkeğin sallandığını görmüşler ve haykırarak yataklarından fırlamışlardır. Az bir zaman sonra meselenin esası anlaşılmış ve erkek talebelerin teşrihhaneden çaldıkları bir cesetle bu şakayı yaptıkları öğrenilmiştir. (A.P.)

*

İki metre boyunda bir ayı Londra caddelerinde dolaştırıldıktan sonra polis karakolunda bir hücreye kapatılmıştır. Ayıyı sahibi bir oyuncakçı dükkânından almış ve sisten istifade ederek çocuklara sahici diye para ile göstermiş ve polis tarafından yakalanınca ayısı ile karakolu boylamıştır. (News Week)

Karnaval ve Mara Lane

Atom bombasının esmeri

İngiliz yıldızlarından Mara Lane halen Milanoda bulunmakta ve son filmi olan «Men In the Shadow» «Gölgedeki Adamlar» m prömyerine hazırlanmaktadır. Mara Lane, hayranlarının gönderdiği Noel hediyeleri ile avunmaktadır.

*

1880 yılındanberi İngiltere'de her kış yapılan karnaval için takriben 20 bin kişinin Güney İngiltereden Londraya gelmesi beklenmektedir. Fakat asrımızda yaşayan hiç bir İngiliz karnavalın ne münasebetle yapıldığını izah edememektedir. (News Week)

*

Geçenlerde vuku bulan ve 1200 kişinin hayatına mal olan Toya Manı faciası dünyanın en uzun tünelinin inşa edilmesinin kararlaştırılmasına yol açmıştır. Bu tünel, Tsugaru boğazı altından Honshu ve Hokkaido adalarını birleştirecek ve 13 mili denizaltında olmak üzere 23 mil uzunluğunda olacaktır.

(U.P)

*

Meksika hükümeti hava alanında vedalaşan aşıklar için yeni bir «öpüşme salonu» inşa ettirmeğe başlamıştır. Sivil Havacılık Şefi General Alberto Sallinas Cerranza bazı hallerde uzun süren öpüşmelerin seyittiler için bir eğlence mevzuu teşkil ettiğini ve bu sebeble hususî bir bekleme odasına mutlaka ihtiyaç olduğunu söylemiştir.

General Carranza ayrıca, tayyare ile taşınan cenazeler için de ayrı bir salon inşa ettireceğini zira tabutları gören yolculardan bir çoğunun sinirlerinin bozulduğunu ifade etmiştir.

(New-York Times)

*

Amerikanın Visconsin eyaletinde 18 yaşında Victoria Mass isminde bir kadın altı gün fasıla ile iki bebek dünyaya getirmiştir ikisi de erkek olan bebeklerin ilk doğanı 2.5, diğeri ise 4 kilodur. (News Week)

*

Adenauer ismi New-York şehri telefon rehberlerinde dört defa geçmektedir. «Chaplin» ve «Lihvinov» isimleri de dört Amerikalı tarafından kullanılmaktadır. «Eden» ismi rehberde yedi kere görülmekte olup bunlardan ikisi «Anthony Eden» diye kaydedilmiştir. «Franco» ismine ise rehberde 48 kere raslamak mümkündür.

(News Week)

*

Amerikada Mr. Lovis Adrian isminde bir adam garip bir ev inşa etmiş ve karısı ile bu binada oturmağa başlamıştır. Mr. Adrian'ın senelerden beri tehayyül ettiği yeni tip evi karşıdan bakıldığı zaman yuvarlak daireler halinde görülmektedir. Pencereler'in camları 10. santimetre karelik muhtelif renklerde kristallerden imâl edilmiştir. Ev kırmızı boya ile badana edilmiştir. Ahşap olan kısım mavun ağacından işlenmiştir. Eşyaların üç köşe olmasına dikkat edilmektedir.

(News Week)

KÜLTÜR

Üniversite

Bu banka kurulmalı

Hukuk Fakültesinin üçüncü sınıfından bir talebe, sorulan bir suale -belki de hayatının en zor ve acı sualine - gülerek cevap verdi:

«— Talebenin içinde bulunduğu zorlukların başında, muhakkak ki parasızlık gelir».

Biraz sonra girişilecek geniş izahattan evvel söylenen bu sözdeki hakikat payı büyüktü. Üniversitenin muhtelif fakültelerinde okuyan binlerce talebenin yaşama seviyesi aynı ölçüde değildi.

Maalesef biz, üniversite hayatına giren talebelerimize «standart bir hayat şartı» verememiştik. Hâlâ da veremiyoruz. Bir grafiğin çizgilerine üniversite mensuplarını yaşama güçleri itibariyle yerleştirirsek, çizgilerin muayyen ve normal bir iniş - çıkış göstermediğini müşahade ederiz. Üniversitede okuyan gençlerin, derslere devam şartlarında bile geniş farklar vardır.

Zaruret içindeki grupların başında, «maddi imkân» ı çok mahdut olanlar gelmektedir. Memleketin iç bünyesinde gelişmeler, ekonomik hayatta derin ve büyük tahavvüller başlayınca, hemen her memlekette olduğu gibi bizde de üniversite tahsili hem hacim itibariyle şişmeğe, hem de müşkülleşmeğe başlamıştır.

Şişmeğe başlamışta, çünkü: Elemana ihtiyaç artmıştır. Meselâ, Teknik Üniversiteye devam edenlerin, etmeli istiyenlerin adedi çoğalmışta. Zira İnşaatın her bölümünde eleman sıkıntısı vardır. Hele, hususi şirketlerin az miktardaki mezunlara resmi dairelere nispetle daha büyük rağbet göstermesi ve onları maddeten tatmin etmesi, akını kamçılamıştır.

Teknik Üniversite yanında Tıb Fakültesi aynı durumdadır. Hattâ onu geçmiştir.

Üniversite tahsili müşkilleşmiştir, çünkü: Fakültelere rağbet gösterenlerin adedi yükseldikçe, bu arada para kıymeti düşüp, hayat pahalılığı maddelerde kendim rakkam rakkam gösterince, üniversite tahsiline devam için lüzumlu «para» yani şu mühim söz, «maddi imkân» bütün sertliği, asılması güç hâli ile kendini hissettirmektedir.

Eskiden yatacak yeri olan ve ders yılı başı ihtiyaçlarını - kitap vesaire - karşılıyan bir talebenin 150 - 200 lira arasında bir para ile geçinmesi mümkündü. Hattâ o zamanlar bir üniversite talebesi için bu miktarı lüks sayanlar vardı.

Halbuki şimdi, üniversitenin bir kapısından birinci sınıfa giren talebe adedi ile, diğer kapısından mezun olarak çıkan talebe adedi arasındaki farka bakınız, her şey bütün açıklığı ile. görülecektir. Bu farkın bir kısmı, hakikaten «okumak iştahasızlığından» ise, diğer

Yüksek tahsilin yolu yalnız üniversiteden mi geçer?

Hasan Refik ERTUĞ

Son iki yıldır memleketimizde şiddetle hissedilen darlıklardan birisi de, yüksek tahsil imkânıdır. Gerçekten, lise mezunlarının sayısı arttıkça, üniversitelerimizde mevcut layamaz olmuştur. Hele muayyen bazı ilim ve ihtisas şubelerine olan rağbet öylesine fazladır ki, üniversitelerin bu fakültelerine girebilmek büyük bir talih haline gelmiştir. Çünkü İstanbul Teknik Üniversitesi bütün fakültelerine müsabaka imtihaniyle ve İstanbul Üniversitesi, Tıp, Dişhekimliği Eczacı ve Kimya Mühendisliği şubelerine seçim yoklamasiyle öğrenci kabul etmektedirler. Ankara Üniversitesinin en ziyade rağbet gören Siyasal Bilgiler, Tıp, Ziraat, Veteriner Fakülteleri de bu yola girmişlerdir. Türkiye'nin muhtelif liselerinden mezun olan gençlerin aynı standard tahsili gördüklerini, aynı derecede zekâ ve kabiliyet sahibi olduklarını iddia etmek kabil midir? Şu halde üniversitelerde açılan müsabaka imtihanlarına giren bu gençler için talih ve tesadüfün rolünü nasıl inkâr edebiliriz.

Binaenaleyh, lise mezunlarına arzu ettikleri meslek ve ihtisas üzerinde serbestçe yüksek tahsil yapabilme imkânını sağlayabilmek lâzımdır. Fakat nasıl?

Görülüyor ki, yüksek tahsilin üniversite yolundan temini çareleri mahdut bir hale gelmiştir. Mevcut üç üniversitemiz, ellerindeki imkânları, son haddine kadar kullanmışlardır. Bu hususta hiç bir tereddüt yoktur. Bazı bina tevsileri ve yeni ders levazımı mubayaası sayesinde belki üç beş yüz öğrenci daha okutabilirler; işte hepsi bu kadar.

Halbuki yüksek tahsil ihtiyacımız bu cüz'i rakamlarla nisbetlenemiyecek sür'atle artmaktadır. Şu halde, memleketimizde ve bütün dünyada olduğu gibi, yüksek tahsil yükü yalnız, üniversitelere bırakılmamalı, yüksek okullara da taksim edilmelidir. Bunun için de, son yıllarda saydı pek ziyade azalmış olan Yüksek Okullara yenilerini ilâve etmek lâzımdır.

Türkiye'de yüksek okullar pek şerefli ve cidden verimli hizmetler görmüşlerdir: Mülkiye'nin asırlık mazisi meydandadır. Yüksek ziraat tahsili an'anesi, bu memlekette (Halkalı) ile başlar. Yüksek Mühendis Mektebinin, teknik elemanlar ordusu na yetiştirdiği mümtaz simaları unutabilir miyiz? Güzel Sanatlar Akademisinden mezun mimarlarımız mesleklerinde muvaffak olamamışlar mıdır? Ankara Hukuk Mektebi Türk adliyesine ve idaresine pek büyük değerler kazandırmıştır. Maalesef, bunların hepsi birer sebeple ve başka şekillere istihale suretiyle ortadan kalkmışlardır. Unuttuklarımı veya bilmediklerimi de hesaba katacak olursak, Türk Yüksek Okullarının yüksek ilim ve ihtisas sahasındaki hizmetlerini daha kolay kavrayabiliriz.

Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde yüksek okullar açmak suretiyle, memleketimizin irfan haritasında büyük bir inkılâp yapılmış olacaktır. İzmir'de açılan Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu, bu şehirde yeni bir irfan muhiti meydana getirmiştir. Adana'da, Bursa'da, Konya'da, Samsun'da, Edirne'de birer veya ikişer yeni yüksek meslek ve ihtisas okulu açılırsa, bunların kadroları etrafında husule gelecek ilim ve ihtisas nüveleri, istikbalde bu şehirlerde kurulacak normal üniversitelerin temeli olur.

Hele İstanbul ve Ankara'da yeniden birer ikişer yüksek okul açılması devlete büyük külfetlere ve gayretlere mal olmayacaktır.

Yüksek tahsil müesseselerini, ister üniversite ister okul olsun, bir iki şehire inhisar ettirmenin bazı mahzurları da vardır. Pek kabiliyetli ve çalışkan oldukları halde, mali imkânsızlık veya ailevî zaruretler, hattâ sıhhi' sebeplerle bulundukları şehirlerden ayrılamayan bir çok lise mezunları, ya aynı yerde, yahut komşu şehirde açılacak yüksek okullara devam edebileceklerdir. Bunların arasından nice değerli meslek ve ihtisas adamları yetişecek ve yurda büyük hizmetler göreceklerdir.

Yüksek okullarda, gece tedrisatı yapılması, üniversitelere nazaran daha kolay teşkilâdandırılabilir. Böylece, bu şehirlerde yaşayan ve gündüzleri çalışmağa mecbur olan lise mezunları da geceleri yüksek tahsile devam imkânını bulurlar.

Meselenin neresinden bakılırsa bakılsın, zaruretin bize telkin eylediği çare, yüksek tahsil yüküne, yeni yüksek okulları da ortak etmekten ibarettir.

Yüksek tahsil imkânlarını arttırmak için çeşidi çarelere başvurmakta olan Maarif Vekâleti, şüphesiz ki bu çareyi de sözden uzak tutmamaktadır. Teklifimizin, hiç değilse, maarif mütehassıslarının tetkikine arza değer bir kıymet taşıdığı kanaatindeyiz.

Üniversilemizin zarif konferans salonu

Bir de iç çamaşırlarla meşgul olsak

büyük kısmı, parasızlıktandır.

Profesörlerimiz, üniversiteye giren bir talebeye ilk derslerinden itibaren, sarahaten olmasa bile, zımnen üniversite tahsilinin «pahalı» bir iş olduğunu hissettireceklerdir.

O hukuklu talebe size şunları söylerse, ilk sözünün ifade ettiği korkunç hakikati, parasızlığının üniversiteliye verdiği sıkıntıyı bir kerre daha anlarsınız.

«— Borçlar Kanununun 101 sayfalık teksir notlarının fiyatım size bildireyim: Altı buçuk lira...»

Ve gerisini ürpererek dinlersiniz:

«— Kitapların çoğu bulunmaz...

Bulunan çabucak satılır. Alamayan karaborsaya gider, aslının üç misli, dört misli fiyata bulur. Bir dersin profesörünün altı sene önce yazdığı, neşrettiği kitap vardır. Profesör aynı profesördür, fakat dersin tarzı, muhtevası peyderpey değişmiştir. Anlattıkları kitabına uymaz, bu uymamanın neticesi profesöre değil, talebeye râcidir. Dersleri de takip etse, notlar da alsa, eski ile yeni arasındaki geniş fark bir imtihan sonunda, talebenin sırtına yüklenir, kırık not alır.

Çünkü o profesör eski. kitabını yeni baştan tanzim etmez; öyle sattırır. Bundan hocaya söz gelmez. Zira talebe haksızdır, tembeldir!.

Halbuki talebe kitap bulamaz; bulsada alamaz, pahalıdır. Parası imkân vermez.

Her memlekette, üniversite tahsilinin zorluklan vardır. Fakat her memleket üniversite tahsilindeki zorlukları «hadd-i asgariye» indirmek için tedbir ve tertip düşünmüş ve bulmuştur. Bizde ise talebe, her gün yeni yeni zorluklarla karşılaşır ve bunları yenmeğe çalışır. Kısacası, her bakımdan üniversite hayatı bir derttir.

Tabancı memleketler üniversite siteleri kurar, bunları en modern, ucuz rahat bale getirirken, biz yurdları içinden çıkılmaz hale sokarız.

Ne yapmalıyız

Talebenin büyük kitlesi parasızlık gibi bir derdin içinde olduğuna göre vaktile nasılsa düşünülen bir tedbiri tatbik mevkiine koymak lâzım gelir. Talebeye rahat nefes aldıracak bu tedbir şudur:

Talebe Bankası..

Talebe Bankası fikri iki senedir, her yeni vekilin şaşaalı ve gürültülü reklâmı yapılmak istenilince baştacı edilmektedir. Halbuki, Talebe Bankası, üniversiteli için zaruri bir ihtiyaçtır:

Üniversiteye başlıyan talebe her ay muayyen ölçüler ve -ihtiyacı nispetinde borç para alacaktır. Bu parayı ödemeyi taahhüt edecek. Mesleğine başladıktan sonra, bankanın verdiği parayı taksitlerle geri verecektir.

Bu teşebbüs, geniş bir kitleyi, zordan, dertten kurtaracaktır. Bankayı devlet baba - talebenin tâbiri ile - finanse edecektir. Etmesi de şarttır. Bu arada banka, diğer teşekküller gibi, diğer bankalar gibi, faaliyet de gösterecektir.

Bu meseleyi neden halletmez, niçin harekete geçmeyiz? Gökten zembille inecek ihsanlar beklenen devirleri, fikir memleketi olarak geride bıraktığımız iddiasındayız. İddiasındayız ama, hâlâ ve hâlâ bol söze, bol nutka, yerinde sayan bir makama ayak uydurup, gidiyoruz.

Eğer üniversitelerden bu memleketin bol ihtiyacı olan eleman, hem de kalifiye elemanı istiyorsak, şartları değiştirmek, talebeyi okuma huzuruna kavuşturmak zorundayız.

Açık mektubun hikâyesi

Günlerden bir gün, Ayasofya müzesi müdürü bir açık mektupla Maarif Vekili Celâl Yardımcıya bir hakikati haber verdi. Bundan bir müddet evvel Louvres müzesinin pavyonlarından birinde sergi açılmak üzere müzelerimizden çok kıymetli eşyalar toplanmış ve Fransaya yollanmıştı. Bu eserler eksik ve sakat iade edilmişti. Ayasofya müzesinin müdürü Muzaffer Ramazanoğlu dâvanın bir adamı olarak durumu hem umumi efkâra, hem de Maarif Vekiline bildirmeyi vazife saydı. İyi ki saymış. Üstad Celâl Yardımcı vekâlet müfettişlerini derhal İstanbul üzerine sevketti... ve tahribatın mesullerini mi araştırdı? Hayır. Muzaffer Ramazanoğluna işten el çektirtti.

Muzaffer Ramazanoğlu, tahkikat maksadile gelen müfettişlere hakaret etmek iddiasile mahkûm olunuyordu. Halbuki ortada bir hakaret mevzuu yoktu ve nitekim adliyeye de bir şey aksetmiş değildi. Hakaret bulunsaydı müfettişlerin haklarım adalet önünde korumaları gerekmez miydi? Fakat gene hayır. Celâl Yardımcı, Ramazanoğlunu işinden uzaklaştırmayı daha münasip bulmuştu. Hakikat şuydu ki gelen -daha doğrusu - gönderilen müfettişler eşyalarla uğraşacak yerde müze müdüründen vekile niçin açık mektup yazdığını sormuşlardı. Bulunan suç daha ziyade buydu. Halbuki tahrip olmuş vaziyette geri gelen eserler ortadaydı. Onlar derhal ikinci plâna atıldı.

Bu şiddet nereden ileri geliyordu? Şuradan: Muzaffer Ramazanoğlu Maarif Vekilinin durumdan haberdar olduğu halde bunu bir tahkik mevzuu yapmadığını ileri sürüyor ve doğrudan doğruya Celâl Yardımcıyı mes'ul görüyordu.

Bu suretle Pariste hasara uğrayan eski ve kıymetli eserlerimiz unutulmuş, ortaya yeni bir dedikodu çıkmıştı. İnşallah bu hengâmede asıl tahrip hâdisesinin hakikî mesulleri aranır ve bulunur. Yoksa bu gidişle, müzelik eşya diye Amerikalılara satılan feslerle kilimler elimizde kalacak...

Müzelik eşyalar

Galiba bir bunlar kalacak

SANAT

Tiyatro

Hayali bir konuşma

16308 numaralı telefonun ikinci sinyalinde Umum Müdürlük sekreterinin sesi duyuldu:

— Alo?

— Efendim Muhsin beyle bir mülakat için randevu rica ediyoruz.

— Maalesef imkân yok, Umum Müdür bey konuşmuyor.

— Neden?

— Gazetelere aksettirilecek bir şey olursa, ben kendilerim haberdar ederim dediler.

— Ya bizim kendilerine aksettirilecek suallerimiz varsa?

— Israrınız beyhudedir, mükerrer ve kati emirleri var.

— Peki ama, söyliyecek sözü olmayan insan yazmaz, halbuki o yazıyor, tiyatro mecmuasında makaleleri çıkıyor, hem konuşacak kimse bulamamış ta, kendi kendisiyle mülakat yapıyor...

— Ha, hayalî konuşmalar mı?...

Israr hakikaten beyhude idi, Umum Müdür bizimle konuşmaktansa, kendi kendisine sual sorup, suallerinin cevabını gene kendisi vermeyi uygun bulmuştu. Devlet Tiyatrosu dergisinde iki sayıdır aynı minval üzere, sualli ve cevaplı yazılar yazıyor. Evet bu da bir kurnazlık: Başkalarının soracakları suallerle sıkılıp bunalıp, tehlikeli durumlara düşmektense, insanın cevabını iyi kötü verebileceği sualler hazırlayıp, o cevaplan yazması daha akıllıca bir hareket değil midir?

Şimdi aynı usule başvurarak Muhsin Ertuğrul ile biz hayalî bir mülakat yapabilir, onun namına cevaplarını verebileceğimiz sualler tertipliyebiliriz.

Hem kendisiyle konuşmağa da şimdilik lüzum yok, zira «Hayalî bir konuşma» başlığım taşıyan yazılarda kâfi miktar malûmat var.

İşte bizimkisi:

«Devlet Tiyatrosu yeni müdürüyle bir konuşma yapmak istedik. Ankara'ya geldiğini, işe başladığını duyar duymaz telefona sarıldık. Ama kendisinin böyle bir konuşmaya razı olmıyacağını da peşinen biliyorduk. Çünkü ilk provalar başladığı sırada müessesenin başına gelip, sezona giren tiyatronun iyi kötü ve güç halle seçilmiş olan repertuvarını değiştirmek suretiyle işleri büsbütün çıkmaza sokan, üç aylık faaliyet devresi içinde, sanatkâr ve personeli fabrika işçileri intizamı ile mesaiye mecbur tutmaktan, pazar temsillerini yeniden programa almaktan ve tiyatroya bir umacı ürküntüsü sokmaktan başka hiçbir şey yapamıyan bir kimsenin Devlet Tiyatrosuna ait söyliyebileceği esaslı ne olabilirdi?

Olsa olsa bir takım tasavvurlarından, düşüncelerinden bahsedecekti ki, bunların da - Umum Müdürün geçmişteki tasavvurlarına bakarak - tahakkuk etmiyecekleri aşikârdı ve hayal sınırını aşamazdı.

Bütün bunları kafamızdan geçirirken, 16308 numaralı telefondan ses geldi ve siyah, cilâlı makinede yeni müdürün sesini işitiverdik. Konuşmaya başladık:

— Ne istiyorsunuz?

— Tiyatro üzerine, sizinle konuşmak istiyoruz. Bir tiyatro başında vazifeli olduğunuza göre bu mevzuu siz de en az bizim kadar seviyorsunuz demektir. Müşterek bir sevgili hakkında görüşmek her halde sizi sıkmaz.

Bu «sevgili» kelimesi adamı büyüledi, tam can damarını yakalamıştık. Görüşmeye başladık. Ama daha ziyade o konuşuyor, bize de susmak düşüyordu. Biz ona; nefes almak için sustuğu sırada suallerimizi sormuştuk ama o bütün sorularımızı umumileştirerek cevaplar veriyordu. Biz:

Muhsin Ertuğrul

Ancak kendisile konuşuyor

— Devlet Tiyatromuz nasıldır, nasıl olmalıdır. İcraat bakımından ne yaptınız, ne yapıyorsunuz? dedik.

— Bütün Devlet Tiyatrolarının gayeleri üç noktada toplamı, dedi. Fakat bizim Devlet Tiyatromuzun bu gayelerinin hangileri üzerinde yürüyebildiğini söyliyemedi. Bundan başka, Devlet Tiyatromuzda aslı astarı olmayan şeylerden de bahsetti. Bizim bir edebî heyetimiz varmış, Türk klâsiklerini tetkik ediyormuş, Schiller'in yüzellinci ölüm yılı münasebetiyle, Schiller'den bir eser temsil edilecekmiş ve bunun için de bir Alman rejisör angaje ediliyormuş. Yerli ve yabancı müelliflerden ve ileri tiyatroyu gösteren eserlerin temsil edilebilmesi için bir «stüdyo» kurmaktan, biraz operadan bahsettik. Söz döndü dolaştı Maarif Vekâletinin kurmak istediği bölge tiyatrolarına geldi: Umum Müdür bu mevzuda da klâsik bir hayalperestti:

«— Memleketin belli başlı merkezlerinde bölge tiyatro merkezleri kurmak. Bu kurulan memleket tiyatroları o merkezin civarındaki büyük küçük şehirlerde, kasaba ve köylerde harekete geçecektir. Bu suretle yurdun en uzak köşelerinde oturan vatandaşın ayağına kadar bu sanat kervanı gidecek, kapılarını çalacak, açın, biz geldik diyecek, onlara şehir sinemalarında, kasaba kahvelerinde, köy meydanlarında temsiller verecek. Fikirden, edebiyattan, resimden musikiden, rakstan ve temsil sanatından meydana gelen tiyatroyu gösterecek, yaşamayı sevdirecek, çalışma ve eğlence zevkini aşılıyacak. Böylelikle de meselâ Ankara'da ve İstanbul'da oynanan bir piyesi şarlan en uzak bir kasabasında da görmek mümkün olacaktır....

Umum Müdür coşmuştu. İşin edebiyatını günlerce yapsa bitiremiyecekti. Bu arada yabancı memleketlerdeki tiyatro adedi ve faaliyeti hakkında da; yirmibeş senedenberi kendisinden okuduklarımızın tıpkısı olan bir konferans verdi. Halbuki düşünmüyordu ki kendisi bir icra organıdır ve Türkiye'de tiyatro sanatının en yetkili mevkiini işgal etmektedir. Bize bu mevkide edebiyat değil, konferans değil, icraat lâzımdır. Biz kendisinin anlatmak istediklerini esasen anlamış, eksikliği görmüş, çare arama safhasına girmiş bulunuyoruz.

Her ne ise, hayalen de olsa Umum Müdürü fazla yormak istemedik ve söz fırsatı bulup bir sual daha sorabildik:

— Kırkbeş senedir memleket sahnesindesiniz. Adınız memleket hudutlarının çok ötelerinde işitilmektedir. Türk tiyatrosunda bir numaralı isimsiniz. Her fani gibi —Allah gecinden versin— günün birinde bu dünyayı terketmeniz mukadderdir; Ne yaptınız?

Eseriniz, mektebinizi talebeniz var mı? Hayallerin dışında ne yapmak istiyorsunuz?...

İtiraf ederiz ki, cevabını heyecanla bekliyorduk. Fakat telefonun siyah cilâlı makinesi buğulanıverdi ve Muhsin Ertuğrul'un sesi de hayali de silinip kayboldu.

İstanbul

Serpme konular

İstanbulda bu ara resim sergileri furyası var. Fransız konsolosluğunun nezaketi devam ediyor. Amerikan haberler bürosundaki büyük salon da kapılarını açtı yine. Eh bir de Şehir galerimiz var. Yok, yok diye bağırıp çağırdık, nihayet Belediye eski İpek sinemasının üstünde büyük bir salonu bu iş içini ayırdı. Geç karar verildi ama çok çabuk kapılarını açtı. Belki iki ayağımız bir pabuca sığdırıldığı için pek iştenildiği gibi olamadı Galeri. Bir kerre saklı ışık-

ların önüne bir takım lüzumsuz delikler açtılar (Tanrıya şükürler bu delikler kapatılmış şimdi), sonra duvarların derme çatmalığını Örtmek için bezler gerilmiş, bez gerilmesi güzel ama tutmuşlar bu bezleri pli pli yapmışlar. Tablolar asılınca bu pliler o kadar komik duruyor ki, bütün efesini bozuyor canım tabloların. Ama yine de şikâyete hakkımız yok, nihayet İstanbul şehrinin biz resim galerisi var ya, siz ona bakın. İlk sergi Belediye faaliyetini gösteren fotoğraf sergisiydi. Süksesi olmadı, ondan sonra da pek kaliteli sergiler açılmadı. Şimdi nihayet Hulusi Mercanın Paris ve İstanbul çalışmalarını gösteren bir sergisi açılmış bulunuyor. Hulusi Mercan kendinden emin, tablolarının fiatları binler hanesinde. Hiç de yabana atılmıyacak güzel resimler var. Hele natürmortları, hele yeşilden kurtulduğu zamanki renkleri kuvvetli ve sağlam, Sergiyi hemen bütün İstanbul gezdi. Bilhassa kadınlar! Hulusi Mercanın elinden çıkmış büyük bir viyolonsel tablosu dilere destan oldu. Bazı bayanlarımız çoşdu, portresini yaptırmak istedi Mercana, ama fiatları öğrenince vazgeçmekden başka çare kalmadı tabii.

*

Yerli Picassomuz Hakkı Anlı sergisini yeğeni Sevim Anlı ile birlikte açtı. Onun tablolarını Amerikan Haberler bürosunda gördük. Çoğu nonfigüratif, tablolarının. Renkleri ve şekilleri hemen göze çarpıyor. Ama asıl isimleri hoş, bir kaç örnek sizlere: Zenane, Vişi Vaşi, Hoç Poç, Hirli Mirli, Hagır Magır.. Bu kadar olacak Hakkının açtığı sergide! Hiç olmazsa isimlerile ilgileneceksiniz çaresiz. Pentür, vernisaj gibi sözler etmiş davetiyesinde; tartışmalara yol açta bu sözler. Ama ilk günü Hakkının sergisi bir moda meşheri halindeydi. Beyaz naylon Kürkü içinde Nedret Suman.. Her tablonun önünde atıyor kahkahayı.. Oysaki Hakkı ile dargındı, barışmışlar demek. Azra İnal her zamanki temkinli edası içinde. Fazla konuşmuyor, çok dikkatli bakıyor resimlere. Hakkı Anlı Parisden döndüğü zaman açtığı sergiye giriş parası bir lira koymuşdu. Pek gelen giden olmamışdı, bu sefer vazgeçmiş bu sevdadan, dolup dolup boşalıyor sergi.

Hakkı Anlı Picasso mektebine takıldı kaldı. Bir kaç yeni tablo ile katıldığı bu sergide, çoğunluğu eski çalışmaları teşkil ediyor. Hakkının «Soyunan Fahişe» si çok ilgi çekti. Beyaz renkleri çok güzel ve cessurca kullanmış Hakkı. Fırçası cessurdur. Usta bir işçi, renkleri ve çizgileri kullanmasını biliyor. Ama nedense tablolarında insan tarafını göremiyoruz. Çok sert ve çok ağır olarak renkler ve çizgilerle karşılaşıyoruz, arkasında bir ışık bir sevinç yok. Çaresiz insan Sevim Anlının resimlerile Hakkının resimlerini kıyaslıyıveriyor. Sevim Anlı düpedüz «somut» resimle girmiş bu işe. Hakkı kadar usta değil, resme başlıyalı daha altı oy olmuş, usta değil ama daha bir insan tarafı var. Resimlerinde insanca bir şeyler gizli. Tablolarının derinliği yok. Sabri Berkelin talebesi olduğu hemen göze çarpıyor. Çerçevelerine varıncayadek Sabrinin titizliği var. Düz satıhdan kurtulabilirle daha kazanacak. «Kedi» tablosu çok ilgi çekti.

*

Şehir galerisinde Ercüment Kalmık yedi sene sonra karşımıza tekrar çıkıyor. Ercüment Kalmık sergi meraklısı değildir. Sessiz sedasız çalışır, sonra halkın önüne yeni işlerle çıkar. Henüz İtalyadan döndüğü için sergide daha ziyade ora çalışmaları var, atölye çalışmalarına pek rastlamıyoruz. Çoğu zaman guaşla çalışmış Kalmık desenine güvenen bir sanatçı. Çok güzel «çıplak» ları var. Renkli tabloları da övmeden geçilemez. «Balerin» leri, «kayık» ları ve bir kaç peyzajı Ercüment Kalmığın boş durmadığını gösteriyor. Bir kaç tablosunda lüzumsuz detaylara girmiş, olmasaymış gözümüz daha rahat edecekdi. Ercüment «soyut» ya da «somut» endişesinde değil, öyle anlaşılıyor. Sergisinde her çeşit resim görmek mümkün; bunların hemen hepsi son yularda yapılmış olduğuna göre ressamın resimde inandığı bir yolu tutmamış olduğu zannını veriyor. Belki de bu her çeşit karışık resim göstermekde ressamın seyirciyi oyalamak endişesi var. Sergi çok karışık tertiplenmiş. Ayni manzarayı üç dört defa tekrarlamış, bunların her biri sergide dağınık olarak yerleşdirilmiş, oysa ki bir arada gösterilse sanatçının ayni konu üzerinde tekrarlanan çalışmasını nasıl bir stilizasyona götürdüğünü görmek kabil olacak. Kalmık imzası olan tabloları çekinmeden eşe dosta, hattâ «yeni resimden anlamıyorum» diyenlere bile hediye edebilirsiniz."

*

Küçük, Fındık oda nohut sofa Maya Galerisinde Nuri İyem 40 a yakın yağlı boya tablo asmış. Nasıl da sığdırmış; pek üstüste diyeceksiniz, değil de hani. İnsan rahat rahat seyredebiliyor. Nuri İyem her sene biraz daha kendini aşan bir ressam. Yalnız resim satmakla, resim dersi vermekle hayatını kazanır. Kendi hayatını karısının ve çocuğunun geçimini bu işle temin eder. Yılmaz da, başka bir iş aramaz da kendine. Memleketimizde resimle ölmeden yaşayabilmek hünerini yalnız Nuri İyem bulmuşdur. Hep hayret ederiz cesaretine.

İlk günü hemen bütün İstanbul o küçük Maya Galerisine dolmuştu. Yaşar Nabi (hiç bir sergiyi ve tiyatroların ilk gecesini kaçırmaz; İkinci defa baba oldukdan sonra pek uzun duramıyor böyle davetlerde) Naim Tirali. (biliyorsunuz o da yakında dünya evine giriyor) Asaf Halet Çelebi, göğsünde karanfili, koltuğunun altında her zamanki gibi bir sürü kitapla yalnız fransızca konuşdu o gün. Güzel bayan Altaş (yeni resmi pek sevmemekle beraber İyemin tablolarına hayrandır) Oktay Akbal, Behçet Necatigil. Fazıl H. Dağlarca, Fikret Adil. Zahir Güvemli. Tunç Yalman. Haldun Dormen. Sevim Özman ve daha bir sürü İstanbulda isim yapmış gençler Naim Tirali, Tunç Yalman, Haldun Dormen Sevim Özman dayanamadılar, açtılar keselerin ağzını resim aldılar. Ama Nuri İyemin fiatları hiç de yüksek değil, en kabadayısı 300 lira. Sonra Maya takside de bağlamış işi, nasıl dayanır da almazsınız.

İngiliz tiyatro oyuncuları sessiz sedasız gösterilerine devam ediyorlar. Bu ayın yirmisinde dönüyorlar. Rejisör West ile Harold Lang en aydınları. Güzel piyesler oynadılar. Elliotun «Kokteyl Parti» sini neden oynatmadınız sorusuna pek şaşdılar, bu eseri demek İstanbullular biliyor dediler. Oysa ki biz bir liste gönderdik, bu piyesin de adı vardı listede, silinmiş olarak geri geldi. Daha bir çok güzel piyesleri meğer buradaki idareciler istememişler, anlamaz İstanbul halkı düşüncesile.. Gelin de içerlemeyin. Oscar Wilde'in bir eserinde Nur Sabuncu da rol aldı. Nurun oyunu çok başarılı oldu. İngilizler evvelâ Nurun lisanına, sonra da sahnedeki rahat oyununa hayran olmuşlar.

Şimdi İstanbul Zenci balesini bekliyor. Dillere destan olan ve Avrupayı birbirine katan bu bale temenni edelim ki yakında gelsin, belki İstanbullular anlamaz diye getirmekten vaz da geçerler. Hiç belli olmaz!

*

Tiyatrolarda henüz program değişmedi. Küçük Sahnede Münir Özkul günün sanatçısı rolünde. Yaz Bekarı piyesinde bütün yük onun sırtında Münir Özkul bu rolün altından kolaylıkla kalkıyor. Bir senelik bir ayrılışdan sonra bu piyesde Uğur Boranı da gördük. Uğur rahat, telâşsız bir oyun çıkardı. Sanki hiç ayrılmamış gibi sahneden. Uğur anne olduktan sonra daha da güzelleşmiş. Yaz Bekarı daha bir kaç hafta afişden inmiyeceğe benzer.

Şehir tiyatrosu Dram kısırımda da Beyaz Güvercin devam ediyor. Muhip Arcuman, Nedret Arıburnu, Muzaffer Arslan triyosu başda geliyor.. Dekorlar, kostümler çok güzel. Kişiler biraz yanlış verilmiş gibi oyuncuların bazılarına lüzumsuz yere fransızca kelimeler ettiriliyor. Piyes fransız piyesi diye mi? Parisde oynandığı zaman ne oluyor diye düşünüyor insan. Rejisör Mas Meinecke iyi niyetli bir kişi. Belki de sadece bir çeşni versin diye bu yana yönelmişdir. Lüzumsuz. Meinecke gençleri çalışdırmasını biliyor. Onlar kişiliklerinden sıyrılamazlarsa, bunda Rejisörün kusuru yok elbette.

Komedi kısmında «Şurdan Şuraya gitmem» Vincy'nin bir piyesi sahneye daha güzel, daha batılı bir hava ile konabilirdi. Tempo isteyen bir piyes, Sami ye Hün ve Altan Hanoğlunun adlarını sayabiliriz. Hüseyin Kemal de aktör olarak iyi, ama Rejisör olarak!.. Kişileri oyunculara yanlış anlatmış, onlar da yanlış oynuyorlar. Altan Hanoğlu çok güzel oynuyor ama temsil etmek istediği kadını verebiliyor mu? Samiye Hün bir fransız yaşlı kadını olarak daha şık, daha mübalağalı olmalıydı. Sonra bu rol için çok genç kalıyor. Dram oyun-

cularını Komedi kısmında görünce yadırgayanlar oldu. Halbuki oyuncular iyi yerleşdirilmişdi. Komedi kısmının bir an evvel İstiklâl caddesindeki eski İpek sineması binasına geçmesini bekliyoruz. Bu salaş tiyatroda oynanan en güzel piyesler bile insanı tıknefes edecek. Merdiven bakımından.

*

Hususî toplulukların başında Toto Karaca tiyatrosu geliyor. Maksim salonlarında Operet oynuyorlar. Baleye çok yer vermişler. Halk baleyi seviyor. Sonra İtalyan Koreografı tam bir operet havası esdirmesini bilmiş. Dansözleri adam akıllı eline almış. Tempo bakımından diyecek yok danslara. Bütün dansözler civa gibi. Toto Karaca sahnede her zamanki gibi çok rahat. Bu yeni Operet topluluğunda Suna Ofluoğlu göze çarpıyor. Genç, güzel bir kadın. İyi oynuyor, güzel de dans ediyor. Sahnede kalırsa eski Operet yıldızı Nuvart (hanımın) kızı olduğunu isbat edecek Suna bizlere.

Bir de Çığır Sahne çalışmaları var. Avni Dilliğilin ön ayak olmasıyla kuruldu. Mümtaz Enerin aralarından ayrıldığını duyduk, üzüldük. Çocukların hemen hepsi pir aşkına çalışıyorlar. Fara aldıkları pek yok, üste koyuyorlar. Bir nevi «Birleşik Artistle» halinde. İzmir Şehir tiyatrosundan gelen Hayrı Esen, Saadettin Erbil, Belkis ve Mualla Fırat başda. Seçdikleri piyesler daha güzel olabilirdi. Çığır Sahne denince bir çığır açmak niyetinde oldukları sanılmasın, Çığır'ı sadece sıfat olarak kullanıyorlar. Küçük Sahne, Yeni sahne gibi. Bugünlerde. Hepsi canla başla oynuyorlar, hemen hepsi çok güzel rollerinde. Ses operetinin binası bu «saat akı tiyatrosu» için bence münasip değil. Daha küçük bir yere çıksalar, daha az kişiye oynasalar ne iyi olacak. Her akşam saat 18 de perdelerini açıyorlar. Bazen ancak yirmi kişiye oynuyorlar, ama bu onları yıldırmıyor, bu çocuklar dop dolu bir salona oynuyorlarmış gibi heyacanlı ve umutlu. Dayanırlar inşallah.

MUSİKİ

Konserler

Söz ve musiki

Ankara'daki Amerikan, İngiliz ve Fransız kültür teşkilâtları memleketlerinin musikisini tanıtma mevzuunda bu sene henüz biç bir faaliyet göstermemişken İtalyan Kültür Heyeti geçen hafta Devlet Konservatuarında, iki akşam üstüste, ilgi çeken konferanslar tertiplemişti. Bu konferansları Cesare Valabrega adli bir İtalyan profesörü verdi. Prof. Valabrega, bir Napoli konservatuarınm musiki tarihi öğretmenidir. Schumann, Scarlatti ve Bach hakkında monografiler, birçok tarih ve tenkit eserleri yazmıştır. Aynı zamanda gelişmiş bir piyanist olan Valabrega, Avrupa'nın başlıca şehirlerinde konserler vermiştir. Roma'daki tarihi konserler Derneği'nin kurucusu ve müdürüdür. Kısacası, bu çapta bir musiki aliminin konferansından büyük fayda görmemiz beklenirdi. Bu oldu mu? Gönül rahatlığıyla «evet» denemez. İlk konferansın mevzuu «Verdi operalarında kadınlar» idi. Verdi'yi birçok cepheden inceleyeceğini bildirerek söze başlayan Valabrega, bestekârın biyografisini üstünkörü çizmek ve başlıca eserlerinin isimlerini vermekle yetindi ve konferansının esas kısmım, Verdi'nin, ölümünün arifesinde yazmış olduğu şu sözleri naklederek bitirdi: «Kıyamete kadar yürü, ey bıçkın; Değişik görünüşlerine rağmen gene o bıçkınsın. Git... git... Elveda...»

Sonra, Verdi operalarındaki kadınlar bir bir ortaya çıktılar. İl Trovatore'den Azucena (Saadet Alp tarafından temsil edildi), La Traviata'dan Violetta (Muazzez Gökmen), Aida, Maskeli Balo'dan Amelia, Talihin Kudreti'nden Leonora (Leylâ Gencer). Falstaff'dan Nanetta ve Otello'dan Desdemona (Muazzez Gökmen). Üç ses sanatkârımız da kendilerinden bekleneni verdiler. Aralarında bilhassa parlayanın - en iyi gününde olmamasına rağmen - Leyla Gencer olduğunu ilâve etmeye lüzum var mı?

Cesare Valabrega, Verdi'nin kadınlarından her biri hakkında müzikal bilgiler vereceği ve bu tipleri bütün hususiyetleriyle - kendi şahsî görüşlerini de belirterek - dinleyiciye takdim edeceği yerde «edebiyat» yapmağı tercih etti. Konferans İtalyancaydı ve Vedat Gürten tarafından tercüme edildi. Hem konferansçı ve hem de tercüman, hazırlanmış merinden okuyorlardı. (Yanlış anlaşılmasın, aleyhte bir nokta değildir bu..) Vedat Gürten, Valabrega'nın söylediklerini çok defa kısaltılmış olarak naklediyor ve metnini de öylesine keyifsiz okuyordu ki..

Valabrega'nın ikinci konferansı birinciye nisbetle, daha öğreticiydi. Ama gene de iyi bir ansiklopedide bulunabilecek bilgilerin bir özetinden ileri geçmiyordu. Mevzuu, bugünkü piyanonun cetleri olan virjinal, klavsen gibi tuşlu sazlar için musiki yazmış eski(17

Verdi

Maymunlu adam

18,inci asır) İtalyan ve Fransız üstatlarıydı. Tercüman, bir gün önce aynı sahnede şarla söylemiş olan Muazzez Gökmen'di. O da elindeki metni pek isteksiz ve tereddütlü okuyor, söyledikleririnin bir kısmını anlamakta güçlük çekiliyordu.

Fakat konferansçı piyanoya geçip de bahsettiği bestekârların musikisini çalmağa başlayınca hava değişti. Cesare Valabrega, şahsiyet gösterisine çıkmış virtüöz bir piyanist değildi. Fakat çaldığı musikinin ne olduğunu biliyordu. Derin görüşlü, yumuşak, duygulu ve bilgili çalışı, kelimelerinden çok daha fazla, klavsen üstatlarının musikisini aydınlatıyordu.

Program, İtalyan ve Fransız bestekârları olmak üzere, iki guruba ayrılmıştı. Her grubun başında ve sonundaki bestekârlar, yani İtalyan Frescobaldi ile Scarlatti, Fransız Couperin ile Rameau, diğerlerine (Zipoli, Pasquini, Galuppi, Rossi, Paradisi, Darnel ve Daquin) nisbetle daha ilgi çekici bestekârlar olarak ortaya çıktılar.

Bestekarlar

Fırsat

Adnan Saygun'un en meşhur eseri Yunus Emre Oratoryosu'nun Viyana'da çalınması kararlaşmıştır. Hattâ gün de tesbit edilmiş: 16 Nisan 1955. Eseri, Franz Litschauer idaresinde Viyana Senfoni Orkestrası ve Konzerthaus-Korosu icra edecek Solistler ne olacak? İşin güç tarafı buldur. Salonu, orkestrayı, koroyu ve reklâmı sağlayan Viyana Senfoni Orkestrası idaresi, Türkiye'nin yardımının da solistleri temin etmek suretiyle olmasını istiyor. Solist meselesini halletmek için iki şık vardır: Birincisi bizden dört şarkıcı göndermek.

Valabrega

Kötü bir konferanscı

Bu takdirde oratoryo, Türkçe olarak söylenecektir. Eserin bu konser münasebetiyle plâğa alınması ve Türkiye'de de satışa çıkarılması bahis mevzuu olduğuna göre bu tercih edilir. Ancak, dünya huzuruna çıkarabilecek şarkıcılara malik miyiz? Bu işi görebilecek vasıfta soprano ve basso'muz vardır. Bir mezzo-soprano (veya kontralto) da bulunabileceğini farzedelim. Fakat tenor ne olacak? Diğer şık, Avusturya'dan solist bulmamız ve onların ücretini ödememizdir. Bu takdirde oratoryo Almanca tegânni edilecek ve eserin bu dile tercümesi gerekecek. Netice, ilgili makamların kararına bağlıdır. —Herhalde bu işle ilgilenecekler, değil mi? —

Diğer bir mesele de, oratoryonun plâğa alınması işidir. Orkestra şefi Litschauer - Saygun'u ve musikisini pek sever- oratoryoyu icra etmek için yapılan masrafların ve sarfedilen gayretlerin sadece bir konsere münhasır kalmamasını ve satışa çıkarılmak üzere plâğa alınmasını istemektedir. Bunun için, bir plâk firmasıyla temasa geçmiştir bile. Oratoryo, 70 dakika kadar süren bir eser olduğuna göre iki uzun çalan plâğın üç tarafını doldurulacak, dördüncü tarafı da Saygun'un senfonisi işgal edecektir. Böyle bir plâğın, hele memleketimizde, geniş alâka göreceği ve iyi satış yapacağı muhakkak gibidir.

Ancak, bu tasavvurun gerçekleşmesi için bahis mevzuu- firma; bestekârın bir miktar para ödeyerek teşebbüse iştirakini istemektedir. Buna mukabil bestekâra, Türkiye'deki satışı üstüne alması için plâktan 1.000 nüsha verecektir. Yalnız şu var ki, bestekârlar zengin insanlar değillerdir ve yirmi bin lira civarında bir meblağı ödemelerinin çok defa mümkün olamıyacağı bilinir. Saygun' da bir istisna teşkil etmemektedir

Dolayısiyle, musikimizin dünyada tanınmasında büyük rolü alacak bu mühim teşebbüste devletin veya - Yapı ve Kredi Bankası gibi - sanat hâmisi teşekküllerin malî desteği gerekmektedir.

Fırsattan faydalanalım.

KAPAKTAKİ BESTEKAR

Adnan Saygun

Geçenlerde çalınan senfonisiyle Adnan Saygun gene, musiki sahnemizde, günün adamı oldu. Ama zaten bir bakıma akıldan çıkmamıştı ki. «Yunus Emre Oratoryosu niçin çalınmıyor? Ne zaman çalınacak? duğu bir sualdir bu. Tatmin edici cevap bulamıyan bir sual. Oratoryo Saygun'a, Kerem operasının takviye ettiği, bir şöhret sağlamıştır. Aynı zamanda saygı da.. Fakat bu saygı ve ilgi, ekseriyet için, bu eserlerin müzikal mahiyetinden çok, Yunus'un ve Kerem'in, büyük ölçüler içinde, musikiye nakli keyfiyeti dolayısiyledir. Hele oratoryo, bulutlu bir hatıra gibi, hafızalarda yaşar. Tatlı bir hatıra.. Oratoryo artık o derece gözlerde büyümüştür- ki gerçeğinin hayal kırıklığı doğuracağından korkulur. Olduğu gibi tanınmaz bu eser. Nasıl tanısın? İlk olarak on seneye yalan bir zaman önce Ankara'da çalınmış ve hâdise yaratmıştı. O zamandanberi memleketimizde bir defa tekrar edildi: İstanbul'da.. En meraldi musikisever bile onu nihayet kaç defa dinlemiştir. Çoğu bir defa; bilemediniz, iki, üç... Bir kısmı hiç. Kerem de öyle.

Türkiye'nin bu en itibarlı bestekârı, 1907 yılında İzmir'de doğmuştur. 1928 yılında Paris'e gitmiş, Schola Cantorum'da Eugene Borrel'in yanında armoni, kontrpuan ve füg tahsil etmiş, keza Vincent d'Indy'nin de kurlarım takip etmiştir. Türkiye'ye avdetinde Ankara Musiki Muallim Mektebi'nde kontrpuan öğretmiş, bir ara Riyaseticumhur Filarmoni Orkestrası'nı idare etmiş, sonra İstanbul Belediye Konservatuarına tayin edilmiş, 1946'da Ankara Devlet Konservatuarında öğretmenliğe başlamıştır.. Eserlerinde daima Türk folkloruna büyük yer verir. «Bu toprağa çok bağlıyım» diyor. Ya en çok hangi eserini sever? Bu hususta biraz tereddüdü.. Fakat sempatisi daha çok, iki klarinet için beş parçasına, yaylı sazlar kuartetine ve senfonisine meylediyor.

Son eseri olan senfoninin opus numarası 29'dur. Yani, yirmidokuzuncu eseri.. Opus 1 neydi, merak edilmez mi? Adnan Saygunun ilk eseri orkestra için bir divertimento idi. Sene 1930. Bestekâr o zaman 22 yaşında bir genç. Paris'te Eugene Borrel ile çalışıyor. Kompozisyon vazifeleri dışında bir eser yazmış ve bunu öğretmenine, epeyce tereddütten sonra, göstermişti. Borrel, iyi kötü, birşey demedi. Ama o sıralarda Paris'te bir beste müsabakası açılmıştı. Borrel, talebesine, isterse bu eserle müsabakaya katılabileceğini söyledi. O da eserini jüriye gönderdi. Fakat kısa bir müddet sonra Türkiye'ye dönmeğe mecbur kaldı: Askerlik yoklaması.. Günün birinde Patisten bir mektup.. Müsabaka jürisi reisinden.. Eser beğenilmiş. Bestekârı Patise çağırıyorlar bir mektup da Gabriel Pierne'den.. O da divertimento ile alâkalanmış. Colonne konserlerinde çaldırmak istiyor. Başka eserlerini de görmek arzusunda.. O da onu Paris'e çağırıyor. Ne yapmalı şimdi? Paris'e nasıl gitmeli? Maarife müracaat ve klâsik cevap: «tahsisat yok...» Adnan Saygun ancak seneler sonra, 1946'da Paris'e gittiğinde eserinin çalındığını öğreniyor ve vaktiyle çıkan tenkit yazılarını görebiliyor.

Saygun her zaman yabancı memlekederde alâka gören bir bestekâr olmuştur. Fakat, tanınmak için bir Türk bestekârının - ve bil'umum Türk sanatkârlarının - karşısına çıkan maniler, Saygun'un da yurt dışı şöhretini köstekleminiştir. Nedir bunlar? Bir kere Türkiye'nin, çevrenin dışında bir memleket oluşu. Sonra, en mühimi, telif haklan anlaşmasına Türkiye'nin katılmamış bulunması. Bu yüzden hiçbir yabancı naşir, Türk bestekârlarının eserlerini gönül rahatlığıyla basamaz. Telif hakkı tamamen ona ait olamaz. Ortada müeyyideye bağlı bir anlaşma, bir taahhüt olmadığı için diğer bütün naşirler de, isterlerse, aynı eseri basabilirler ve hiç birşey lâzım gelmez. Bundan da tabiatiyle hem ilk naşir ve hem de bestekâr zarar görür. Saygun'un Amerika'da bir naşirle, -Southern Music Publishing ile - mukavelesi vardır. Hattâ bir zamanlar İstanbul basınında, Saygun'un bu mukaveleden elli bin dolar kazandığına dair haberler çıkmıştı. «Nerede o günler» diyor bestekâr. Bahsettiğimiz sebepler dolayısiyle, mukaveleye rağmen, Southern Music Publishing Co., Saygun'un eserlerini piyasaya çıkaramamaktadır. Buna cesaret edemiyor. Böylece bestekârın 18 eseri, orada bağlı kalıyor. Mevcut durumu, Bern Telif Hakları Anlaşmasına bir an önce katılmamız düzeltecektir.

Türk sanatkârının derdi bir değil ki!..

SPOR

Belçika ordu takımı

Çekirge üçüncü defa sekecek mi?

Futbol

Fener muamması

Mammayı halleden konuşma şudur:
— Alo, İstanbul. Dağlaroğlu'nun evi mi efendim.

— Evet efendim, Dağlaroğlu'nun evi.

— Ankara arıyor efendim, ayrılmayın bağlıyorum.

— Alo, Dağlaroğlu, ben Kavrak. Merhaba, nasılsın bakalım.

— Sağol, nasıl olacağız, maça hazırlanıyoruz.

— Selâhattin'in durumu nasıl, yarın oynıyabilecek mi bari?

— Maalesef, yarın oynatamıyoruz. Yarınki maç için biz şöyle bir tertip hazırladık, bakalım ne dersin; Şükrü Nedim, Basri - Naci, Melih, M. Ali - Fikret, Hüsamettin, Feridun, Burhan, Lefter.

— Olmaz, hiç böyle çıkılır mı, Galatasaray karşısında bizi rezil ,mi edeceksiniz. Olmaz. Lefter ile Fikret bu takımda oynıyamaz. Antrenmana gelmeyen adamı nasıl böyle bir maça çıkarırsınız. Takım şöyle olacak: Şükrü -Nedim, Akgün - Naci, Basri, M. Ali - Feridun, Hüsamettin, Yılmaz, Burhan, Niyazi; Hepsi bu kadar,hadi gözlerinden öperim.

Ve telefon kapanır..

İşte aziz okuyucular, yukardaki konuşma hâlâ devam eden Fenerbahçe — Galatasaray maçının dedikodularından biridir. Fenerbahçe idarecilerinden Rize Milletvekili Osman Kavrakoğlu ile umumî kaptan Rüştü Dağlaroğlu arasında maçtan evvel geçen bir muhavereydi. Ankarada hâlâ devam eden bu maçın akisleri bu gidişle daha da devam edecek gibi görünmektedir.

Eğer doğru ise hayret ederiz. Bu nasıl iştir anlayamadık. Bir takım vardır, İstanbul'da profesyoneldir. Bu takımın bir reisi vardır milletvekilidir, Ankaradadır. Takımı İstanbul'da çalıştıran bir Yugoslav antrenör ve idareciler vardır, onlar takımın durumuna yakinen vakıftırlar, haklı olarak yaptıkları tertipde daha çok isabet beklenir. Fakat başkan Ankara'dan bu tertibi beğenmez, kendine göre bir kadro yapar ve böyle çıkılsın der.

Tıpkı Futbol Federasyonumuzun çalışmalarına benziyor. Yugoslavlarla bir milli maç Oynanır. Federasyon reisi Amerika'da, ikinci başkan Macaristan'da, genel sekreter de Roma'dadır. Fakat takımı İstanbul'dan federasyon müşahidi Adnan Akın tertipler.

Galatasaray maçı net bir şekilde kazandı. Burada bu galibiyeti küçültmek istemeyiz. Fakat kabul etmek lâzımdır ki, Fenerbahçe'nin mağlûbiyetinde yanlış tertibin de rolü büyüktür. İlk büyük hata Lefter gibi Fenerbahçe için herşey mesabesinde bir elemanın antrenmana gelmiyor diye takımda oynatılmamasıdır. Belki böyle düşünenler bir dereceye kadar' haklıdırlar. Fakat Lefter maçın havasına göre, antrenmanı az dahi olsa bambaşka bir atmosfer içinde oynayan futbol yıldızlarımızdandır. Onun varlığı hiç şüphesiz takıma çok şeyler kazandırırdı.

Bu arada uzun zamandır takımda yer verilmeyerek yedekte bekletilen Yılmazın, böyle bir maçta denenmesi hücum hattının ahengini bozmuştur. Haklı olarâk, Yılmaz bu atmosferdeki maçta yanındaki elemanlarla beklenildiği şekilde anlaşma imkânı bulamamış ve aksamıştır. Aksayan hücum hattının karşısında Galatasaray'ın dikkatli oynayan müdafaası kolaylıkla Fener hücumlarını tesirsiz bırakmıştır.

Müdafaada Basri'nin ortahafta tekrar yer alması, alıştığı solbek mevkiini araması, yeni yerini de yadırgaması bakımından isabetli bir tertip olmamıştır. Ortahafda daha çok mücadele kabiliyetine sahip olan Melih'in yer alması her balamdan isabetli bir hareket olurdu.

Böylece Fenerbahçe'ye sanki bilerek mağlûbiyet yolu açılmıştır. Bu neden böyle oldu acaba diye düşünmeye, mağlûbiyetin sebeplerini aramaya lüzum yok. Her hâdisede neticeyi veren şey dedikodudur. Dolaşan söylentilere göre Fenerbahçe kulübü idare heyetinde uzun zamandanken bir kaynaşma ve ikilik mevcuttur. İşte bu ikiliktir ki; oturmuş, kıymetli elemanlardan kurulu Fenerbahçe onbirine beklenen neticeleri al mamasını temin etmiştir. Diğer taraftan da aynı yola doğru giden Galatasaray umumî heyeti yaptığı bir fevkalâde kongre sonunda beliren ikiliği yatıştırmış, kendine faydalı olacak idarecileri seçmiştir. Netice de meydandadır: Fenerr bahçe'den sonra gençleştirdiği kadrosu ile umulan zamandan evvel şampiyonluğa doğru gitmektedir.

Memleketin en popüler kulübü Fenerbahçe'nin bugünkü durumu bütün bir umumî efkârı üzüntüye sevketmektedir. Yazık oluyor, bir an evvel bu gidişin önünü almak lâzımdır.— C.S.

Ordunun imtihanı

Ordu sporu ve spor bürosu çetin bir imtihanın ilk adımını atmış bulunmaktadır. 1954-55 ordulararası dünya futbol şampiyonasına takımımız hazırlanmaya başlamıştır. Geçen yıl Belçikada yapılan şampiyonada; güzel maçlar çıkarıp kıymetli galibiyetler elde eden ve finalde beklenmedik şekilde Belçikaya yenilerek dünya ikincisi olan takımımız, bu sene şampiyonluğa ulaşmak için işi ciddî almışa benzemektedir.

Ankara ve Brüksel'de iki yıl üstüste şampiyon olan Belçikalılar, hiç şüphesiz bu sene de aynı neticeye ulaşmak isteyeceklerdir. Fakat bizim takım da aynı gaye için şimdiden hazırlanmaya başlamıştır. İsim olarak bu yıl kadromuz çok kuvvetli bir durum arzetmektedir. Halen namzet kadroda çoğu profesyonel olmak üzere 9 tane millî futbolcu bulunmaktadır. Sistemli ve başarılı bir çalışma, bu yıl takımımızı hasret çektiği dünya şampiyonluğuna kavuşturabilir.

Gelen haberlere göre, kuvvetli bulunduğu son iki yılda şampiyonluğa ulaşamıyan Fransa, esas kadrosunu tesbit edip çalışmalarına hız vermiştir. Fransa millî takımının altı asım da arasına almış olan bu takım, her hafta kuvvetli bir ekiple sıkı bir maç yapmakta ve açık farklı galibiyetler elde etmektedir. Bu takım, Suriye'yi yendiğimiz takdirde şehrimizde karşılaşacağımız ikinci ekiptir. Biz Ocak ayının basında Şam'da Suriye ile oynarken, Fransızlar da Paris'de Lüksemburg ile karşılaşacaklardır. İşte bu iki maçın galibi, Şubat içinde Ankara'da ikinci tur maçını oynıyacaklardır. Bu iki takımın

da Fransa ile Türkiye olması kuvvetle muhtemeldir. Fakat geçen yıllarda olduğu gibi Fransa'nın beklenmedik şekilde Lüksemburg'a takılması da mümkündür. Nitekim, İtalya'da son iki yılda çok kuvvetli ekiplerle katıldığı şampiyonada beklenmedik şekilde kaybettiği maçlarla dereceye girememişlerdir. Haç şüphesiz, bu takımımız için büyük bir kazanç ve şans olur.

Böylece ilk turda Suriye, ikinci turda da muhtemelen Fransa ile oynadıktan sonra takımımız ikinci karşılaşmayı da kazandığı takdirde, Mart ayı içinde Roma'da yapılacak final müsabakalarına iştirak hakkını kazanacaktır. Görüldüğü gibi takımımız bu yılki şampiyonanın ilk turlarında bile sıkı maçlarla karşı karşıyadır. İlk iki çetin engelin aşılması halinde Roma'da imtihan daha da güçleşecektir. Fakat azim ve iyi çalışma ile bu müşkülleri yenmek her zaman için mümkündür.

Kırmızı - beyaz formanın bu çetin imtihanına hazırlanan elemanlar arasında İstanbul'dan şu elemanlar bulunuyor.

Fenerbahçe'den: Burhan, Niyazi, Nedim, Fahir.

Galatasaray'dan: Kadri, B. Ali, Rober.

Adalet'den: Kaleci Ömer,

Beşiktaş'dan: Ali İhsan, Kâmil.

Vefa'dan: Ali, Selâhaddin.

Denizgücü'nden: Saim.

İstanbulspor'dan: Metin.

Ankara'dan ise;

Havagücü'nden: Nusret, kaleci Seyfi, Ekrem, Kadri, Hikmet, Seyfi.

Karagücü'nden: Orhan, Rıdvan, Mustafa, Rıza, Sabahattin, Oktay, Fikri, kaleci Mehmet.

Harp Okulu'ndan: Suat, Vasıf, İsmet.

Yedek Subay'dan: Hadi, İsfendiyar.

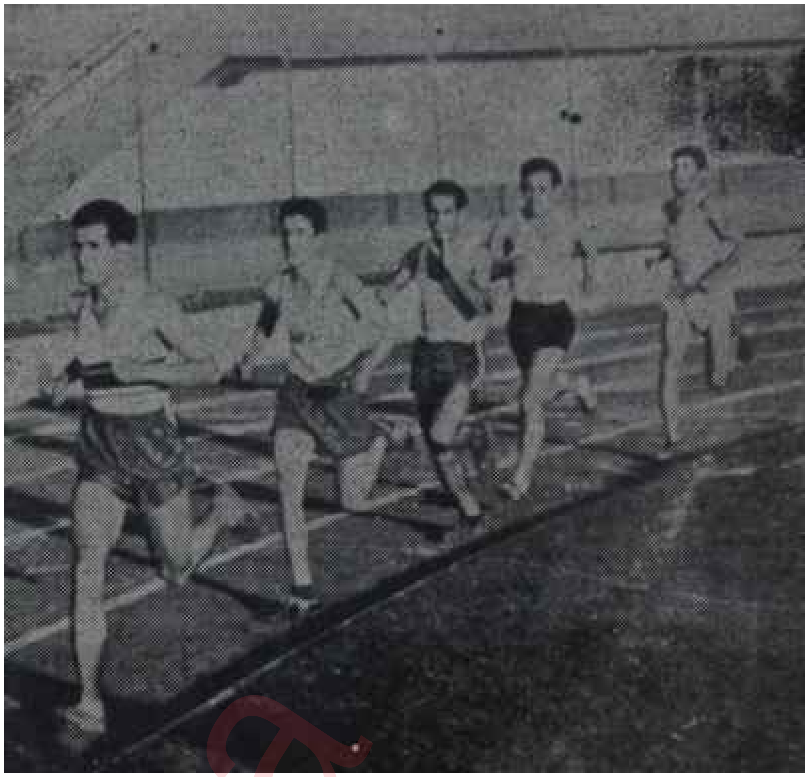
Bu gençler Ankara ve İstanbul garnizon takımları halinde ayrı ayrı çalışmalara 21 Aralıkdan itibaren başlamışlardır. 28 Aralıkda İstanbul'da iki takım karşılaştıktan sonra esas namzetler tesbit edilerek Suriye maçını oynıyacak ve diğer karşılaşmaya kadar idmanlara devam edecektir.

Yukardaki kıymetli elemanlardan çok kuvvetli bir onbir kurmak mümkündür. Meselâ: Ömer - Nedim, Orhan - Mustafa, Ali İhsan, Rober - Oktay, Kadri, B. Ali, Burhan, Niyazi tertibinde bir ilk onbirden soma, Seyfi - Rıdvan, Kâmil - Hadi, Kadri, Selâhattin - Seyfi, Sabahattin, Fikri, Hikmet, Nusret şeklinde aynı ayarda bir ikinci kadro da hemen akla gelebilir.

Çetin maç

Geçen hafta Fenerbahçe maçını kazanan Galatasaray, İstanbul şampiyonluğunda kendisi için çok büyük önem taşıyan bir maça daha hazırlanıyor. Pazar günü maçdan çıkıp tekrar Yeşilköy Denizpark otelinde kampa alınan Galatasaray takımı, bu hafta da Beşiktaş ile karşılaşacak. Bu maç için bu seferde Yugoslav hakemi Misitiç getirilmektedir. Yan hakemleri yine Ankara'dan olacakmış.

İstanbul şampiyonluğu için büyük ve iddialı maç budur. Galatasaray bu maçıda kazanırsa, ligdeki durumu çok daha kuvvet bulacak, halen kendisini o sayı noksan olarak takibeden Beşiktaş ile arasındaki farkı beşe çıkaracaktır ki, bu takdirde şampiyonluğu enaz yüzde altmış garantilemiş olacaktır. Beraberlik dahi Galatasaray için bir kayıp olmayacaktır, zira Beşiktaş ile arasındaki 3 sayı farkı muhafaza edecektir. Dört sayı farkla üçüncü olan Fenerbahçe bu haftaki maçını kazansa bile arasındaki sayı farkı 3 olacaktır ki, bu Galatasaray için şimdilik bir kazanç kabul edilmelidir.

Zavallı atletizm

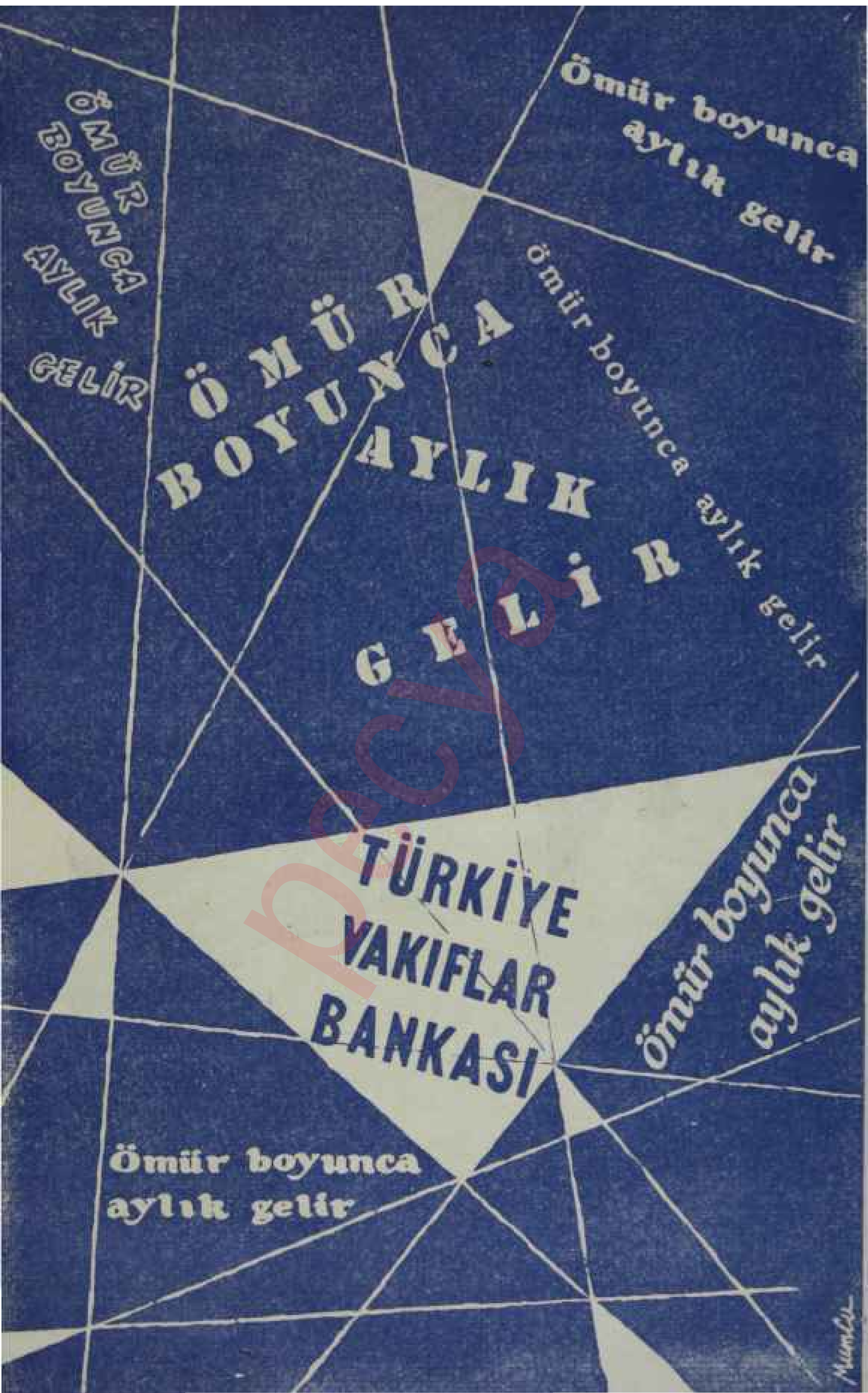
Boş tribünler önünde

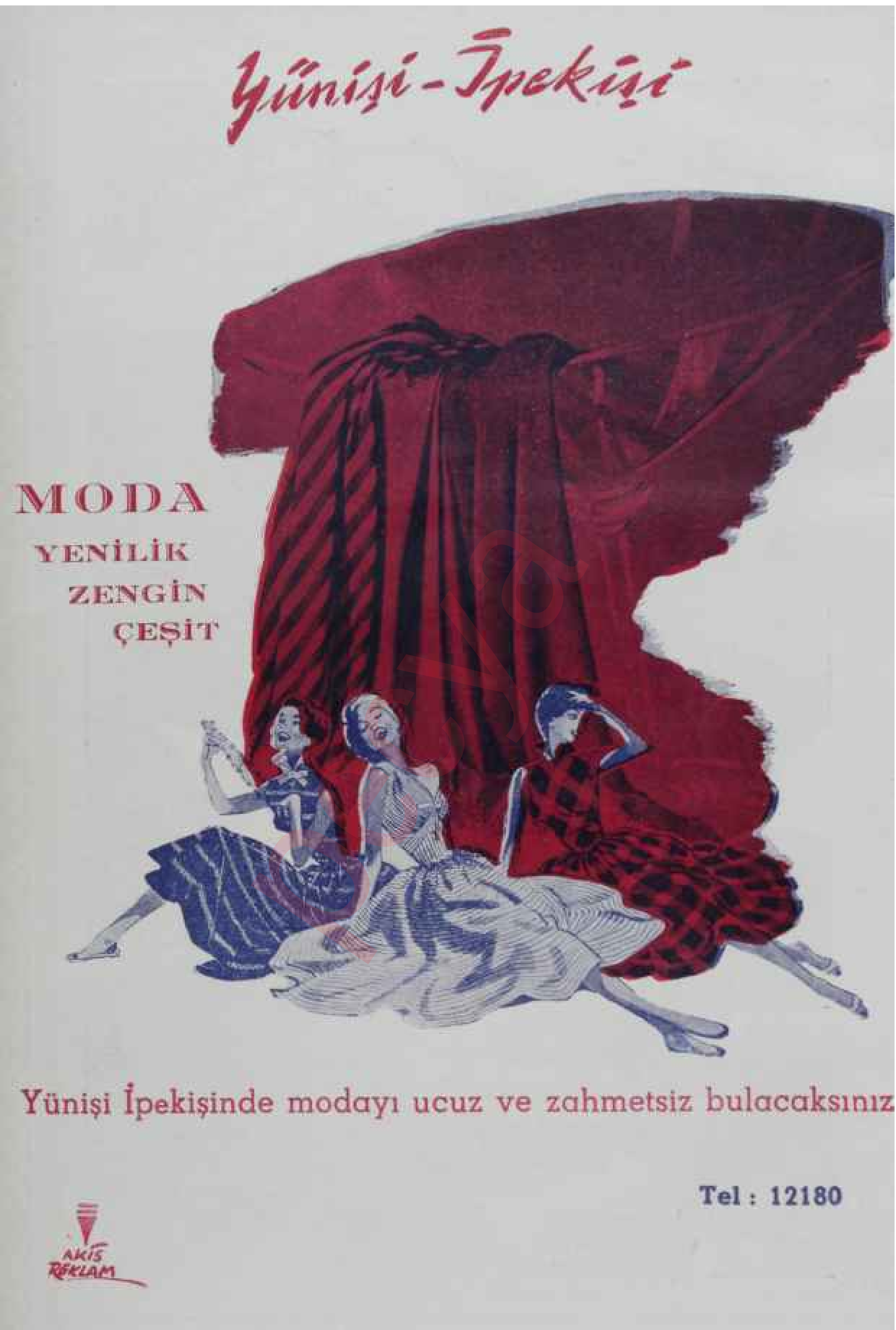
Beşiktaş'da şampiyonluk iddiasını bu maça bağlamış durumdadır. Galatasaray'ı bu hafta yenecek olursa lig lideri ile arasındaki 3 farkı bire indirecek, yalandan takibedeceği rakibini ikinci devre maçlarında atlamak imkânları çoğalacaktır. Bu ise İstanbul profesyonel lig maçlarının ikinci devre karşılaşmalarını çok kritik bir duruma sokacaktır.

Galatasaray bu haftaki maça çok zengin bir moralle çıkmaktadır. Genç ve enerjik kadrosiyle dikkatli ve fırsata oyununu tekrarlayabilirse, Beşiktaş'ı da kazanması mümkün olabilir. Yalnız sahanın yağışlı ve ağır oluşu Beşiktaş lehine kaydedilecek bir husustur. Onun için Galatasaraylıların temennisi maça kadar yağış olmaması ve kuru bir sahada bu çetin maçı oynamak etrafında toplanacaktır. Beşiktaş ise hiç şüphesiz bunun aksini isteyecektir.

Galatasaray'ın genç hücum hattını, Beşiktaş'ın yaşlı fakat tecrübeli müdafaası karşısında avantajlı kabul etmek icabeder. Beşiktaş'ın nisbeten genç forveti ise Galatasaray'ın genç ve enerjik müdafaası karşısında yalnız tecrübe bakımından ağır basmaktadır.

Hiç şüphesiz geçen hafta olduğu 'gibi yine sinirlerine hakim olup, temkinli ve fırsatçı oynayacak taraf zafere ulaşacaktır.

Ömür boyunca
aylık gelir
ÖMÜR
BOYUNCA
AYLIK
GELİR
ÖMÜR
BOYUNCA
AYLIK
GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE
VAKIFLAR
BANKASI
ömür boyunca
aylık gelir
Ömür boyunca
aylık gelir

Yünişi - İpekişi
MODA
YENİLİK
ZENGİN
ÇEŞİT
Yünişi İpekişinde modayı ucuz ve zahmetsiz bulacaksınız
Tel : 12180
AKİS
REKLAM